

**VITENSKAPELIG
HØYSKOLE**

Norwegian School of
Theology, Religion and Society

Hvilke forestillinger om Gud har ungdom i 15 til 18 årsalderen ved Tryggheim skular i 2020?

«Gud – en ekstrafer i himmelen»

Jostein Husveg

Veileder

Professor em. Sverre Dag Mogstad

MF vitenskapelig høyskole for teologi, religion og samfunn,

AVH505: Masteroppgave i erfaringsbasert master i KRLE/Religion (60 ECTS), 2019/2020

Antall ord: 30 813

Forord

Nå er dagen kommet da masteroppgaven endelig er ferdig. Studiet i erfaringsbasert master i KRLE/Religion på MF vitenskapelige høyskole har vært tre spennende og lærerike år. Jeg har i løpet av disse årene lært mer om hvordan religiøse forestillinger dannes og påvirker samfunnet jeg er en del av. Dyktige forelesere ved skolen har både utviklet, utfordret og frustrert meg og mine tanker om tro og religiøsitet. Studieårene har gjort at jeg selv har blitt enda mer glad i å undervise unge mennesker om tro og livsførsel. Ikke minst har det blitt klarere gjennom studier, undervisning og samtaler hvor viktig forståelse og respekt for andre menneskers virkelighetsoppfatninger og gudsforestillinger er i dagens pluralistiske samfunn.

Jeg vil rette en stor takk til veileder Sverre Dag Mogstad som har kommet med kloke og konkrete tilbakemeldinger underveis i oppgaveskrivingen min. Takk til Trygve og Håkon som har bidratt med sparring i tiden som masterstudent. Videre ønsker jeg å rette takk til Tryggheim skular for oppmuntring og tilrettelegging for gjennomføringen av studiet. Til slutt, men ikke minst, vil jeg takke Hildegunn og våre tre unger Fredrik, Stine og Lillian for støtte og stor tålmodighet.

Nå er jeg endelig i mål!

Sammendrag

Finnes det en Gud? Hvordan ser han ut? Hvilke egenskaper har han? Spørsmålet om Guds eksistens er ett av de mange store livsspørsmål flere mennesker leter etter svar på. Jeg har i min oppgave forsket på hvilke forestillinger ungdom har om Gud. Jeg har knyttet oppgaven mot min arbeidsplass på Tryggheim skular, og min hovedproblemstilling ble dermed slik:

«Hvilke forestillinger om Gud har ungdom i 15 til 18 årsalderen ved Tryggheim skular i 2020?»

Som materiale har jeg 28 essaytekster som elever fra Tryggheim ungdoms- og vidaregåande skule har skrevet med utgangspunkt i spørsmålet: Hvilke forestillinger har du om Gud?

For å finne svar på hovedproblemstillingen har jeg i min litterære analyse valgt å ta utgangspunkt i fire forskerspørsmål, som til sammen belyser hvilke gudsforestillinger ungdommene har. Spørsmålene er: 1) Hvordan har informantenes gudsforestillinger blitt dannet? 2) Hvordan preger religiøse erfaringer deres gudsforestillinger? 3) Hva er innholdet i deres gudsforestillinger? og 4) Hvordan uttrykker ungdommene at de trenger Gud eller ikke i 2020?

«Det å kunne ha en ekstra far i himmelen er suverent», skrev en av mine informanter. Flere brukte ordet «far» om Gud. Denne metaforen på Gud beskriver et av hovedfunnene i analysen min. Dette begrepet uttrykker at ungdommene opplever å ha et nært og samtidig et respektfullt forhold til Gud. Farsbegrepet assosieres ofte med kjærighet og omsorg, og en som har tid til å lytte og gi råd. Disse gudsegenskapene kommer tydelige frem i tekstene.

Informantene uttrykker også at Gud er den som både gir livet mening, og håp for et liv etter døden. Tekstene viser at de ikke bare behøver Gud som en problemløser og terapeut, men at de trenger han uansett livssituasjon.

Funnene i min oppgave samsvarer i stor grad med teori og tidligere forskning som har blitt gjort på området.

Innhold

1. Innledning.....	6
1.1 Bakgrunn og motivasjon for oppgaven	6
1.2 Forskningsoversikt over emnet	7
1.3 Problemstilling og formålet med oppgaven	13
1.4 Begrepsavklaringer og presiseringer	14
1.4.1 Ungdom:	14
1.4.2 Gud, gudsforestilling og KRL-faget.....	15
1.5 Avhandlingens oppbygning og struktur.....	16
2. Kontekst	17
2.1 Dagens religiøse landskap	17
3. Teorikapittel:	19
3.1 Hva er en gudsforestilling?	19
3.2 Hvordan dannes en gudsforestilling?	21
3.2.1 God representation og den todelte gudsforestilling	21
3.2.2 De nære relasjoners betydning for dannelsen av gudsforestillinger	22
3.2.3 Sammenhengen: Gudsforestilling – selvbilde – nære relasjonspersoner	24
3.2.4 Konteksten: Samfunnets påvirkning på gudsforestillinger.....	25
3.3 Gudsforestillingenes innhold	27
3.4 Hva er innholdet i en kristen gudsforestilling?	29
3.5 Hvilke funksjoner har en gudsforestilling?	30
3.6 Religiøse erfaringer og opplevelers påvirkning på gudsforestillinger.....	32
4. Metode.....	33
4.1 Kvalitativ metode.....	33
4.2 Reliabilitet og validitet.....	35
4.3 Analyse av materiale.....	38
4.4 Tryggheim skular og informantene mine	38
5. Analyse og diskusjonspittel	40
5.1 Hvordan har informantenes gudsforestilling blitt dannet?	40
5.1.1 Nær families påvirkning på informantenes gudsforestilling	40
5.1.2 Venners påvirkning på informantenes gudsforestilling	43
5.1.3 Sekundære relasjoner, populære medier og kristne samlingsteds betydning for informantenes gudsforestilling	44
5.1.4 Tryggheim skular sin betydning for informantenes gudsforestilling	45
5.1.5 Drøfting	46
5.2 Hvordan preger religiøse erfaringer informantenes gudsforestillinger?	48

5.2.1	Ekstraordinære opplevelser som har hatt påvirkning på informantenes gudsforestilling...	48
5.2.2	Gud helbreder og deler profetiske ord gjennom informant	49
5.2.3	Informanter som styrker sin gudsforestilling gjennom hverdagslige tilfeldigheter.....	50
5.2.4	Informanter som ikke vektlegger de religiøse erfaringene som avgjørende for sin gudsforestilling, og som syns det er vanskelig å forstå Guds handlinger.....	51
5.2.5	Drøfting	52
5.3	Hva er innholdet i informantenes gudsforestillinger?.....	54
5.3.1	Hvordan uttrykker informantene at de oppfatter Gud?.....	55
5.3.2	Drøfting	55
5.3.3	Hvilke dogmatiske begreper bruker elevene om Gud?	57
	<i>Gud som skaper</i>	57
5.3.4	Drøfting	60
5.3.5	Hvilke hverdagslige uttrykk, kontraster og metaforer bruker informantene for å uttrykke sin forestilling og forhold til Gud?.....	64
5.3.6	Drøfting	67
5.3.7	Informanter som mener deres gudsforestilling er irrelevant.....	69
5.3.8	Drøfting	70
5.4	Hvordan uttrykker informantene seg til hvorfor de trenger Gud eller ikke i 2020?	71
5.4.1	Gudstro som gir mening og håp	71
5.4.2	Informanter som mener Gud er irrelevant for dem i 2020.....	73
5.4.3	Drøfting	73
6.	Sammenfatning.....	75
6.1	Kontekstens påvirkning på elevenes gudsforestillinger	75
6.2	Religiøse erfaringers betydning på gudsforestillinger	76
6.3	Gudsforestillingenes innhold	77
6.4	På hvilken måte uttrykker informantene seg til om de trenger Gud eller ikke i 2020?	79
7.	Konklusjon	80
	Litteraturliste	82
	Vedlegg	83

1. Innledning

1.1 Bakgrunn og motivasjon for oppgaven

Som lærer i ulike skoleslag når det gjelder alder på elever, offentlige og kristne skoler, har jeg gjennom samtaler med enkeltelever og klassediskusjoner erfart at elevers tanker om de store livsspørsmålene er svært ulike. For en tid tilbake stilte jeg elevene jeg underviser i KRL ved skolen spørsmålet: «Hvilke tanker har du om Gud?» Da jeg samlet sammen resultatene fra disse spørsmålene, fant jeg at elevene har svært forskjellige forestillinger om hvem Gud er. Dette har gjort meg nysgjerrig, og jeg har et ønske om å finne mer ut om hva ungdom tenker om Gud.

Til daglig jobber jeg ved Tryggheim ungdomsskule, en kristen friskole som ble opprettet av Norsk Luthersk Misjonssamband (NLM) i 2005 på tettstedet Nærbø. Tryggheim vidaregåande skule ligger tett ved, og de har til sammen ca. 750 elever, og er en viktig utdanningsinstitusjon for ungdom i Jæren og omegn. I verdidokumentet til NLM står det at

Skolene har et dobbelt formål. Det ene er å gjøre Kristus kjent for elevene slik at Han kan bli trodd og etterfulgt. Det andre er å gi oppdragelse og undervisning ut fra et kristent menneskesyn og en kristen virkelighetsoppfatning, slik at de best mulig kan utvikle sine evner og ta ansvar i samfunnet. (Norsk Luthersk Misjonssamband, 2019)

Hvilke forestillinger om Gud har elever som går på Tryggheim skular? Preger konservativ kristendom der Gud blir oppfattet som streng og dømmende fremdeles Jæren og Vestlandet? Eller har ungdom på Tryggheim skular nærmet seg gudsforestillinger som 16 åringer på Kristelig Gymnasium i Oslo hadde i 2013? I sin masteroppgave kom Sissel Bø blant annet frem til at mange ungdommer oppfatter Gud som en god «kompis» som gir mennesker omsorg og trygghet (Bø, 2013, s. 9).

Hvorfor trenger vi som underviser på en kristen skole å vite noe om tankene ungdom har om Gud? Jenny Ågedal kom i sin masteravhandling som omhandlet konfirmanter og deres gudsforestillinger, frem til at det er viktig å kjenne til de rådene gudsforestillingene som finnes, for da lettere å forstå ungdom og kunne tilrettelegge for en videre og bredere forståelse av en kristen gudsforestilling (Ågedal, 2009, s. 76). En bred forståelsesramme for ungdoms gudsforestillinger utrunder oss til bedre å kunne utvikle ungdoms gudsforestillinger i henhold til skolens formål, samtidig som vi står bedre rustet til å formidle kompetansemålene utfra

deres forståelsesverden. Å sette seg inn i elevenes tankeforestillinger og virkelighetsoppfatning tror jeg er avgjørende for at vi som lærere skal kunne gi elevene en fullgod KRL - undervisning. Elevenes bakgrunnskunnskap med deres eksisterende og iboende kunnskap er avgjørende å ta utgangspunkt i, for å kunne å utvide deres forståelseshorisont.

Å samtale med mennesker om hva vi mener om de store livsspørsmålene, og å søke etter sannheten, er noe som har fascinert meg hele min ungdom og voksne liv. At jeg nå har mulighet til å sette meg bedre inn i et av disse temaene synes jeg er spennende. Hvilke forestillinger vi har om Gud, hvordan disse er dannet og påvirker oss, er spørsmål jeg er nysgjerrig på og gleder meg til å sette meg mer inn i. Å få vite mer om hva ungdom tenker om disse spørsmålene på Tryggheim skular tror jeg vil gjøre meg bedre rustet som lærer når jeg skal møte dem i deres skolehverdag. Dette er grunner til at mitt valg falt på dette temaet for masteroppgaven.

1.2 Forskningsoversikt over emnet

Jeg vil i denne delen av oppgaven presentere tidligere forskning som er gjort på tematikken for oppgaven min. Dette for å vise at gudsforestillinger hos mennesker er, og har vært, et aktuelt tema for forskere i Norge og verden. Jeg velger å vie denne delen av oppgaven en sentral plass, siden jeg i min drøftingsdel kommer til å henvise og sammenligne resultatene mine opp mot denne forskningen. Det finnes mange undersøkelser og bøker som er skrevet om emnet, og jeg velger å presentere de jeg mener er nærmest knyttet til min problemstilling. Jeg kommer først og fremst til å henvise til norske og nordiske undersøkelser, men presenterer også fra en stor undersøkelse som er gjort i USA.

Først vil jeg trekke frem Sissel Bøe sin masteroppgave om gudsforestillinger hos 16 åringer på Kristelig Gymnasium i Oslo. Denne oppgaven ligger som tidligere nevnt tett opp mot min egen. Materialet hennes besto av 29 informanter fra første klasse året 2010/2011 som leverte essay med utgangspunkt i hovedspørsmålet: «Hva er dine forstillinger om Gud?» (Bøe, 2013, s. 10). Bøes hovedfunn er at ungdommene «oppfatter Gud som en nær venn, en kompis, en vi kan ha en personlig relasjon til» (Bøe, 2013, s. 67). Bakgrunnen for denne oppfatningen skriver hun videre kan ha årsak i ungdommenes opplevelser og erfaring fra Gud som viser omsorg i vanskelige og ekstraordinære situasjoner. Hun påpeker at Gud blir «en som fyller behov for trygghet, mens frelsesdimensjonen blir borte» (Bøe, 2013, s. 67). Gud blir dermed

en hjelper som har funksjonen å løse menneskenes problemer. Videre stiller Bø spørsmål ved om gudsforestillingene til ungdommene kan skyldes kirkens ensidige forkynnelse av Guds kjærlighet og nåde, og at gudsegenskapene som hellig og dommer har blitt tonet ned.

I sin masteravhandling fra 2009 *For en ukjent Gud* skriver Jenny Marie Ågedal om problemstillingen «Hvordan kan kateketer i Den norske kirke møte konfirmantenes gudsforestillinger, bidra til en videre utvikling av denne, og samtidig gi dem en dypere kunnskap om, og åpne for erfaringer og opplevelser av den kristne Gud?» Hun hadde ikke selv noen empiriske studier å vise til, men tok i bruk undersøkelser fra annen forskning. Hun viser blant annet til en rapport fra 2007 der den svenske kirke omhandler svenske konfirmanter tro. Videre refererer hun også fra den svenske forfatteren Lars Ahlin som gjorde en undersøkelse i 2005 på noe av det samme temaet (Ågedal, 2009, s.7 og 10).

Ågedals oppsummering var at ungdom har ulike religiøse gudsforestillinger, men at den dominerende gudsforestillingen var Gud som en personlig og omsorgsfull Gud. Til dette understreker Ågedal at det er flott at mange ungdommer har «en nær relasjon til Gud, og at de tror – eller nærmest vet, at han elsker dem, at han har skapt dem og ønsket dem. Den kristne Gud er jo nettopp alt dette!» (Ågedal, 2009, s. 75). Dette synet på Gud er ikke galt, påpeker Ågedal, men tilføyer at det heller ikke er hele gudsbildet: «Det representerer ikke hele sannheten om Gud. For Gud er mye mer enn bare en koselig majestet. Han er skaper, opprettholder, frelser (og i det ligger det også at han er dommer) og fullender» (Ågedal, 2009, s. 75).

I boken *Tro i Sør* skriver Jan - Olav Henriksen og Pål Repstad om 26 mennesker fra Vest-Agder som beskriver sine livstolkninger og religiøse refleksjoner. Intervjuene som ble gjort handlet først og fremst om informantenes tanker om det organiserte religiøse liv, og hvordan de selv uttrykte sitt private trosliv. Et av deres fokusområder i forskningen var hvilke forestillinger de hadde om Gud og Jesus. Grunnen til at jeg presenterer denne undersøkelsen er at jeg oppfatter de religiøse forestillingene på Sørlandet tilsvarende det som erfares på Vestlandet, og at forskningsresultater er overførbare til området for min undersøkelse. Forfatterne sier videre at Vest-Agder på mange måter hevdes å være Norges mest kristne fylke uansett hvordan dette måles (Henriksen & Repstad, 2005, s. 13). Dette bekreftes i en rapport gjennomført av KIFO i 2017, der det understrekes at det er store regionale forskjeller i Norge når det gjelder tro og trospraktisering. Forfatteren sier at:

Vi vet at folk oftere er kristne på Sør- og Vestlandet, og at spesielt Oslo skiller seg ut ved at man i mindre grad er kristne enn i resten av landet. Det er også slik at man ofte

forventer å finne en større andel kristne på mindre steder enn i de større byene, siden man tradisjonelt har tenkt at det er en sammenheng mellom urbanisering og sekularisering (Rafoss, 2017 , s. 31).

Siden jeg ligger tett opp til Bøes avhandling fra Oslo blir det spennende å se om disse resultatene fremkommer i mine funn. Informantene i undersøkelsen fra Henriksen og Repstad er imidlertid voksne mennesker som gjør at forskningen skiller seg fra informantene mine som er ungdommer mellom 15 til 18 år. Tross dette tror jeg at funnene viser det som særpreger troen i sør og vest-Norge. Funnene som ble gjort gjennom forskningen var at Gud oppfattes som nær, «den trøstende og hjelpende allmektige, som også er en venn» (Henriksen & Repstad, 2005, ss. 91-92). Gud ble også oppfattet som den himmelske far og en høyere makt som kunne være vanskelig å definere (Henriksen & Repstad, 2005, s. 93). Forfatterne skriver også at enkelte informanter forestillte seg Gud som moralens vokter og «sabla streng» (Henriksen & Repstad, 2005, ss. 90-91). Å ha god moral og riktig livsstil ble for disse informantene det nødvendige og absolutte for å være gode nok kristne. Gud ble for disse omgjort til en moralkontrollør.

Erling Birkedal skrev i 2008 boken *Kanskje jeg tror på en gud, men ...* som er en langtidsstudie av gudstro og erfaringer med religiøs praksis hos unge fra 13 til 25-årsalderen. Denne boken er en fortsettelse på boken *Noen ganger tror jeg på Gud, men ...* som kom ut av samme forfatter i 2001. I 1996 inngikk 17 ungdommene en kontrakt der det var mulighet for å kontakte dem 10 år senere. Birkedal tar utgangspunkt i fire kategorier gudsforestillinger i sin undersøkelse. Disse er; Gud som en personlig og omsorgsfull gud, Gud som en dømmende og kontrollerende Gud, Gud som en upersonlig kraft utenfor mennesket som kan påvirke våre liv, og Gud som en upersonlig kraft integrert i mennesket» (Birkedal, 2008, s. 12).

Resultatene til Birkedal er at bildet på Gud som omsorgsperson står i fokus, fremfor den autoritære Gud som kontrollerer livene deres. De fleste som trodde på Gud, syntes «generelt at troen hadde liten konkret innvirkning på deres hverdagsliv og etiske valg. En slik separasjon av gudstro i forhold til etiske valg bekreftes også av forskning blant danske ungdommer» (Birkedal, 2008, s. 109). Her henviser Birkedal til en dansk undersøkelse foretatt av Søren Østergaard og Kirsten Grube i 2006. Dette var en studie i unge danskers søken mot kirkelige fellesskap, og tittelen på boken var «Mere end blot en søgen efter svar?

Morten Holmqvist skrev i 2006 boken *Jeg tror jeg er lykkelig ... Ung tro og hverdag*. Boken var resultatet av en kvantitativ undersøkelse gjennomført på 1000 ungdommer, samt dybdeintervju med 21 stk. Av disse kom ca. 50% fra Akershus og Oslo, mens resten var fra

områdene Agder, Troms og Oppland. De 60 spørsmålene i undersøkelsen var innom alt fra «mobiltelefonbruk, internett og fritidssysler, til deres oppfatning av Gud, tro, kropp, venner og familie» (Holmqvist, 2007, s. 20). Jeg presenterer her de funnene som er relevante for min oppgave. Et av spørsmålene informantene fikk var om de tror på Gud. I undersøkelse hadde Holmqvist tre svaralternativ, og det fordelte seg slik:

- 43% av ungdommene i undersøkelsen sier de tror på Gud.
- 29% sier de ikke vet om de tror på Gud.
- 27% sier de ikke tror. (Holmqvist, 2007, s. 51).

Videre spurte han hvilken egenskap ungdommene mente passet best på sitt bilde av Gud? Informantene fikk fire svaralternativer, og de hadde ingen begrensning i antall kryss. Funnene fordelte seg slik:

- Verdens skaper 33%
- Allmektig 31%
- Kjærlighet 28 %
- Dommer 10% (Holmqvist, 2007, s. 53)

Som supplement til dette sier Holmqvist at flere av dem også skrev disse tilleggs-kommentarene om hvordan de så på Gud: «en hjelper, en som passer på alle, god, snill og god hvis man selv er det, som gud i Bruce Almighty» (Holmqvist, 2007, s. 53).

Ungdommene som trodde på Gud, fikk i oppgave å beskrive hvilket ord som passet best med deres forestilling om han. Svaralternativene fordelte seg slik

- Høyere vesen 24%
- Energi 13%
- Personlig Gud 15%
- Far 15% (Holmqvist, 2007, s. 53)

Et siste spørsmål jeg trekker frem fra Holmqvists undersøkelse er at ungdommene skulle rangere hva som var det viktigste i livene deres. Funnene viste at ungdom rangerte religion som det minst viktige i livet, og venner, familie, kjærlighet og kule fritidssysler som det viktigste. Utfra fra undersøkelsen sier han at vi dermed ser at ungdom er svært relasjonsorienterte, og at dette styrer mye av deres hverdag.

Som oppsummering på sine funn skriver Holmqvist blant annet at ungdom ikke er så opptatt av religiøse spørsmål, men de er åpne for det åndelige (Holmqvist, 2007, s. 118). Troen får

ikke noen konsekvenser for det livet de lever, og videre påpeker han at få ser «på Gud som en dømmende Gud - han har blitt mer som en god venn» (Holmqvist, 2007, s. 53) Til slutt trekker Holmqvist frem:

Ungdommenes hverdag og virkelighet preges av deres hovedprosjekt: Å være lykkelig. For mange av ungdommene oppleves nok religion i beste fall som et interessant bidrag til dette prosjektet, i verste fall som et hinder ... Er kristendommen kun tilgjengelig og attraktiv for dem som mislykkes i sitt lykkeprosjekt? ... Samtidig er spørsmålet om ungdoms manglende åndelige søken en vanskelig utfordring: Trenger vi ikke Gud i et trygt overflodssamfunn? (Holmqvist, 2007, ss. 118-119).

Helje Kringlebotn Sødal har skrevet artikkelen *Forandring fryder? Endringer i tre kristne ungdomsgrupper i Kristiansand 1984-2004*. Her undersøker Sødal blant annet gudsbilder i tre ulike ungdomsmiljøer på Sørlandet. Hun viser til at det har skjedd endringer i det religiøse språket i lovsangstekster og forkynnelse. Sødal kaller det nye gudsbildet «koselig majestet». Det er et «fokus på Gud som allmektig, samtidig som han er en fortrolig venn» (Sødal i Holmqvist, 2007, s. 54).

I en svensk undersøkelse gjennomført av Lars Ahlin i 2005, fikk intervjuobjektene spørsmålet om de ville kalle seg religiøse, åndelige søkende eller kristne. Hele 40% svarte at de vil kalle seg kristne. Men blant disse 40% er det imidlertid ikke bare en gudsforestilling som alene er gjeldende. Informantene varierer mellom å tro på gud som «en personlig gud, en upersonlig makt, kraft eller energi, og troen på gud i mennesket». Eneste likhet er altså at de har en gudstro» (Ahlin, 2005, s. 46). Videre poengterer Ahlin at bare 10% av informantene svarte at det finnes en sann religion, og at hele 63% sier at sannheten kan finnes i flere religioner (Ahlin, 2005, s. 114). Funnene viser dermed at samfunnet ungdommene vokser opp i, er preget av globalisering, relativisme og synkretisme.

Til slutt vil jeg presentere et forskningsprosjekt som er gjort ved University of North Carolina i perioden 2001 til 2005. Christian Smith og medforfatter Melissa Lundquist Denton presenterer de viktigste funnene i boken *Soul Searching, The Religious and Spiritual Lives of American Teenagers*. Boken tar for seg amerikanske ungdommers religiøse og åndelige liv, og resultatene viser oss blant annet hvilke forestillinger de har om Gud.

Undersøkelsen var en landsomfattende telefonundersøkelse av tenåringer, samtidig som det ble gjennomført 300 dybdeintervju. Informantene skulle fange opp et bredt spekter av forskjeller når det gjaldt ungdom, blant annet religion, rase, kjønn, økonomi, geografi og

språk (Smith, 2019). Funnene som Smith gjorde gjennom undersøkelsen resulterte i at han laget en «trobekjennelse» på seks utsagn som kunne beskrive denne nye «troen» *Moralistic Therapeutic Deism*, (MTD). «Trobekjennelsen» er summert opp i 5 punkter og høres slik ut:

1. Gud er en Gud som eksisterer og som skapte jorden og holder den oppe og våker over menneskelivet på jorden.
2. Gud vil at mennesker skal være gode, hyggelige og rettferdige overfor hverandre, slik det læres i Bibelen og i de fleste verdensreligioner.
3. Det sentrale målet med livet er å være lykkelig og føle seg bra med seg selv.
4. Gud trenger ikke å være spesielt involvert i ens liv, bortsett fra når han er nødvendig for å løse et problem.
5. Gode mennesker drar til himmelen når de dør.

Resultatene her forteller meg at amerikanske ungdommer forestiller seg Gud som god og snill, men lite til stede i hverdagslivet. Det som er det viktigste for ungdommene, og som alt handler om er å være lykkelig og ha det godt i livet. De mener samtidig at det er viktig å være en god, moralsk og ansvarlig person, som tar vare på seg selv og sin helse. Det å lykkes i livet er sentralt for dem, og Smith påpeker at det som ser ut til å være den egentlige dominerende religionen blant amerikanske tenåringer er det å føle seg bra, lykkelig og trygg (Smith, 2019). Smith påpeker videre at Gud blir en «Divine butler and cosmic therapist - he always on call, takes care of any problems that arise, professionally helps his people to feel better about themselves, and does not become too personally involved in the process» (Smith i Høeg, 2017, s. 131).

1.3 Problemstilling og formålet med oppgaven

Min hovedproblemstilling for denne avhandlingen er:

Hvilke forestillinger om Gud har ungdom i 15 til 18 årsalderen ved Tryggheim skular i 2020?

Hovedmålet mitt er å kartlegge og prøve å finne frem til hvilke tanker ungdom på Tryggheim skular har om Gud. Oppgaven min ligger tett opp mot Sissel Bøes problemstilling fra 2013 på KG i Oslo, og jeg ønsker å sammenligne hovedfunnene hennes mot mine. Dette ønsker jeg å gjøre for å synliggjøre hvilke funn som fremkommer her på Tryggheim, om de er annerledes, og for å kunne svare bedre på min problemstilling som er nevnt ovenfor. I forskningsoversikten har jeg presentert flere funn fra tidligere undersøkelser som er gjort om temaet, og jeg kommer til å sammenligne også disse resultatene opp mot mine.

Når jeg svarer på denne hovedproblemstillingen har jeg valgt å gjøre dette ved å ta utgangspunkt i fire forskerspørsmål ved informantenes gudsforestillinger som jeg går nærmere inn i og analyserer. Til sammen vil disse fire spørsmålene hjelpe meg til å få et klarere bilde av elevenes gudsforestillinger. Spørsmålene er:

1. Hvordan har informantenes gudsforestillinger blitt dannet?
2. Hvordan preger religiøse erfaringer informantenes gudsforestillinger?
3. Hva er innholdet i informantenes gudsforestillinger?
4. Hvordan uttrykker informantene seg til hvorfor de trenger Gud eller ikke i 2020?

Forskerspørsmål nummer fire ønsker jeg å se nærmere på fordi jeg som lærer opplever at religiøse betraktninger føles virkelighetsfjernt for mange av elevene jeg møter og underviser. En av informantene mine skrev i essayet sitt at hun mente spørsmålet mitt om de trengte Gud i 2020 var et sært spørsmål, siden hun selv ikke hadde Gud som et referansepunkt i livet. I ungdommers hverdag er min erfaring at det er andre faktorer som er viktigere og mer på agendaen i deres daglige gjøremål enn å utforske om det finnes en Gud. Jeg opplever at venner, fritidsaktiviteter, skole, jobb, sosiale medier og det å finne seg selv og sin plass i samfunnet er det som står ungdom nærmest og som de bruker tid og krefter på. Stemmer dette, eller uttrykker ungdom selv at Gud spiller en sentral rolle i deres liv og hverdag? Når ungdom selv uttrykker hvorvidt de trenger Gud eller ikke i 2020, er jeg videre nysgjerrig på

hva de begrunner dette med. Ser jeg på tidligere forskning på området har både Holmqvist og Ågedal stilte liknende spørsmål i sine studier. Morten Holmqvist stiller i boken sin spørsmålene: «Trenger vi ikke Gud i et trygt overflodssamfunn? Kan man si at ungdom ikke er åndelig søkende?» (Holmqvist, 2007, ss. 118-119). Ågedal spør i sin avhandling «Hvorfor skal de velge å tro på den kristne Gud? (Ågedal, 2009, s. 53). Jeg mener spørsmålene er svært relevante i tiden vi lever i, og er spent på å se hva ungdommene uttrykker i tekstene sine om dette.

De samlede funnene fra disse fire forskerspørsmålene håper jeg kan gi meg svar på min hovedproblemstilling som er hvilke gudsforestillinger elever ved Tryggheim skular har. Jeg håper også at funnene kan bidra til at jeg og andre lærere ved kristne friskoler kan forstå og møte elevene på en bedre måte utfra deres trosståsted. På den måten vil vi være bedre rustet til å kunne rettlede dem etter skolens verdidokument og formål som er å «gjøre Kristus kjent for elevene slik at Han kan bli trodd og etterfulgt» (Norsk Luthersk Misjonssamband, 2019).

1.4 Begrepsavklaringer og presiseringer

1.4.1 Ungdom:

Hva ungdom er, og hvilken aldersgruppe vi her snakker om er vanskelig å avgrense. Anders Sjöborg skriver at «begreppet ungdom kan beståmas från fyra skilda dimensioner: biologiskt, psykologiskt, sosialt og kulturellt» (Bolin i Sjöborg, 2006, s. 16). Jeg går ikke videre inn på dem i min oppgaven, men understreker at alle disse fire dimensjonene kan stå for seg selv, samtidig som man må se dem i sammenheng med hverandre når man skal prøve å aldersbestemme ungdomsbegrepet. Sjöborg påpeker at det er stor enighet blant forskere om at det er vanskelig å aldersbestemme begrepet ungdom, men at han selv bruker begrepet ungdom som en «overgangsfase i livet på vei mot en voksenidentitet» (Sjöborg, 2006, s. 18).

Ida Marie Høeg skriver i sin bok *Religion og ungdom* at:

Ungdom er, som folk flest, en uensartet gruppe, men utfra deres posisjon i samfunnet har de fellestrekk som gjør dem interessante i vår sammenheng: Ungdom er i en livsfase hvor de løsriver seg fra foreldre og skal bli voksne. De er i ferd med å fullføre utdanning, de er på vei inn på arbeidsmarkedet, forlater foreldrenes hjem, finner en partner og blir selv foreldre (Høeg, 2017, s. 11).

Ungdom defineres i «*Store norske leksikon*» som «livsfasen mellom barndom og voksenliv» (Store norske leksikon, 2019). Hva vil det si? Når slutter vi å være barn, og når starter vi på voksenlivet? Dette er prosesser som er forskjellig fra individ til individ, og derfor vanskelig å fastsette. I den norske skolen går elever på ungdomsskolen i alderen 13-16 år, og på videregående skole fra 16-19 år. I og med at oppgaven min representerer begge skoleslagene, vil ungdom i denne oppgaven gjelde for aldersgruppen 13-19 år.

1.4.2 Gud, gudsforestilling og KRL-faget

Når jeg skriver om Gud i denne oppgaven kommer jeg konsekvent til å skrive Gud med stor G, selv om Gud kan representere Gud fra ulike religioner. Jeg kommer til å veksle mellom å bruke ordene gudsforestilling, trosforestilling, gudssyn, gudsbilde, gudstro og gudsrepresentasjon i denne oppgaven, og begrepenes betydning blir i denne oppgaven synonyme. Et lite unntak her er når jeg presenterer teori fra Ana-Maria Rizzuto. Hun har egne definisjoner på sine begreper. Grundigere redegjørelse av begrepet gudsforestilling blir gjennomgått i teorikapittelet.

En viktig presisering i oppgaven er at Tryggheim ungdomskule kaller religionsundervisningen for KRL, og ikke KRLE som er den vanligste benevnelsen for faget. MF bruker også benevnelsen KRLE som forkortelse i navnet på masterstudiet mitt. Siden denne undersøkelse er gjort ved Tryggheim ungdomskule, velger jeg derfor i denne oppgaven å bruke benevnelsen KRL som forkortelse for faget.

1.5 Avhandlingens oppbygning og struktur

Jeg vil nå først starte med å beskrive hvordan dagens religiøse landskap ser ut for ungdommer i Norge. Videre vil jeg i teoridelen presentere teoretiske perspektiver med utgangspunkt i begrepet gudsforestillinger som er det sentrale temaet i min hovedproblemstilling. Jeg velger å gå i dybden på begrepet, for å vise klarere hva som menes med dette. Jeg kommer til å presentere hva en gudsforestilling er, hvordan den dannes og hvilke funksjoner den kan ha for mennesker. Videre i teoridelen forteller jeg også hva innholdet i en gudsforestilling kan være, og utdyper etterpå hva som kjennetegner en kristen gudsforestilling. Til slutt i teoridelen forteller jeg om hvordan religiøse erfaringer påvirker trosforestillinger.

I metoddelen vil jeg presentere fremgangsmåten jeg brukte i innsamlingen av materialet mitt. Jeg forteller også her mer om mine informanter, og om hva som kjennetegner Tryggheim skular. I analyse- og diskusjonskapittelet kommer jeg til å presentere og drøfte materialet fra essaystilene i lys av hovedproblemstillingen og de fire forskerspørsmålene (se kapittel 1.3).

Til slutt i oppgaven vil jeg sammenfatte resultatene, og trekke konklusjoner i henhold til hovedproblemstillingen for oppgaven.

2. Kontekst

Ungdommenes tekster må tolkes utfra den konteksten de lever i og er en del av. Konteksten er med på å prege deres forestillinger om Gud, og jeg vil derfor i det kommende kapittelet trekke frem særpreg ved det norske samfunnet som ungdommene lever i. I metodekapittelet punkt 4.4 kommer jeg i tillegg nærmere inn på mine informanter, og hva som særpreger området Jæren og Tryggheim skular.

2.1 Dagens religiøse landskap

I sin avhandling trekker Bø frem at samfunnet de unge vokser opp i, er «preget av brutte relasjoner, press og forventninger fra flere hold» (Bø, 2013, s. 68). Bø sier videre at «økende pluralitet og religiøst mangfold preger samfunnet, og at religiøs tro har blitt mer privatisert og individualisert» (Bø, 2013, s. 13). Dette sier Bø preger informantenes gudsforestilling, og henviser til en av hennes informanter som sier at «Bildet mitt av Gud har blitt formet på egenhånd, hva jeg liksom tenker om saken» (Bø, 2013, s. 68).

I boken *Troen er løs* påpeker forfatterne Engedal og Sveinall at troen uttrykkes på langt flere områder i dag enn tidligere. For det første sier de at det i dag er en større åpenhet for å snakke om religiøsitet og trosståsted enn tidligere. Vi ser eksempel på dette blant annet i nyheter, ukeblader, serier, filmer, teateroppsetninger, bøker og i skjønnlitteraturen. Behovet for å ta opp og snakke om åndelige spørsmål er noe som opptar mennesker. I boken *Det folk vil ha* understreker Endsjø og Lied at populærkulturen er sentral og delaktig i hvordan nåtidens religiøsitet oppfattes, formidles og praktiseres (Endsjø & Lied, 2011, ss. 183-192). Videre påpeker Engedal og Sveinall at religiøsiteten har blitt mer individualisert, privatisert, synkretisert og erfaringsorientert (Engedal & Sveinall, 2000, s. 15). Det vil si at båndene til de etablerte religionene har blitt løsere, og at flere mennesker tolker og danner sin egen trosforestilling utfra det de selv mener er riktig og sant for dem selv.

Man forener elementer fra vidt forskjellige og til dels motstridende religiøse tradisjoner – eksempelvis oppstandelsestro og reinkarnasjon, energetisk totalforståelse og personlig gudstro. Så lenge troserfaringen fungerer i rammen av individets livshistorie og selvforståelse, spiller eventuelle intellektuelle problemer en underordnet rolle. (Engedal & Sveinall, 2000, s. 15).

I boken *Religion og ungdom* skriver Ida Marie Høeg om hva unge mennesker tror på i dagens samfunn. Hovedinntrykket hennes er at en sekulariseringsprosess har pågått over tid, det vil si at kristne trosholdninger svekkes og at en stadig mindre gruppe definerer seg som religiøse. Videre påpeker hun at samfunnet stadig blir mer pluralisert, og at konsekvensene blir økende grad av kulturelt og religiøst mangfold (Høeg, 2017, s. 25). Høeg poengterer at en trend som sammenfaller og bekrefter de ovenfor nevnte sitatene fra Engedal og Sveinall, er at ungdommers tro blir mer og mer individualisert, noe som gjør seg uttrykk i at ungdommer tror på sin egen måte, eller slik de selv forstår det. Aksepten for ulike svar øker, og friheten til selv å velge form for tro samsvarer med denne utviklingen. Det samme gjelder kristne ungdommer, som i likhet med andre troende «utformer sin egen tro ganske så uavhengig av dogmatiske forestillinger (Høeg, 2017, s. 26).

Antall ungdom med innvandrerbakgrunn er økende i Norge. Dette medfører også en endring i ungdommers tro, i og med at de påvirkes fra flere religiøse retninger. Ungdom kan velge «tankegods og forestillinger, emosjoner, og erfaringer, handlinger og bevissthetstilstander fra media eller konkret deltakelse i kurs, messer, reiser, arrangementer og utdanninger» (Høeg, 2017, ss. 27-28). Høeg hevder at ungdom i Norge aldri tidligere har blitt eksponert for et så stort mangfold av tankesett for hvordan man skal forstå verden som nå.

3. Teorikapittel:

I denne delen av oppgaven ønsker jeg å presentere teoretiske perspektiver på hvordan begrepet gudsforestilling kan forstås. Jeg ønsker å gå i dybden på hvordan forskere definerer og forklarer hva som er betydningen av begrepet, og hvordan en gudsforestilling dannes. Dette velger jeg å gjøre siden en felles forståelse av dette begrepet er avgjørende i min oppgave.

3.1 Hva er en gudsforestilling?

Teorier som definerer og forklarer dannelsen av gudsforestillinger er mange. For meg er det naturlig å starte med å presentere hva den kjente argentinske psykoanalytikeren Ana-Maria Rizzuto har sagt om dette. Det blir sagt at Ana-Maria Rizzuto er «den fremste teoretiske og kliniske bidragsyteren i religions-psykologifaget i nyere tid, og for sitt bidrag vant hun den høyeste utmerkelsen fra den amerikanske psykiatriforeningen, The Phister Award» (Nyhus, 2019, s. 26).

Rizzuto sier i Engedals bok *Gudsrelasjon, primærrelasjon og den intrapsykiske scene* dette om gudsforestillinger: «All persons in the Western world have unconscious or conscious God representation... there is no such thing as a person without a God representation» (Rizzuto i Engedal, 1996, s. 64). Engedal sier videre at dette skjer siden Gud er en del av vår dagligtale og en sentral skikkelse i vår kulturs symbolske verden. Først og fremst sier han at å utvikle en gudsrepresentasjon er en del av et individs psykososiale utvikling.

Mer av Rizzutos tankegods kommer jeg tilbake til senere i min redegjørelse, men når jeg videre skal forklare hva jeg legger i begrepet gudsforestilling og hvordan disse dannes, vil jeg presentere Kari Halstensens betraktninger som hun ga gjennom NRK - radio og verdibørsen i 2019 der temaet var *Hvordan blir vårt personlige gudsbilde til?* Halstensen er psykolog ved Institutt for sjelesorg ved Modum Bad, og skriver for tiden sin doktorgradsavhandling om temaet. Hun sier i programmet at:

Gudsbilde er menneskets forestilling om Gud, slik det har fått form inni tankene hos hvert enkelt individ. Det er veldig personlig og individuelt, det er som fingeravtrykket ditt. Det er blitt til som en konsekvens av historien, erfaringene dine, og de menneskene du har møtt. Utfra dette danner du deg dine forestillinger om Gud. Dette

skjer utenfor bevisstheten din, fordi vi har ubeviste automatisk - fungerende orienteringsfunksjoner som skaper forestillinger om verden uten at vi tenker på det. Det skjer fordi vi som mennesker har et stort og grunnleggende behov for å forstå oss selv og den verden vi lever i. Ingen av oss møter jo Gud ansikt til ansikt, derfor må vi forme oss en forestilling med det materialet vi har (Halstensen, 2019).

Jan-Olav Henriksen skriver i sin bok *Gud - Fortrolig og fremmed*, at gudsforestilling er bilder, erfaringer og opplevelser vi har om Gud. Gud kan oppleves både som nær og fortrolig, samtidig som han oppleves fjern og fremmed siden han er helt «annerledes enn det vi ellers møter og erfarer i livet. Forestillingen om hvem Gud er forankres i spenningen mellom det fortrolige og det fremmede» (Henriksen J.-O. , 2001, ss. 9 ,11).

Når Ågedal forklarer gudsforestillinger viser hun til Rizzutos definisjon av gudsforestillinger:

alt det som for et menneske representerer Gud eller med andre ord; summen av menneskets totale viten og erfaring av Gud. Denne summen består av både tankemessige og følelsesmessige sider, visuelle forestillinger og handlingsorienterte komponenter (Rizzuto, i Ågedal, 2009, s. 10).

Erling Birkedal skriver også om dette i sin bok *Kanskje jeg tror på en Gud, men ...*:

Gudstro kan sees som et sammensatt menneskelig fenomen, med blant annet emosjonelle, kognitive og sosiale aspekter. I tillegg til en funksjon for mennesket har gudstro et innhold, en substans. Når en anlegger en kognitiv tilnærming til gudstro, går en utfra at den som tror, har en forestilling om den eller det en tror på, en gudsforestilling (Birkedal, 2008, s. 11).

Hvordan er det med de som ikke tror på noen Gud da? Har de ikke noen gudsforestillinger?

Halstensen kommenter dette med å si:

Det at du ikke opplever å tro på Gud, er en ting som blir til i den reflekterte tanken din. Selv om det er en tydelig overbevisning for deg at du mener det ikke finnes noen Gud, så har du likevel forestillinger om det du tror ikke finnes. Den Gud som du ikke tror på, har du likevel et bilde av. Det har du fått gjennom den kulturen som du har vokst opp i. Det jeg prøver å si er ikke at alle mennesker egentlig er religiøse, men jeg sier noe om at som mennesker, så danner vi oss forestillinger om ting. Vi tenker ikke over at vi gjør det, men det er vår måte å orientere oss i verden på. Derfor så lager vi oss

bilder av Gud, selv om Gud, religion og tro ikke er en relevant del av vårt livssyn og måten vi navigerer i verden på (Halstensen, 2019).

Vi ser dermed at alle, til og med de som ikke tror på noen Gud, har en indre forestilling om han. Valget ved ikke å tro på en Gud danner en gudsforestilling, en indre representasjon om at han ikke finnes.

3.2 Hvordan dannes en gudsforestilling?

3.2.1 God representation og den todelte gudsforestilling

I sin bok *Gode Gud?* har tidligere biskop Rosemarie Køhn og psykolog Susanne Sønderbo skrevet at «ethvert menneske har et gudsbilde, en gudsforestilling» (Køhn & Sønderbo, 2003, s.21). De hevder at det er viktig å skille mellom gudsbegrep, gudsbilde og gudsrepresentasjon. Dette tankesettet er hentet fra den tidligere nevnte psykoanalytikeren Ana-Maria Rizzuto (Rizzuto i Engedal, 1996, ss. 59-61). Engedal understreker at Rizzutos gudsbegrep (God-concept) viser til forestillingens kunnskapsinnhold, og begreper fra teologien står her sentralt. Gud som hellig, allmektig, nådig, personlig og kjærlig kan eksempelvis brukes som begreper for å illustrere Gud, og vår oppfatning av disse begrepene påvirkes blant annet gjennom forkynnelsen. Gudsbilde (God-image) påpeker hun, er individets erfaringer, følelser og opplevelser som har blitt dannet i møte med Gud. Gudsrepresentasjonen vår formes i samspillet og sammen-blandingen av vårt gudsbegrep (God-concept) og gudsbilde (God-image). Våre teoretiske gudsbegreper blander seg med våre praktiske gudserfaringer, og til sammen danner dette vår gudsrepresentasjon eller gudsforestilling. Vi bearbeider og reproducerer gudsrepresentasjonen hele tiden, og særlig livserfaringer med våre nære relasjoner påvirker gudsrepresentasjonen understreker Rizzuto (Køhn & Sønderbo, 2003, s. 21). Vår guds-forestilling er derfor i stadig endring.

Når Halstensen forklarer dannelsen av vår gudsforestilling, gjør hun det med utgangspunkt i Rizzutos modell, men kaller det for den todelte gudsforestilling, - «den bevisste og ubevisste gudsforestilling» (Halstensen, 2019). Halstensen sier at gudsforestillinger som regel dannes uten at vi er klar over det. Årsaken til at dette skjer er at vi som mennesker så langt som mulig prøver å forstå den verden som vi lever i, og er en del av. En god del av våre forestillinger er vi oss selv ikke en gang bevisst. Hun poengterer videre at våre gudsbilder består av to deler: Den ene delen er den bevisste delen, der du bevisst tenker, reflekterer over og bestemmer deg

for hva du tror på. Denne delen består at normene, holdningene, verdiene dine, og det som du har fått og valgt som er viktig for deg og livet ditt. Det er dette vi i teorien har lært fra forkynnelse, bøker, studier, skolen, diskusjoner, samtaler osv., og som vi forstår på det intellektuelt plan. Har du en tro, uansett hvordan den er, så har du valgt etter å ha tenkt, reflektert og prøvd for å finne ut hva som er den beste livstolkningen for din egen del. Denne delen av vår gudsforestilling formes i vår bevisste kognitive del av hjernen. (Halstensen, 2019).

Videre fortsetter Halstensen med å si at vi i tillegg til denne bevisst tenkende delen om Gud, har en forestillingsverden som for en stor del finnes i vår underbevissthet, og som vi ikke alltid er klar over. I denne underbevisstforståelsen har vi også forestillinger om hvordan Gud er, uavhengig om vi tror på Gud eller ikke. Forestillingene i vår ubevisste forestillingsverden preges av våre relasjonserfaringer og danner vårt indre følelsesmessige gudsbilde. Har vi eksempelvis hatt foreldre som har vært avvisende, følelseskalde og strenge, overføres dette bilde også til vår gudsforestilling. Videre påpeker hun at det ofte kan være konflikt mellom vår indre bevisst tenkende gudsforestilling, og vår ubevisste følelsesmessige gudsforestilling. Halstensen sier at vi kan vite med vårt intellekt at Gud er kjærlig og ønsker å gi oss trygghet, samtidig som vår følelsesmessige underbevissthet forteller oss at Gud er en avvisende og kald Gud. Å bruke våre intellektuelle muskler i denne kampen er ikke alltid like lett sier hun, og mange trenger derfor hjelp for å bearbeide sin gudsforestilling (Halstensen, 2019).

3.2.2 De nære relasjoners betydning for dannelsen av gudsforestillinger

Engedal skriver at «Ettersom den Gud det henvises til i dagligspråket er usynlig, må barnet selv forme sine forestillinger om ham». Dette gjør barnet ved hjelp av det materialet det har i sine relasjonserfaringer. Barnets primære omsorgspersoner hevder han her har en unik posisjon og henviser til et sitat fra Rizzutos: «Having no sensory experiency of God, children are forced to create the representational characteristics of their God out of the most extraordinary beings they know: their parents» (Rizzuto i Engedal, 1996, s. 62)

Når Kari Halstensen utdyper hvordan gudsforestillingene dannes tar hun også utgangspunkt i relasjonsoverføringer. Hun sier at Gud i de fleste religioner blir beskrevet relasjonelt, hvordan Gud og mennesker kommuniserer og opptre sammen. Videre påpeker hun at det lett skjer overføringer mellom relasjonserfaringene våre. Det vil si at det vi erfarer spesielt med våre nære relasjonspersoner som var viktige for oss som små, eksempelvis mor og far i de fleste

tilfeller, disse erfaringene tar vi med oss videre når vi danner bilder av Gud (Halstensen, 2019).

Den kjente psykiateren Sigmund Freud fra det daværende Østerrike-Ungarn poengterer også dette i sin kjente psykoanalytiske personlighetsteori som viser at

barndommen har avgjørende betydning for utformingen av gudsbildet... Forestillingen hevder han flyttes fra den jordiske farsrelasjon til gudsrelasjonen. Gjennom projeksjonens illusoriske «virkelighets-fordobling» overføres følelser og forestillinger fra den jordiske farsrelasjon til gudsrelasjonen» (Freud i Engedal, 1996, s. 27-28).

Engedal poengterer senere i sin bok at Freuds uttalelser om at vi danner vår guds-representasjon ensidig fra vår jordiske far er tilbakevist av forskeren Rizzuto. Rizzuto sier at «gudsrepresentasjonen låner elementer fra både mors- og fars-relasjonene. Dermed utvikles det Rizzuto kaller «a more balanced, parental couple type of representation of God» (Rizzuto i Engedal, 1996, s. 62)

Paul Otto Brunstad viser også i sitt studie *Ungdom og livstolkning* at foreldre og andre nære relasjoner har stor betydning for hvilket standpunkt unge tar til deres tro. Han mener at personer i nære relasjoner kan virke forsterkende både negativt og positivt i forhold til den kristne tro. De som formidler sin tro, har altså avgjørende innvirkning på hvordan ungdom oppfatter budskapet og hvordan de stiller seg til det budskapet som formidles (Brunstad, 1998, s. 157).

Birkedals undersøkelse fra 2008 viser også sammenhengen mellom egen og foreldrenes holdninger til trosforestillinger. Foreldrenes holdning til tro sier han synes å ha avgjørende innflytelse for de fleste. Samtidig påpeker han at det «ikke er en automatikk i overføringen av tro fra den ene generasjonen til den andre. Birkedal viser utfra sin undersøkelse «at ikke gudstro ser ut til å gå lettere i arv enn gudstro» (Birkedal, 2008, s. 121).

Engedals argumenterer også i denne retningen når han skriver at «det bekreftes at forskning viser at det eksisterer en vesentlig dynamisk sammenheng mellom gudsbilde og foreldrebilder», og videre at «Gudsbilde først og fremst preges av relasjonen til den foretrukne eller idealiserte forelder» (Engedal, Gudsrelasjon, primærrelasjoner og den intrapsykiske scene. Psykoanalytiske tolkninger av religiøs erfaring , 1996, s. 71).

Køhn og Sønderbo løfter også frem de nære relasjonene sin betydning i dannelsen av gudsbildene. De skriver at gudsbildet som vi mennesker danner, først og fremst er et resultat av «den personlige bearbeidelsen av egne livserfaringer, særlig i forholdet til foreldrene og da først og fremst moren» (Køhn & Sønderbo, 2003, s. 21). Videre poengterer de at «En religiøs tro er et essensielt aspekt ved personens utvikling av selvilde, identitet og mellommenneskelige forhold. Gudsrepresentasjonen bærer i seg hele bredden og dybden av menneskelige opplevelsformer.» (Køhn & Sønderbo, 2003, s. 21)

Vi ser dermed at vår dannelse av en gudsforestilling er en handling som skjer i møte med våre nærmeste relasjoner, samtidig som vår egen selvfølelse og selvilde spiller inn på hvordan gudsbildet vårt er. Dannelsen av en gudsforestilling er dermed en dynamisk og kompleks prosess som skjer mellom flere komponenter både utenfor oss selv, i møte med våre viktigste personer, og av indre kognitive og intellektuelle prosesser som skjer bevisst eller ubevisst i vårt indre.

3.2.3 Sammenhengen: Gudsforestilling – selvilde – nære relasjonspersoner

Engedal påpeker at det ikke bare er foreldrerelasjonene som påvirker utviklingen av individets gudsrepresentasjon. Han skriver at «Ettersom utvikling skrider fram og barnet får et klarere bilde av seg selv som adskilt «objekt», kommer og selv-representasjonen til å spille en meget vesentlig rolle» (Engedal, Gudsrelasjon, primærrelasjoner og den intrapsykiske scene.

Pykoanalytiske tolkninger av religiøs erfaring , 1996, s. 62). Han understreker dermed at det er en viktig dynamisk sammenheng mellom gudsbilde og selvilde. Rizzuto sier at «både klinisk og annen empirisk forskning viser at individets selvilde legger sterke dynamiske føringer på utformingen av gudsbildet» (Rizzuto i Engedal, 1996, s. 62). Engedal supplerer også med å si at barnet ikke bare er en passiv mottaker når gudsbildet dannes, men en «aktiv medskaper i den dynamiske prosessen der gudsrepresentasjonen formes» (Engedal, Gudsrelasjon, primærrelasjoner og den intrapsykiske scene. Pykoanalytiske tolkninger av religiøs erfaring , 1996, s. 63).

Halstensen kommenter at Anne-Maria Rizzuto videre viste at det er et tett samspill mellom vårt gudsbilde-selvilde og våre nærmeste relasjonspersoner.

Hele vår indre forestillingsverden om hvem Gud er, er preget av dette samspillet. De tre henger så tett sammen, og er så integrert i hverandre, at viss den ene av de tre endrer seg så vil de andre to også endre seg. Dersom du får et annet selvilde, så får du

en annen forståelse av hvem foreldrene dine var, eller er, og du får en annen forestilling om hvem Gud er. På samme måte skjer det dersom du endrer forestillingen din om Gud, så endrer foreldrebildene seg og selvbildet ditt (Halstensen, 2019).

3.2.4 Konteksten: Samfunnets påvirkning på gudsforestillinger

Birkedal skriver i sin bok *Noen ganger tror jeg på Gud?* om hvordan vår identitet dannes. Han nevner blant annet sosiologisk tilnærming der perspektivet på identitetens dannelse er et resultat av sosiale forutsetninger og referanseramme. Den sosiale omverdens betydning for identitetsdannelsen står i dette perspektivet sterkt. Birkedal henviser til Peter L. Berger og Thomas Luckmann som sammen har levert et teoretisk bidrag for hvordan mennesket utvikler sin viten og reflekter over seg selv. De viser at:

Det er en kontinuerlig dialektikk mellom det enkelte menneske og samfunnet ... og dette perspektivet gir forståelse til hvordan unge kan ha en viten (både i kognitiv og emosjonell forstand) om religion i samfunnet og en bevissthet om sin egen religiøsitet ... mennesket blir til og får sin bevissthet i en dialektikk mellom det gitte samfunn og sin egen subjektivitet (Berger & Luckmann i Birkedal, 2001, s. 32).

Berger og Luckmann bruker videre begreper som eksternalisering, objektivisering og internalisering for å forklare hva som skjer i dette samspillet og dannelsen av en identitet. Eksternalisering forteller oss at vi mennesker gjennom vår aktivitet i samfunnet danner og utvikler våre egne bestemte roller. Gjennom dette samspillet utvikler vi vår identitet, samtidig som samfunnet rundt oss påvirkes. De mener videre at samfunnet representeres for oss mennesker gjennom «den objektive virkelighet som danner et betydningsunivers som blir individets «eiendom» gjennom internalisering. Mennesket internaliserer oppfatninger, holdninger og roller» (Berger & Luckmann i Birkedal, 2001, s. 33). Mennesket har selv mulighet til å skape og gjøre frie valg, men er samtidig bundet av det samfunnet som det er en del av. «Det enkelte individ eksternaliserer sin egen væren i den sosiale verden, og internaliserer denne som objektiv virkelighet på samme tid. Å leve betyr å delta i samfunnets dialektikk» (Berger & Luckmann i Birkedal, 2001, s. 33). Birkedal sier videre at

Forskningen viser at de unges egen religion i høy grad er preget av det sosiale miljøet de lever i. Deres primære sosiale miljø har avgjørende innflytelse. I sekundær-sosialiseringen syndes de holdninger og oppfatninger den unge har med seg fra barndommen å ha avgjørende betydning for videre tolkning og utvikling eller endring

av oppfatninger som har relasjon til religion. Individets opplevelse av å tilhøre en gruppe med bestemte holdninger og oppfatninger synes også å ha betydning ... Signifikante andre personer, og da spesielt personer som de unge har et følelsesmessig forhold til, synes å ha større betydning for forming av deres holdninger. Ikke minst er jevnaldrende her av stor betydning (Birkedal, 2001, s. 28)

Utfra dette perspektivet ser vi at menneskets gudsforestillinger er en dannelselse som skjer i et samspill mellom menneskets subjekt og samfunnet som det er en del av.

Som en oppsummering vil jeg referere til Birkedals bok *Kanskje jeg tror på en Gud, men ...* der han sier at det er et sett av faktorer som innvirker på dannelsen og utviklingen av menneskets gudsbilde. Noen av faktorene han nevner er blant annet:

- Sosial og kulturell påvirkning av gudstro og religiøsitet i det åpne, flerreligiøse samfunnet
- Erfaringer med religiøs praksis, ytringer og symboler i samfunnet
- Det sosiale nettverk og jevnaldrende
- Egne forventninger og identifikasjon med bestemte roller
- Subjektive erfaringer og avgjørende opplevelser
- Refleksjon og nytolkning av erfaringer fra primærsosialiseringen i tidlig oppvekst
- Søken etter mening og relevans i eget livssyn (Birkedal, 2008, s. 17).

3.3 Gudsforestillingenes innhold

Hva er innholdet i informantenes gudsforestilling? Hvordan er det de forestiller seg Gud? Hva slags Gud tror de egentlig på? Er det slik at siden kristendommen har vært den dominerende religion i vårt samfunn, ser alle den bibelske treenige Gud foran seg når vi snakker om gudstro? Erling Birkedal sier at gudstro er mye mer enn bare kristendom. Han sier at «Gudstro eksisterer i de aller fleste religioner. Gudstro er for noen mennesker sterkt relatert til en religiøs institusjon eller organiserte religiøse institusjoner. For andre er gudstro og gudsforestillinger mer avhengig av bestemte etablerte religioner (Birkedal, 2008, s. 11)». Birkedal sier videre at gudstro kan sees som et sammensett menneskelig fenomen, med blant annet emosjonelle, kognitive og sosiale aspekter. Disse aspektene går jeg ikke videre inn på her.

I boken *Troen er løs* skriver Leif Gunnar Engedal og Arne Tord Sveinall at troen uttrykker seg på langt flere måter nå enn tidligere. De skriver at det i dag er mer vanlig å fortelle om våre trosholdninger og religiøsitet. Dette sier de kommer tydelig frem i artikler, ukeblader, skjønnlitteraturen, teaterforestillinger og i populærkulturen. De poengterer videre at det religiøse landskapet beveger seg i retning av mer «erfaringsforankret, synkretistisk og privatisert religiøsitet» (Engedal & Sveinall, 2000, s.15).

Dette gjør at når Birkedal skal finne et gudsbegrep, bruker han begrep som kan favne ulike gudsforestillinger. En Gud som er transcendent, eller utenfor oss selv og den materielle verden holder derfor ikke alene. Birkedal inkluderer derfor dette gudsbegrepet med en gudsforestilling der gudstro kan forstås som noe guddommelig inni mennesket. Utfra dette har Birkedal kategorisert kognitive gudsforestillingene slik:

- Gud som person, subjekt utenfor mennesket som viser omsorg og vil mennesket bare godt.
- Gud som person, subjekt utenfor mennesket som opptrer autoritært ved å kontrollere menneskers liv, og sette grenser for livsutfoldelse og dømme mennesket og deres gjerninger.
- Gud som en upersonlig kraft utenfor mennesket som mennesket ikke direkte kan kommunisere med, men forholde seg til, og som kan ha innvirkning på ens liv
- Gud som en upersonlig kraft som en del av mennesket som mennesket ikke direkte kan kommunisere med, men forholde seg til, og som kan ha innvirkning på ens liv» (Birkedal, 2008, s. 12)

Jeg har ovenfor presentert Birkedals ulike kognitive kategorier for gudsforestillinger, men enda har vi ikke har hele bildet på gudsforestillingenes innhold. For hva med de som ikke tror? Som tidligere nevnt har jo de og en forestilling, og hva bunner den i? Sigmund Freuds kjente og sarkastiske omformulering av det kjente sitatet fra Genesis «Mennesket skapte Gud i sitt bilde», kan utfylle dette bildet mer. Freuds nye tankeidé var at gudstroen og religion var en illusjon. I dette poengterer Nyhus at Freud «I polemikken omtaler religionen og gudserfaringens kognitive innhold som illusorisk, i den mest kjente betydningen av ordet, nemlig som oppdiktete (vrang-)forestillinger» (Nyhus, 2019, s. 15). For ungdom i dag er det flere som står i denne «Freud-leiren», der de mener at religion er eventyr og fri fantasi. Gud blir dermed et resultat av menneskets kognitive evner til selv å danne seg sine egne indre gudsforestillinger. Brunstad understøtter dette i sin bok der han skriver:

En gjennomgående oppfatning er tanken om at Gud og djevelen bare er uttrykk for menneskenes egne tanker. Det onde og det gode er ikke personifiserte størrelser, men heller uttrykk for ulike psykiske disposisjoner ved mennesket selv ... Informantene ser på gudstroen som en oppfinnelse, en livsløgn, en hjelpekonstruksjon for svake sjeler som ikke våger stå alene i tilværelsen» (Brunstad, 1998, ss. 189-190).

At det er de tidligere tradisjonelle og etablerte religionene som er de dominerende for ungdom er ikke en selvfølge lenger. Flere tørr å tenke alternativt, og gå nye veier. Aksepten og friheten til å finne og utforme egne svar på det religiøse innholdet øker. Ida Marie Høeg hevder at:

Ungdom som velger kirkelig konfirmasjon, er i likhet med mange andre ungdommer påvirket av religiøs individualisering - de utformer sin «egen» tro ganske så uavhengig av dogmatiske forestillinger. De er åpne og nysgjerrige på religion -noe tror de på, annet er de kritiske til. Flere har hatt religiøse erfaringer av nærvær og Guds hjelp. Konfirmantenes bevegelse bort fra det tradisjonelle og mot selvets autoritet, svekker ikke åpenheten og nysgjerrigheten for religion» (Høeg, 2017, s. 26)

3.4 Hva er innholdet i en kristen gudsforestilling?

En av de grunnleggende overbevisninger i kristen tro er at Gud oppfattes som «en person» som taler til oss og gjør krav på oss» (Modalsli & Engedal, 1992, s. 88). I boken *Evangelisk tro* sier forfatterne videre at at Gud er en personlig Gud som ønsker et personlig forhold til menneskene han har skapt. Kristen tro er troen på en monoteistisk religion, som vil si at de tror på en Gud. Denne Gud er delt opp i tre, Faderen – Sønnen (Jesus Kristus) – Den Hellige Ånd. Når kristne bekjenner seg til disse tre, er det enheten mellom de og den ene Gud de bekjenner seg til. Håkon Strøm har i boken *Religioner i dag* skrevet at «Den alltid virksomme Gud har handlet gjennom skapelsen, gjennom frelsesgjerningen i Jesus Kristus, og han handler videre med menneskene gjennom Den Hellige Ånd. Slik Jesus Kristus er, slik er Gud, og slik er Den Hellige Ånd» (Strøm, 1987, s. 95).

Strøm sier videre at Gud er den eneste sanne Gud, som fremdeles handler. Han er den som har liv og skaper liv. Gud er kjærlighet og elsker alle mennesker, men er også en hellig Gud som reagerer på synd og dømmer syndere. Modalsli og Engedal underbygger dette ved å si at det fundamentale i bibelsk tankegang er at Gud er hellig. Gud er den som er opphøyd over alt annet, som menneskene frykter og tilber, og som fortjener den absolutte respekt (Modalsli & Engedal, 1992, ss. 91-92).

I frelseslæren legges det vekt på at Jesus led en stedfortredende død når han soner menneskenes synd. Dette skjedde da han ble korsfestet, straffet av Gud, døde og ble gravlagt. «Hans stedfortredende død ses som en oppfyllelse av de profetordene om Herrens tjener som man kan lese i Jes 53, 5-6. Gjennom sin soningsdød bringer Jesus forsoning i stand mellom Gud og menneske» (Strøm, 1987, s. 94). Det er viktig å understreke at det er Guds gjerning som står bak denne forsoningen, ikke menneskene.

Et viktig trosfundament i kristen tro er oppstandelsens faktum. Forfatterne av boken *Evangelisk tro* skriver at «Oppstandelsen er på denne måten hjørnesteinen i det apostoliske Kristus-vitnesbyrd. Den er porten inn til en rett erkjennelse av hvem Jesus er. Uten den er den kristne tro intet, en eneste stor samling av meningsløsheter» (Modalsli & Engedal, 1992, s. 143). De henviser til Bibelen og ordene «Hvis de døde ikke står opp, er heller ikke Kristus stått opp. Men er Kristus ikke stått opp, da er vårt budskap intet, og deres tro er meningsløs» (1. Kor 15,13f).

Hovedbudskapet i kristen tro er derfor at gjennom Jesu livsgjerning, død og oppstandelse, åpenbarer Gud sin kjærlighet til menneskene og frelser dem inn i samfunn med seg. Strøm påpeker at «Frelsen er således ifølge kristendommen Guds verk alene ... Frelsen blir tilbudt menneskene gjennom evangeliet, og de som får den som en gave fra Gud når de i tro tar imot den som et barn – uten egne prestasjoner» (Strøm, 1987, ss. 94-95). Frelsesveien til kristen tro kalles derfor for troens eller nådens frelsesvei. Frelsesmålet i en kristen trosforestilling er «at alle troende en dag skal reises opp og få et nytt legeme og gå inn til den evige herlighet» (Modalsli & Engedal, 1992, s. 290). Denne «evige herlighet» navngir de fleste kristne som «Himmelen» (Modalsli & Engedal, 1992, s. 294). Her kommer de troende til å leve i en evighet under hans kjærlighet. I Bibelen står det beskrevet slik:

Og jeg så en ny himmel og en ny jord. For den første himmel og den første jord var borte, og havet fantes ikke mer ... Og jeg hørte fra tronen en høy røst som sa: Se, Guds bolig er hos menneskene. Han skal bo hos dem, og de skal være hans folk, og Gud selv skal være hos dem. Han skal være deres Gud. Han skal tørke bort hver tåre fra deres øyne, og døden skal ikke være mer, heller ikke sorg eller skrik eller smerte. For det som en gang var, er borte. (Åp 21,1ff).

3.5 Hvilke funksjoner har en gudsforestilling?

Hvorfor velger mennesker å tro? Hva gjør tro og religion med mennesker? Hvilke funksjon har gudsforestillingene? I sin bok *Innføring i religionssosiologi* gir Inger Furseth og Pål Repstad svar på flere av disse spørsmålene. De skriver blant annet om religioners funksjonelle definisjoner. Forfatterne sier at de «funksjonelle definisjonene viser hva slags nytte eller oppgaver religion har for mennesker og/eller samfunn» (Furseth & Repstad, 2003, s. 28). Forfatterne understreker at religionenes viktigste funksjon er å skape mening og identitet i tilværelsen for mennesker. De henviser til den amerikanske religionsforskeren Milton Yinger som sier at «Religion er et system av trosforestillinger og praksisformer som menneskene får hjelp fra til å kjempe mot de dypeste (ultimate) problemene i menneskelivet» (Yinger i Furseth & Repstad, 2003, s. 33).

Videre trekkes det frem funksjoner som har å gjøre med å «skape mening, livsmot og styrke, stilt overfor situasjoner som virker vanskelige og deprimerende. Problemet med en slik måte å definere religion på kan være at de utformes så inkluderende at det ikke fremkommer forskjell

mellom religiøse og ikke-religiøse livssyn, og religionens funksjon blir å komme til rette med livets ubesvarte gåter (Furseth & Repstad, 2003, s. 34). Furseth og Repstad kommer mer inn på dette når de forteller at deprivasjonsteori er «et religiøst engasjement med at religion gir trøst eller kompensasjon i situasjoner der mennesker er deprivert, det vil si at de mangler noe» (Furseth & Repstad, 2003, s. 139). Dette tankesettet kan spores tilbake til Karl Marx religionsteori som forklarte at eksistensgrunnlaget for religion skyldes en form for «protest, reaksjon og trøst overfor samfunnets elendighet og urett» (Furseth & Repstad, 2003, s. 139). Det kan finnes flere typer deprivasjon, og i boken trekkes det blant annet frem økonomisk deprivasjon, sosial deprivasjon, organisk deprivasjon, etisk deprivasjon, psykisk og eksistensiell deprivasjon. Tre av disse vil jeg utdype her, og det første er psykisk deprivasjon som er når mennesker mangler tankesett for å orientere seg i den verden de er en del av, og tyr til religiøse forestillinger som hjelp. Dette temaet kaller Høeg i sin bok for terapeutisk religiøsitet der Gud blir framstilt som en allmektig gud som alltid er klar for å hjelpe mennesker ut av sine vanskeligheter (Høeg, 2017, ss. 131-133). Smiths forskning fra USA underbygger også synet på at Gud blir en kilde for å oppnå et bedre liv (kap.1.2). Forskningsresultatene hans resulterte i navnet MTD (Moralistic therapeutic deism) som nettopp understreker Guds terapeutiske egenskaper overfor mennesker.

Videre sier forfatterne at sosial deprivasjon er en mangeltilstand som fremtrer når vi mennesker føler oss alene og ensomme. I slike situasjoner oppsøker vi ofte hjelp hos andre mennesker eller åndelige religiøse forestillinger for å fylle dette tomrommet. Eksistensiell deprivasjon er når mennesker mangler svar på livets mening, og føler utilstrekkelighet i forhold til denne spørsmålsstillingen. Religiøsitet blir da sett på «som en form for jakt på mening» (Furseth & Repstad, 2003, s. 139).

I slutten av sin bok *Gud – fortolig og fremmed* skriver Henriksen at Gud er fremtiden og mulighetene, friheten og fellesskapet (Henriksen J.- O. , 2001, s. 155). For mange er dette den viktigste funksjonen i en gudsforestilling. Gudsforestillingen gir dem håp og trøst om at noe bedre enn det de har nå, vil komme. Mange har et dypt ønske om å komme til et bedre og annet sted etter sin død, om de kaller det himmelen, nirvana eller parinirvāṇa, er det for mange mennesker dette som er hovedfunksjonen med gudstroen.

Det må nevnes at det finnes kritiske røster til de funksjonelle definisjonene av religion. De hevder at religion blir reduksjonistisk, som vil si at religion reduseres til å bli noe annet enn religion. Religion blir bare det å komme til rette med livets mening og særlig å kunne forklare

menneskers dødsfrykt. Furseth og Repstad sier til dette at forskerne da helt glemmer å se religionen innenfra (Furseth & Repstad, 2003, s. 35).

3.6 Religiøse erfaringer og opplevelsers påvirkning på gudsforestillinger

Hva innebærer en religiøs opplevelse eller erfaring? Jan-Olav Henriksen understreker at religiøs erfaring, er erfaring der vi kan «se Gud som virksom i livet» (Henriksen i Engedal & Sveinall, 2000, s. 309). Henriksen skriver videre at religiøse erfaringer kan være «spesielle og ekstraordinære hendinger ... bestemte erfaringer som på en særlig måte får betydning for vår religiøse tro og hvordan vi opplever det guddommelige på» (Henriksen i Engedal & Sveinall, 2000, s. 297). Han påpeker at det da ofte snakkes om ekstraordinære hendelser som forandrer menneskers liv.

Henriksen poengterer imidlertid at religiøse erfaringer ikke nødvendigvis må være knyttet til ekstraordinære og spesielle fenomener, men til hele det religiøse livet som leves og erfares. Han understreker at «Apostlene og de første kristne ikke først og fremst var opptatt av spesielle hendelser, men av en historie som hadde forandret hele livet deres. Det viktige blir hele livet, ikke noe spesielt og ekstraordinært» (Henriksen i Engedal & Sveinall, 2000, s. 297). Han påpeker at religion først og fremst handler om opplevelse, følelser og identitet, og at «religiøs erfaring er erfaring av hvordan hverdagens hendelser og opplevelser står i en større og mer omfattende sammenheng, som både gir mening til vårt liv, og skaper opplevelse av å tilhøre noe som er større enn oss selv» (Henriksen i Engedal & Sveinall, 2000, s. 299).

Når jeg i min avhandlingsoppgave bruker begrepet religiøs erfaring henviser jeg til en eller flere opplevelser som har hatt stor betydning for informantenes gudstro og deres videre forestilling om Gud. Om den er ekstraordinær eller «hverdagslig» har ingen betydning så lenge informanten selv oppfatter opplevelsen som avgjørende for sin nåværende gudsforestilling.

4. Metode

I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for metoden jeg har valgt for å kunne besvare mitt forskerspørsmål. For at problemstillingen min kan svares på en best mulig måte, har jeg har valgt å bruke kvalitativ metode da jeg tror dette er en framgangsmåte som vil hjelpe meg å finne frem til hovedtrekkene i mitt skriftlige materiale på en best mulig måte. Jeg vil nå først skrive om hva kvalitativ metode er, kort om hermeneutikk og begrepene validitet og reliabilitet. Videre skriver jeg kort om sjangeren essay og hvordan jeg analyserte materialet mitt.

4.1 Kvalitativ metode

I mitt forskningsarbeid kunne jeg velge mellom kvantitativ og kvalitativ metode for å innhente datamateriale til mitt forskerspørsmål. I min oppgave ble den kvalitative metode som tidligere skrevet det naturlige valg for på en best mulig måte kunne få tak i ungdommenes tanker og forestillinger om Gud. Målet ved kvalitativ metode, skriver Pål Repstad, er å finne kvalitetene, egenskapene eller karaktertrekk som kjennetegnes ved ulike fenomener. I kvalitativ metode er ikke søkelyset på tallmengdene som systematiseres og sammenliknes slik det er i de kvantitative metodene. Ved de kvalitative metoder er det særtrekkene ved de fenomener vi ønsker å forske på som står sentralt. Repstad sier at vi likevel må regne med at det i kvalitative forskningsrapporter blir brukt en del kvantitative uttrykk som for eksempel «de fleste elevene mener at ...», eller «stort sett var alle de tilsette på skolen enige om ...». Å kvantifisere datamaterialet har alltid stått sentralt i vår menneskelige tankevirksomhet, og den er vanskelig å komme unna. Tross dette er det viktig å holde fast ved at det i de kvalitative metoder er den systematiske bruk av tallfesting i analysen av forskningsmaterialet underordnet og nesten helt fraværende (Repstad, 1993, ss. 10-11).

Kvalitativ metode er en samlebetegnelse for teknikker eller metodiske fremgangsmåter mot et forskningsfelt. Repstad understreker at når du ønsker å få tak i grunntrekk, særpreg og historier som preger et bestemt miljø bør vi bruke den kvalitative metoden. Han poengterer at de kvalitative tilnærmingsmåtene beskriver «det som finnes» og er mindre opptatt av hvor ofte det finnes (Repstad, 1993, s. 15). I mitt tilfelle der jeg ønsker å finne ut hvilke gudsforestillinger som finnes ved Trygghheim skular blir derfor den kvalitative metode den

som best får frem særtrekkene, grunntrekkene og de personlige historiene hos mine informanter.

Det finnes ulike former for kvalitativ tilnærming, men de mest sentrale formene er direkte observasjon, direkte deltakelse, informant- og informantintervju og dokumentanalyse (Holme & Solvang, 1986, s. 93). Repstad poengterer at ved kvantitative undersøkelser er selve teksten det grunnleggende arbeidsmaterialet (Repstad, 1993, s. 11). Dette begrunner han med at selv i kvalitative intervjuer nedtegner forskeren sine observasjoner skriftlig via felt -og observasjonsnotater som brukes i analysen senere. I min oppgave blir den kvalitative tilnærmingen en analyse av essaytekstene elevene har skrevet. Tekstene håper jeg vil gi meg et innblikk i hvilke tanker og forestillinger elevmiljøet på Tryggheim har om Gud. Før jeg startet testene søkte jeg Norsk senter for forskningsdata - NSD, om tillatelse til å gjennomføre denne undersøkelsen. Bekreftelsen på denne er lagt med som vedlegg til slutt i denne avhandlingen.

Hermeneutikk er læren om hvordan vi reflekterer og tolker tekster, og er sentralt i min avhandling der jeg skal tolke elevenes essaytekster. Jan-Olav Henriksen definerer at hermeneutikken «både handler om å tenke gjennom hva som skal til for å forstå teksten, og om hvilke metoder vi kan bruke for å få tak i tekstens ulike meninger» (Henriksen J.-O. , 1994, s. 15). I analysen av essaystilene er mitt mål å få tak i informantenes ulike meninger. Ofte beskrives fortolkningsprosessen som en hermeneutisk sirkel /spiral der tolkeren reflekterer og vurderer delene og helheten opp mot hverandre i en kontinuerlig prosess. Svendsen og Säätelä forklarer dette slik:

Et verk har alltid en helhetlig mening, men vi kan også snakke om delmeninger. Delmeningene vil være de enkelte elementene i verket. Den hermeneutiske sirkel dreier seg om samspillet mellom helhet og del, hvor helheten er bestemmende for hvordan man forstår de enkelte delene, og forståelsen av delene igjen påvirker forståelsen av helheten (Svendsen & Säätelä, 2007, s. 95).

Den tyske filosofen Gadamer (1900-2002) utdyper modellen ved å sette tolkeren inn i sirkelen, slik at samspillet nå foregikk mellom leseren og teksten. Dette gjorde han for å vise at det stadig pågår en dialog og samhandling mellom disse. Gadamer begrunnet dette med at når leseren kommer til tekster med sine for-dommer (forforståelse), utvikler han i samspillet med teksten ny forståelse og kunnskap. Grunntanken med denne modellen er at ny kunnskap bare er mulig under forutsetning av at noe allerede er forstått (Svendsen & Säätelä, 2007, ss.

89-91). Når jeg leser tekstene fra elevene har jeg med meg mine tidligere erfaringer og kunnskap, og denne forkunnskapen preger meg i min analyse. Videre vil lesningen av disse tekstene igjen gjøre at jeg i dette samspillet utvikler og utvider min forståelse og kunnskap for hvordan elevene forestiller seg Gud. Jeg vil i mitt arbeide utvikle ny kunnskap som jeg tar med meg videre i analyseprosessen. En svakhet ved de kvalitative metoder og dette analysearbeidet kan være at analysen hviler på forskerens subjektive refleksjoner og tolkninger (Repstad, 1993, s. 92). To viktige begreper som er sentrale for å sikre at forskningsarbeidet blir profesjonelt og objektivt analysert er begrepene reliabilitet og validitet.

4.2 Reliabilitet og validitet

Kvale og Brinkman understreker at begrepene reliabilitet og validitet handler i hvor stor grad forskningens kunnskap kan være objektiv og overførbar (Kvale & Brinkman, 2018, s. 272). Reliabilitet stiller spørsmål ved om forskningen som blir gjort er tillitsvekkende, pålitelig og troverdig. Forfatterne påpeker at forskningens reliabilitet vil vise at gjentatte målinger vil gi samme resultat, når utgangspunktet er likt og de samme måleinstrumenter blir brukt. Våre forskningsresultater kan dermed reproduseres av andre forskere til andre tidspunkter (Kvale & Brinkman, 2018, s. 277). Når det gjelder min forskning, skal dermed hvilken som helst forsker kunne gjøre den samme undersøkelsen med 15 og 18 åringer ved Tryggheim skular, og få de samme resultatene. Om resultatene hadde blitt identiske tror jeg har å gjøre med elevutvalget. Elevutvalget fra tiende klasse hadde nok stort sett blitt det samme, mens derimot utvalget fra videregående skole kunne variert mer. Jeg har i min undersøkelse fra videregående skole elever som går på linjen studiespesialisering. Resultatet ved undersøkelsen kunne vært annerledes dersom jeg hadde valgt elever fra linjene bygg- elektro- eller helsefag. Forskningens validitet sier ofte noe om forskningens sannhet, riktighet og gyldighet. Er metoden jeg har brukt i min undersøkelse egnet til å brukes for å komme frem til det jeg ønsker å undersøke. Er det slik at det jeg virkelig ønsker å måle, det jeg har målt i min undersøkelse? Sagt med andre ord «har validitet å gjøre med i hvor stor grad en metode undersøker det den er ment å undersøke» (Kvale & Brinkman, 2018, s. 277).

Gir essaystilene fra elevene svar på mitt forskerspørsmål? Jeg tror at gjennom informantenes essaytekster, får jeg valide svar som jeg kan bruke når jeg skal analysere disse opp mot mitt forskerspørsmål. I selve hovedoppgaven står elevene fritt til å skrive hva de tenker om Gud,

uten at jeg har styrt deres tanker i noen retning. I forberedelsene før selve testdagen sa jeg lite om hva oppgaven handlet om, med tanke på nettopp å ikke styre deres besvarelse i noen retning. Temaet jeg oppga til elevene på forhånd var at det handlet om religion og ungdom. Hjelpespørsmålene jeg la ved når essayet skulle skrives, var ment som veiledning dersom de sto fast og ikke kom i gang (se vedlegg). Tross dette kan selvsagt flere av elevene føle seg presset til at de måtte skrive svar på noen av hjelpespørsmålene.

Det som imidlertid kan være en utfordring for forskningen er min nærhet til informantene. Jeg er selv lærer ved Tryggheim skular og har undervist på ungdomskolen siden 2005. Fagene jeg underviser i er KRL, matematikk, kroppsøving og fotball valgfag. Informantene som jeg gjennomførte undersøkelsen med fra tiende-klasse har jeg i kroppsøving, og jeg startet opp med disse elevene høsten 2019. Elevene fra tredje klasse på videregående skole er jeg ikke lærer for i dag, men tre av disse var jeg lærer for når de gikk på ungdomskolen årene 2014 - 2017.

Når jeg driver forskning på egen arbeidsplass, er det viktig å være klar over utfordringer dette kan skape. Elever kan, bevisst eller ubevisst levere besvarelser de tror forskeren ønsker å få. For meg er det i denne sammenhengen viktig at jeg klarer å bevare distansen som er mellom lærer og elev, og at jeg som medarbeider ved skolen analyserer materiale så objektivt som mulig, uten forutinntatte holdninger og interesser. Som tidligere skrevet kan forskerens subjektive refleksjoner og tolkninger være en svakhet i analysearbeidet (Repstad, 1993, s. 92). En fare kan være at jeg som forsker presenterer og konkluderer frem det jeg selv eller skolen ønsker å få frem som resultater gjennom dette arbeidet. Jeg kommer derfor i resultatdelen ikke til å presentere mine subjektive meninger, men presenterer materialet objektivt ut fra hva elevene selv har uttrykt. I mine drøftinger kommer jeg tydeligere frem med mine meninger, men så objektivt som mulig, sett i lys av tidligere forskning og teori.

Til slutt er det viktig for meg å poengtere at det kan være en fordel å forske på egen hjemmearena. Dette begrunner jeg med at jeg da lettere kjenner til sjargongen, dagligtalen og formuleringer som ungdom bruker seg mellom på skolen. Det kan også være en fordel å ha vokst opp og kjenne til hvordan kulturen er her på Jæren. Jeg vil dermed lettere kunne forstå og tolke det ungdommene uttrykker i tekstene sine.

4.3 Metoden som ble brukt for innsamling av data: Essay

For å kartlegge hvilke gudsforestillinger 15 til 18 åringer har på Tryggheim skular har jeg som tidligere skrevet, valgt at de skulle skrive et essay. Essay kjem fra det «franske ordet «essai» og betyr forsøk» (Fostås, et al., 2015, s. 142). Essay er en tekst som kommer inn under kategorien reflekterende tekster, og det vi kaller sakprosaetekster. I slike tekster skriver forfatteren ned hvilke tanker han har om et tema. Målet er ikke nødvendigvis å komme frem til et korrekt svar, men å reflektere rundt temaet som har blitt gitt. Det som videre kjennetegner essay er at tekstene ofte ender opp med en åpen slutt, der leseren kan fortsette refleksjonene (Fostås, et al., 2015, ss. 142-143). I essaytekster tar skribenten som regel utgangspunkt i egne personlige opplevelser. Forfatterne av boken «Fabel» sier at «Essayet vandrer i emnet med sidehistorier, anekdoter og assosiasjoner, men er likevel bundet sammen av en rød tråd. Essayet leker med språket, og vi kan finne bruk av virkemiddel som vi assosierer med skjønnlitteratur» (Fostås, et al., 2015, s. 143). Når elevene i min oppgave skrev essayene, ga jeg dem i tillegg noen hjelpespørsmål som dem kunne bruke for å komme i gang med sin refleksjon. Disse spørsmålene var:

Hvilke ord syns du passer sammen med din forestilling om Gud? Hvordan tenker du at du kan ha kjennskap til Gud? Hvordan vil du beskrive Gud? Hvordan vil du beskrive ditt forhold til Gud? Hvordan kan du snakke med Gud? Er det i spesielle situasjoner du snakker med Gud? Har du hatt, eller hørt andre som har hatt opplevelser/erfaringer med Gud? Hvem / hva tror du har vært med å forme dine tanker og forestillinger om Gud? Hvorfor velger du å tro / ikke tro på Gud? Synes du vi trenger Gud i 2020?

Grunnen til at jeg valgte denne teksttypen i datainnsamlingen var at jeg gjennom slike tekster får et tydelig innblikk i refleksjoner og tanker som elevene har om gudsforestillinger. Det er viktig at informantene fritt kan skrive sine tanker ned om et tema, uten at teksttypen er for styrende. Blir teksttypen for styrende mister man kanskje litt av den frie refleksjonen som jeg er ute etter i mine besvarelser.

4.3 Analyse av materiale

Når materialet skulle analyseres, tok jeg utgangspunkt i forskerspørsmålene. Spørsmålene er som tidligere skrevet stort sett de samme som Sissel Bøe brukte i sin mastergrad fra 2013. Forskjellen er at jeg bruker ulik rekkefølge i presentasjonen, samt at jeg har tilføyd et forskerspørsmål i min besvarelse. Årsaken til at jeg velger de samme spørsmålene som Bøe, er at jeg i min analyse lettere kan se hovedforskjellene mellom gudsforestillingene hos elever ved KG og Tryggheim skular. Det er imidlertid viktig å presisere at hovedmålet for oppgaven min er å få frem hvilke gudsforestillinger som særmerker seg hos elever ved Tryggheim skular.

Forskerspørsmålene jeg har delt tekstene opp i er: kontekstens påvirkning på en gudsforestilling, religiøse erfaringers påvirkning på en gudsforestilling, gudsforestillingenes innhold og hvordan informantene i tekstene uttrykker om de trenger en gudsforestilling eller ikke i 2020. Jeg laget fargekoder til spørsmålene, og gikk deretter grundig gjennom essaytekstene fra informantene og fargekodet alle tekstene etter svar på ulike forskerspørsmål. Deretter samlet jeg svarene fra et spørsmål (samme fargekode) i et dokument, og fikk på denne måten samlet informantenes svar på spørsmålene i samme dokument. Enkelte ganger ble tekster fargekodet med flere farger, siden de kunne bli tolket inn under to spørsmål. Da ble de tatt med i begge dokumentene, og senere brukt under spørsmålet der jeg mente de hørte best til i. Dette ble gjort med mine subjektive analyser og vurderinger som kan være en svakhet i fremstillingen av resultatene fra elevene. Jeg har prøvd å fargekode tekstene fra elevene på en nøytral måte, slik at presentasjonen av forskerspørsmålene trekker frem hovedessensen i ungdommenes gudsforestillinger på en riktig måte.

4.4 Tryggheim skular og informantene mine

Tryggheim ungdomsskule startet i 2005 med 13 elever og tre lærere første skoledag. I dag har skolen vokst og består av 252 elever og 45 ansatte. Det er 125 jenter og 127 gutter ved skolen. Elevene kommer i hovedsak fra Hå kommune (73,4%) der skolen holder til på tettstedet Nærbø. I tillegg kommer det elever fra kommunene Time (13,1%), Klepp (11,5%), Sandnes (1,2%) og Egersund (0,8%). I Hå kommune er det to tettsteder som utmerker seg med elevrepresentanter, og naturlig nok er det flest elever fra Nærbø med 99 elever som til

sammen utgjør 39,2% av samlet elevtall. Fra Varhaug som er nærmeste tettsted kommer det 43 elever. Det utgjør 17% av elevmassen. Jæren er kjent som en området der bondeyrket står sterkt og preger lokalmiljøet. Området er preget av et sterkt kirke- og bedehusmiljø, med mange medlemmer. Idrettslagene i bygdene med ulike aktiviteter står også svært sentralt, og dugnadsånden hos medlemmene i både idrettslag og bedehus er et kjent fenomen. Informantene fra ungdomskolen er alle 15 år og gikk i 10 klasse da de skrev essayet. Det er 6 gutter og 5 jenter.

Tryggheim vidaregående skule startet opp som folkehøyskole i 1919, og feiret nylig 100 - årsjubileum med ulike arrangementer og utgivelse av 100-årsbok. Det som skiller Tryggheim vidaregående skule fra en fylkeskommunal videregående skole, er først og fremst skolens kristne profil. Det er daglige korte andakter hver morgen i klassene (og en fellesandakt i møtesalen hver mandag), og alle elevene blir undervist i faget kristendomskunnskap. I tillegg er det frivillige møter og samlinger på kveldstid i ukedager og helger. På Tryggheim treffes elevene i et allsidig miljø der ca. halvparten går på studiespesialisering og de resterende på 3 forskjellige yrkesfaglige utdanningsprogram. Disse programmene er bygg-, elektro- og helsefag.

Ved Tryggheim vidaregående skule er det 523 elever, der 223 er gutter og 300 er jenter.

Elevmassen er her mye mer spredd, og det kommer elever fra Lindesnes i sør til Harstad i Nord. Til en sammenlikning kommer her 58 av elevene fra Nærbø, noe som utgjør ca. 11% av elevmassen. Slår jeg sammen Nærbø, Varhaug og Vigrestad som er de største tettstedene i Hå kommune utgjør de til sammen rett i overkant av 20% av elevene. Videre ser jeg at i overkant av 20% kommer fra tettstedene Bryne og Kleppe som ligger i nabokommunene nord for Nærbø. De resterende elevene kommer først og fremst fra nabokommuner på Jæren og omegn, og fra steder i fylkene Rogaland, Hordaland, Vest-Agder og Øst-Agder. Informantene mine herfra var 18 år utenom en jente som var 17 år. Det var 17 informanter der 7 var gutter /menn, og 10 jenter/damer.

5. Analyse og diskusjonskapittel

Jeg kommer i analyse- og diskusjonskapittelet til å henvise til hvilket nummer informanten har, og fortelle om deres kjønn og alder. Dette gjør jeg for å få frem om mine informanter er fra henholdsvis ungdoms- eller videregående skole. Informantnummeret blir i denne oppgaven «navnet» til den enkelte elev, og jeg kommer til å bruke stor bokstav i ordet informant når jeg henviser til dem – eks: Informant 7. Videre kommer jeg til å veksle mellom å kalle dem for elever, ungdommer, respondenter og informanter, og i denne oppgaven regner jeg det som synonyme begreper.

Når jeg nå skal analysere og drøfte mitt materiale, kommer jeg som tidligere nevnt til å gjøre dette utfra fire forskerspørsmål. Forskerspørsmålet som omhandler gudsforestillingens innhold, har jeg valgt å tillegge større fokus enn de andre spørsmålene. Dette har jeg valgt å gjøre siden dette spørsmålet belyser min hovedproblemstilling klarest. Først ønsker jeg å se nærmere på hvordan informantene uttrykker at konteksten har påvirket deres gudsforestilling.

5.1 Hvordan har informantenes gudsforestilling blitt dannet?

Mitt første forskerspørsmål handler om hvilken betydning konteksten har hatt på informantenes gudsforestilling. I denne delen av oppgaven presenterer jeg sitater fra tekster som forteller hva informantene har å fortelle om dette. Kontekstbidrag for informantene er: Foreldre, venner, Tryggheim skular, kristne møter og - arrangementer.

5.1.1 Nær families påvirkning på informantenes gudsforestilling

Informant 4 (gutt 15 år) sier dette om hvordan de nære relasjonene har påvirket hans gudstro:

Jeg er kristen og synes kristendommen er en bra religion. Jeg har alltid vært det. Mor og far lærte meg opp til den da jeg var liten. Jeg gikk på søndagsskole og mange andre ting som hadde noe med kristendom å gjøre. Mor og far er veldig opptatt av at jeg skal gå på kristne ting på fritiden. De mener at jeg går på altfor lite kristne ting. De vil også at jeg skal ha gode kristne venner. Mor og far har vært med på å forme mine tanker om Gud, det er også en del andre som har gjort det. Venner har ikke formet de tankene positivt jaffal. Det er mange av mine venner som ikke er kristne og sier at Gud ikke finnes, men jeg tror på han. Jeg bryr meg ikke så mye om hva de andre sier. Det er en god egenskap sier mor og far. Mor og far har formet mine tanker positivt, og venner har formet de negativt. Jeg har i hvert fall en venn som er kristen, og han har ikke vært med på å forme tankene mine negativt om Gud. Jeg prøver å ha lag

i han så mye som mulig, men det er ikke alltid det passer så bra. Når jeg spiller handball og fotball så er det mange som pleier å banne, men jeg gjør ikke det. De sier at Gud ikke finnes, men jeg tror på han for det om. Jeg synes ikke møter er så gilde, men jeg vet at det er viktig at jeg går på dem for å holde vedlike troen min. Det er i hvert fall det mor og far sier. Farmor og farfar har lært far godt opp i den kristne troen og han sier at de også har lyst at jeg skal være kristen. Fordi de har ikke like lang tid som meg igjen på denne jorden og da vil dem møte meg i himmelen. Om sommeren så pleier vi å reise på noe som heter oase. Det er en festival som mange folk pleier å reise på. Jeg synes ikke det er så gøy, men jeg vet at det er viktig for min kristne tro. Derfor velger jeg å bli med på det. Jeg gjør også det for at mor og far liker det. De blir glade når jeg er med på det. De har lyst at jeg skal være kristen hele livet, derfor tar dem meg med på slike ting.

Informant 4 er ikke i tvil om at det er hans mor og far som har bidratt til å forme hans tro. De har presentert han for kristne aktiviteter og ønsket at han skulle ha «gode kristne venner». Gutten virker glad for at foreldrene har påvirket ham til denne troen, og for å få deres annerkjennelse gjør han det foreldrene foreslår for å ta vare på troen. Videre skriver han at han har tatt del i troen som hans farmor og farfar har formidlet til hans far. Trosformidlingen og påvirkningen fra generasjon til generasjon kommer klart frem her, og gutten påpeker at det bakenforliggende motivet for formidlingen av troen er håpet besteforeldrene har om å treffe han igjen i himmelen.

Også flere informanter har understreket viktigheten av den nære familiens betydning for deres gudsforestilling. Jeg vil videre trekke frem noen utdrag fra disse informantene. Informant 21 (jente 18 år) skriver dette om familiens betydning for hennes gudsforestilling:

Gjennom hele oppveksten har jeg fått kristendommen inn med morsmelken. Jeg har vokst opp i en kristen familie, i en stort sett kristen slekt, og i et nokså kristent miljø. Jeg har blitt dratt med i kirken, på søndagsskolen og i kristne barnekor. Man kan mildt sagt si at jeg har fått et forhold til Gud på grunn av min familie. Jeg vet ikke hvordan mine tanker og forestillinger om Gud hadde vært dersom familien min ikke hadde vært kristen. Trolig hadde jeg ikke jeg hadde vært kristen, da det ikke er naturlig for et barn å plutselig komme på at man skal utforske en religion bare for gøy.

Informant 13 (gutt 18 år) skriver: «Som en person oppvokst i et kristent hjem, med en kristen oppdragelse, har jeg fått bildet av en Gud malt for meg. Mange av alle forestillingene mine av Gud er derfor preget av kristendommen, og dens fremstilling av Gud». Informant 9 (jente 15 år) sier: «Moren min er kristen. Hvis det ikke var for henne, hadde jeg nok ikke vært det. Jeg er veldig takknemlig for at hun introduserte meg til Gud, fra jeg ble født egentlig. Faren min er ikke spesielt kristen. Selv er jeg veldig glad for at jeg er det. Jeg tror at uten Gud hadde det vært en tomhet inni meg». Alle disse tre informantene bekrefter at deres foreldre har hatt stor

betydning for deres gudstro. Det finnes imidlertid informanter som brytes mellom foreldrenes tro, og etter hvert egne selvstendige meninger om Gud. Informant 7 (gutt 15 år) forteller:

Fra jeg var liten har jeg hatt kristne foreldre i et kristent hjem. Det har selvfølgelig hatt en innflytelse på mine tanker rundt religion. Men, til eldre jeg blir, til vanskeligere blir det å finne «bevis» på at Gud lever. Jeg skulle så inderlig likt og visst om han faktisk finnes, istedenfor å leve et liv av løgn. Et liv der jeg ber hver dag til en angivelig høyere makt føles mer og mer ut som en samtale med seg selv. Kanskje det skal være sånn, jeg vet ikke.

Gutten er ambivalent i forhold til sin tro, og dras mellom barne- og ungdomstro. Han sier det er vanskelig å tro uten «bevis». Han bruker et sterkt uttrykk når han sier han «lever et liv i løgn», og kanskje dette uttrykker at informanten innerst inne ikke tror det finnes noen Gud. Dette går gutten ikke nærmere inn på i sitt essay, men han sier videre i teksten sin at «Uansett om jeg får sånne tanker, velger jeg å tro på Gud».

Det finnes også informanter som velger å bryte med foreldrenes gudsforestilling. Informant 8 (jente 15 år) skriver dette i sitt essay:

Heilt fra jeg var liten har jeg hørt om Jesus og Gud, jeg er født inn i en nokså kristen familie og har vokst opp med å gå på søndagsskole og bedehus. Jeg har ikke tenkt så mye over hva jeg tror på/ikke tror på. Når jeg ble sånn 12 – 13 år begynte jeg å tenke litt over hva det vil si og hva det betyr å være kristen, og det tenker jeg ennå på, jeg har ikke hatt noe personlig forhold til Gud egentlig. Jeg har bare trodd på det familien min sa jeg skulle tro på. Men jeg har funnet ut at dette ikke er noe for meg, at det finnes en Gud kan godt være, men jeg trenger bevis på at det stemmer. Jeg tror det finnes ting mellom himmel og jord som er større enn menneske, men at det finnes en Gud tror jeg ikke.

Jenta er her tydelig på at hun vet hva familiens trosståsted er, men tar selv avstand fra denne troen. Hun begrunner dette i at «dette ikke er noe for meg ... jeg trenger bevis på at dette stemmer». Foreldrenes trosargumenter brynes mot hennes egen fornuft som tilsier at Gud ikke finnes. Jenta inntar derfor en virkelighetsoppfatning der Gud ikke er en del av hennes liv.

Informant 16 er en jente på 18 år som ikke kommer fra et kristent hjem. Hun sier dette om sin oppvekst:

Jeg vokste ikke opp i et «kristent hjem», vi ba ikke sammen, gikk bare i kirken på julaften, og snakket ikke mye om Gud hjemme. Jeg trodde på Gud som jeg trodde på julenissen eller påskeharen da jeg var mindre, men «vokste» fra det etter hvert. Allikevel konfirmerte jeg meg i kirken da den tid kom, selv om jeg ikke trodde på det vi ble undervist.

Utfra hennes uttalelser om at hun trodde på Gud som hun trodde på julenissen og påskeharen viser det meg at miljøet jenta vokste opp i var et sekulært hjem og at det preget hennes

tankesett. Senere i teksten hennes kommer det imidlertid frem at jenta regner seg for å være kristen etter en religiøs erfaring hun hadde i 10 klasse (jeg kommer tilbake til denne opplevelsen senere).

Informant 5 (jente 15 år) har heller ikke vokst opp i en kristen familie. Hun sier dette om hvorfor hun tror som hun gjør: «Jeg har valgt å ikke tro på Gud siden ingen i familie eller slekten min gjør det». Dette utsagnet viser at jentas familie har stor påvirkningskraft i hennes valg av tro.

5.1.2 Venners påvirkning på informantenes gudsforestilling

Men hva med venners påvirkning for gudstroen til informantene, har de hatt noen innflytelse? Går jeg tilbake til sitatene fra Informant 4 ser jeg at han mente at vennene hans stort sett ikke hadde noen positiv innflytelse på hans gudstro. Foreldrene var imidlertid tydelige overfor informanten at han burde få seg venner som påvirket han i en riktig trosretning. I dette ser vi at venners påvirkning betyr noe.

Informant 26 (gutt 18 år) sier dette om venners påvirkning for hans gudsforestilling: «Gjennom en kamerat, og taler på nettet har jeg fått frisket opp min tro, og er nå interessert selv, og lever ikke lenger på den troen mine foreldre har.» Videre sier Informant 28 som er en jente på 18 år at «Både familie og venner nok har hatt en innvirkning på mine tanker om Gud». Gjennom disse informantenes svar ser vi at for enkelte ungdommer har venners trospåvirkning betydning. Andre informanter uttrykker imidlertid at venners påvirkning har mindre å si. Informant 4 sier dette om hvordan venner påvirker hennes gudsforestilling: «Jeg bryr meg ikke så mye om hva de andre sier». Informant 6 (jente 15 år) sier også noe om dette i sitt essay: «Jeg vet at jeg tror på en Gud som bryr seg om meg, og jeg trenger ikke å få det bekreftet fra andre. At jeg velger å tro på Gud er noe som jeg har for meg selv, likevel er jeg ikke redd for å si at jeg er kristen».

5.1.3 Sekundære relasjoner, populære medier og kristne samlingsteds betydning for informantenes gudsforestilling

Jeg vil nå presentere sekundære relasjoner, populære medier og kristne samlingssteders betydning for informantenes dannelse og påvirkning for deres gudsforestilling. Informant 26 nevnte ovenfor at «taler på nettet har frisket opp hans tro». Populære medier bidrar dermed til påvirkning på guttens gudsforestillinger. Informant 22 (jente 18 år) skriver at: «Det/dem som har vært med på å forme mine tanker og forestillinger om Gud er foreldrene mine, faddere, familieleirer på sommeren, min åndelige mentor, hus-kirken min, Impuls og forsamlingen jeg går i». For jenta er det ikke bare de nærmeste relasjonene som påvirker hennes gudsforestilling, men også andre mennesker som hun treffer i ulike kristne arrangementer og tilstelninger bidrar til dette. Jenta trekker frem et bredt spekter av aktører som har bidratt for hennes trosforestilling.

Informant 2 (gutt 15 år) skriver:

Jeg er veldig takknemlig for at jeg kan ta del i kristendommen, gå på gudstjenester og gå på ungdomslaget. Jeg har vokst opp med Gud, og Gud har vært i huset mitt mens jeg voks opp. Vi har lenge hatt campingvogn i Lyngdal på bibelcampen og på sommeren var det alltid møter på søndagen i tillegg til at det hver morgen var samlinger for barn i alle aldre. Det har gjort at jeg velger å tro på Gud, selv om beviser motsier det.

Gutten uttrykker han er takknemlig for troen sin og for at foreldrene har tatt han med på gudstjenester og bibelcampingen i Lyngdal. Han poengterer at dette har vært avgjørende for hans gudstro.

Informant 15 (gutt 18 år) forteller:

Jeg tror det er svært viktig å få sin kjennskap til Gud gjennom hans ord i Bibelen, høre på lovsanger og salmer og å gå dit der det blir forkynt hans ord. Det er svært viktig å holde på troen sin, og dette gjør en nemlig med å holde den vedlike. Altså, en må gå på møter eller andre plasser å høre hans ord om igjen og om igjen.

Denne gutten understreker at for hans gudstro har det bærende prinsipp vært å gå på steder og arrangementer der Guds ord blir forkynt. Han understreker at bibellesning, og det å høre på lovsanger og salmer er trosstyrkene for han.

5.1.4 Tryggheim skular sin betydning for informantenes gudsforestilling

Hvilken faktor har Tryggheim skular for informantenes gudsforestilling? Informant 5 (jente 15 år) skriver hvordan det var å starte på Tryggheim: «Jeg tenkte at når jeg begynte på Tryggheim ungdomsskule så kom jeg til å lære mye mer om Gud enn det jeg viste tidligere». Videre skriver hun: «Jeg håper å få et bedre forhold til Gud enn det jeg har i dag, fordi det forholdet jeg har er ikke så bra». Hun avslutter med å si at hun «kommer fra en ikke-kristen familie, og at hun selv har valgt å tro på det samme som dem». Jeg ser utfra jentas utsagn at ho har ambivalente tanker om sin gudsforestilling. Hun ønsker å få et bedre forhold til Gud, men velger samtidig å støtte sin familie som ikke tror på Gud. Det kan virke som hun har en kamp med seg selv om hun ønsker å tro på Gud eller ikke. Tryggheim ungdomsskule blir et sted der hun får lære mer om Gud, mener hun.

Informant 19 (jente 17 år) forteller om hvordan det var å begynne på Tryggheim vgs.:

Etter at jeg begynte på vgs. har jeg fått mange kristne venner som gjør det lettere for meg å tro, og mye enklere å snakke om. Før kunne jeg ikke snakke med vennene mine om hva jeg trodde på, men etter vgs. har jeg kunnet gjøre det. Det er også med på å gjøre at jeg får en nærmere relasjon til dem, fordi vi deler en tro og har mange av de samme verdiene.

For denne jenta ser jeg at det å komme til Tryggheim vgs. har hjulpet henne til å finne likesinnede venner som hun kan snakke med om sin tro. Dette har hun opplevd som verdifullt. Informant 25 som er en 18 år gammel jente sier dette om å komme til Tryggheim:

Tidligere, på ungdomsskolen, har jeg opplevd plaging, eller med andre ord rett og slett mobbing og utestengelse på grunn av troen min. Jeg følte meg helt alene som kristen og uten noen å støtte meg til. Tryggheim har påvirket meg positivt ved at jeg har opplevd hvordan Gud har åpenbart seg hos andre. Mine forestillinger om en god Gud har blitt bekreftet på den måten at jeg har sett og hørt andres opplevelser med å gå på denne skolen.

Jentas opplevelse med mobbing for sin tro på tidligere skole, har blitt byttet ut med en positiv opplevelse av å kunne dele sin gudsforestilling med andre. Informanten påpeker at hun gjennom andre medelever får bekreftet sin forestilling om en god Gud.

En gutt på 18 år (Informant 12) understreker at for han har blant annet lærerne hatt betydning for hans gudsforestilling. Han skriver: «Jeg har også fått stor inspirasjon og mye kunnskap fra ulike kristne forbilder og lærere, både gjennom bøker og gode samtaler». Gutten sier med dette at lærerne har inspirert og gitt han kunnskaper som har bidratt til hans nåværende gudsforestilling.

5.1.5 Drøfting

I tekstene hos informantene kommer det frem tydelig funn på at konteksten er av avgjørende betydning for deres gudsforestilling. Mine funn viser at påvirkning fra foreldre, venner, menighet, skole og kristne arrangementer er viktige aktører i denne dannelsesprosessen. Det er en kompleks prosess som skjer, der det er individuelt hvilken aktør som influerer mest på gudsbildet som dannes. De fleste elevene mener at som barn og ungdom, er deres nærmeste familie den viktigste påvirkningsfaktor når gudstroen formes. Ungdommene skriver ofte at de fikk med seg troen hjemmefra, og som en av informantene skrev «hadde det ikke vært for moren min som er kristen, hadde jeg nok ikke vært det i dag». Flere av informantene påpeker at de er takknemlige til familien for at de har blitt oppdratt i den kristne tro.

Jeg finner også eksempel hos enkelte av mine informanter, at ungdommene bryter med gudstroen til sin nærmeste familie. En av informantene som ikke deler en gudstro i dag sier hun først trodde på det som foreldrene ba henne om å tro på. Da jenta ble eldre fant hun ut at «denne troen ikke var noe for henne». Hun fant ut at det ikke var noen guddom utenfor seg selv som styrte livet hennes, og valgte derfor å bryte med foreldrenes tro. En annen informant som vokste opp i et ikke-kristent hjem forteller at hun i dag er en troende etter en sterk religiøs erfaring hun hadde. Generelt viser mine funn at de fleste informantene bevarer familie-troen, men at i enkelte tilfeller velger informantene å bryte med den.

Sammenligner jeg mine funn mot Halstensens (Halstensen, 2019) og Rizzutos (Rizzuto i Engedal, 1996, s. 62) hypoteser om hvordan en gudsforestilling dannes og bevares, ser jeg at svarene fra informantene i stor grad underbygger teorien om at det er de aller nærmeste relasjonene som har den avgjørende betydningen. Freud støtter også dette i sine teorier (Freud i Engedal, 1996, s. 27-28). Forskningsresultatene til Brunstad (Brunstad, 1998, s. 157) og Birkedal (Birkedal, 2008, s. 121) underbygger også dette når de viser at det er en klar sammenheng mellom egen og foreldrenes trosforestillinger. Engedal (Engedal, 1996, s. 71) og Køhn og Sønderbo (Køhn & Sønderbo, 2003, s. 21) løfter også i sine teorier frem de nære relasjoners betydning i dannelsen av gudsbildene.

En av informantene understreker at det å komme til Tryggheim skular innebar å lære mer om Gud enn det hun visste tidligere (Informant 5). En annen informant skriver at han gjennom samtaler med kristne lærere har fått inspirasjon og kunnskap (Informant 12). Tryggheim skular har som tidligere nevnt, daglige andakter og møter på oppsatte kvelder. Tryggheim vgs. har vanlig religionsundervisning det tredje året, men i tillegg et eget fag på 2,5 timer i uken

som kalles kristendomsundervisning, det første og andre året. Ungdommene skriver lite om hvordan disse andaktene, møtestedene og undervisningen påvirker deres trosforestilling.

Erling Birkedal har som tidligere nevnt skrevet om hvordan identiteten vår dannes, og han henviser til Peter L. Berger og Thomas Luckman som sier at identiteten dannes i en «kontinuerlig dialektikk mellom det enkelte menneske og samfunnet» (Berger & Luckman sitert i Birkedal, 2001, s. 32). Fra dette perspektivet ser jeg at menneskets gudsforestillinger er en dannelse som skjer i et interaktivt samspill mellom menneskets subjekt og samfunnet som det er en del av. Dette understreker også Rizzuto (Rizzuto i Engedal, 1996, ss. 59-61) og Halstensen (Halstensen, 2019) i sine forskningsresultater. For elevene som går på Tryggheim skular innebærer dette at deres trosidentitet stadig blir påvirket av et kristent tankegods i skoletiden, på ettermiddag/kveld og i helgene. Internatlivet og det kristne skolesamfunnet de er en del av, påvirker dermed deres identitet og gudsforestilling, og de er under en kontinuerlig religiøs dialektikk med sine omgivelser. Denne kontinuerlige eksponeringen er det få elever som sier noe om i tekstene sine, og det kan være en konsekvens av at jeg i mine hjelpespørsmål ikke direkte stilte spørsmål om hvordan skolen påvirket deres gudsforestilling. En mulighet som ikke kan utelukkes er at påvirkningen som det blir tilrettelagt for i skolesammenheng, ikke treffer ungdommen i vesentlig grad.

Samtidig er det interessant å observere at tekstene fra elevene i den videregående skolen, har betydelig større dogmatisk fokus. Dette kan selvfølgelig ha med informantenes modning å gjøre, men det er heller ikke unaturlig å anta at skolens kristendomsundervisning og møteaktivitet påvirker begrepsapparatet. Informantene reflekterer ikke selv over denne effekten, men når du sammenlikner tekstene fra videregående skole med ungdomskolen, er det påtagelig forskjell i det dogmatiske begrepsapparatet (se kapittel 5.3.3.). Påvirkningen skolens aktiviteter har på elevene kan dermed ha større innvirkning enn det elevene selv er klar over. Imidlertid kan påvirkning fra andre kristne aktører også være en sentral faktor i denne utviklingen.

Et interessant funn som nevnes hos flere av informantene er at de kristne vennene ved skolen bidrar til å styrke trosidentiteten deres. Noen informanter nevner at det å ha kommet til Tryggheim skular, har gjort det lettere å få kristne venner som gjør det enklere å bevare sin gudstro. Noen har tidligere blitt mobbet for sin tro, og forteller at det er trygt å komme til skolen der de kan være sammen med likesinnede. Tekstene til informantene forteller i mange tilfeller at det å omgås kristne likesinnede venner, er trosstyrkene.

5.2 Hvordan preger religiøse erfaringer informantenes gudsforestillinger?

Det andre forskerspørsmålet jeg vil se nærmere på er hvordan religiøse erfaringer og opplevelser har påvirket og påvirker informantenes gudsforestilling. I denne delen av oppgaven presenterer jeg sitater og utdrag fra tekster som forteller hva informantene uttrykker om dette. Svarene deles opp i: Ekstraordinære opplevelser, helbredelser og profetiske ord gjennom informant, hverdagslige religiøse erfaringer og informanter som ikke bryr seg om religiøse erfaringer.

5.2.1 Ekstraordinære opplevelser som har hatt påvirkning på informantenes gudsforestilling

Informant 16 (jente 18 år) kom som tidligere skrevet fra et ikke kristent hjem. Hun skriver her om en ekstraordinær religiøs opplevelse som gjorde at hun gikk over til å tro på Gud fra tidligere å likestille troen på Gud med troen på påskeharen og julenissen:

I 10. klasse ble jeg med en venninne av meg, som var kristen, til en konsert. Hun inviterte meg da hun visste at jeg elsker slike arrangementer, og jeg takket ja uten å vite hva slags konsert det var. Vi kom inn i salen og jeg ser et stort banner på scenen med «Jesus Revolution» på. Jeg skjønnte fort at dette ikke var en konsert jeg vanligvis ville gått på, men ble igjen, og angret ikke. Det var god stemning, flinke sangere og dansere, og jeg koste meg masse. På slutten var det bønner, og de tilbydde å be for en alene, helbrede og mer. Venninnen min snur seg mot meg og spør meg: «Kan jeg be for deg?» Jeg så ikke på det som noe stort, men koselig at hun ville, så jeg svarte ja. Hun tok hendene sine på skuldrene mine, lukket øyene og begynte å be. Jeg har ikke vært den samme etter dette. Jeg kjente noe, som føltes litt som et støt, gå gjennom hele kroppen min, og jeg begynte å gråte. Ikke fordi jeg var trist eller hadde vondt, men fordi det føltes som at hennes hender ikke var de eneste på skuldrene mine. Alt hun sa festet seg, og jeg kan fortsatt høre ordene hennes den dag i dag, og kjenne den følelsen 3 år senere, som om det nettopp skjedde. Etter dette begynte jeg å tro igjen. Jeg synes fortsatt det var vanskelig å tro på alt som står i Bibelen. Ikke alt gav mening i mine øyne, men jeg klarte å slå meg til ro med at ikke alt alltid gir mening. Gud var jeg helt sikker på, og det var det eneste jeg trengte.

Informant 16 forteller at under venninnens forbønn følte hun at det ikke bare var venninnens hender som var på hennes skuldre. Hvem jenta tenker det kunne være sine ekstrahender som holdt henne på skuldrene sier hun ikke noe mer om, men mellom linjene skimtes det kanskje en tro på at hun tenker det kunne være Guds hender. Videre sier informanten at opplevelsen

og ordene som ble sagt, den dag i dag sitter spikret i minnet, og hun understreker at den religiøse erfaringen fortsatt preger hennes gudsforestilling.

Informant 10 (jente 15 år) forteller om en sterk religiøs opplevelse hun hadde når hun var i London på konfirmasjonstur:

Jeg velger å tro på Gud fordi jeg har blitt overbevist om at han finnes, og at han berører folk i dag. Jeg opplevde at Gud kom direkte til meg når jeg var på konfirmasjonstur i London. Vi var midt i lovsangen og jeg følte på en måte at Gud var der. Jeg begynte å skjelve og riste og så tok en av konfirmantlederne meg med ut og bedde for meg. Jeg rista fortsatt og jeg fikk ikke til å stoppe, det var en helt ubeskrivelig følelse. Akkurat når forbederen var ferdig med å be stoppet jeg å riste. Etter det følte jeg et nærvær jeg aldri noen gang har følt på før, og det varte i flere uker etterpå. Jeg har aldri hatt så gode dager som de 15 første dagene etter London turen. Vi hører masse om Jesus som helbreder og gjør mirakler og store ting i Bibelen. Jeg tror at det her skjer i dag også. Jeg tror at Gud fortsatt helbreder og gjør mirakler nå like mye som før.

Jentas fortelling er en sterk religiøs opplevelse der hun opplever et spesielt gudsnærvær som varer i flere uker etter selve opplevelsen. Jenta poengterer at fordi hun opplevde Gud kom direkte til henne, har hun blitt overbevist om at Gud finnes.

5.2.2 Gud helbreder og deler profetiske ord gjennom informant

Informant 22 (jente 18 år) forteller at hun opplever Guds virke gjennom henne. Hun forteller:

Jeg har hatt mange utrolige opplevelser med Gud. Jesus har helbredet andre mennesker gjennom meg, og jeg har fått delt profetiske ord som har beveget andre mennesker rundt meg. Jeg har vært vitne til føtter vokse ut og emosjonelle åndelige gjennombrudd. Jeg velger å tro på Gud fordi jeg har ikke annet vett enn å gjøre det når jeg kjenner han personlig, og har sett han gjøre store ting rundt meg.

Videre forteller jenta at hun også kan «snakke med Gud om jeg bare åpner hjertet mitt. Jeg kan få profetiske ord jeg kan gi til andre til formaning og oppmuntring». Hva jenta mener med å åpne hjertet sitt til Gud forteller hun ikke noe mer, og hun sier heller ikke hva disse formaningene og oppmuntringene inneholder. Jenta poengterer at hun har opplevd at Gud har helbredet andre gjennom henne, men forteller ikke hva dette innebærer. Hun nevner imidlertid at hun har vært vitne til føtter som vokser ut, noe som tyder på at en ekstraordinær hendelse kan ha skjedd. Noe mer bakgrunnskunnskap rundt denne hendelsen skriver jenta ikke om. Jenta understreker i sitt essay at Gud betyr mye for henne, og skriver at «Å se for meg livet mitt uten ham er vanskelig, men jeg vet det ville sett veldig annerledes ut». Jenta er tydelig på

at hun velger å tro på Gud siden hun kjenner han personlig, og fordi Gud har gjort store ting rundt og gjennom henne.

Informant 27 (gutt 18 år) forteller om liknende erfaringer:

Jeg har vært, sett og følt Gud virke gjennom helbredelse, tunge ol. Jeg har opplevd å strigråte i flere timer med bare en tanke i hode, hvordan kan Gud elske meg så høyt at han gav sin sønn? Gjennom slike opplevelser er jeg sikker på at Gud eksisterer. Og om Gud eksisterer, må Bibelen være sann, og i Bibelen står det hvordan en skal leve som kristen ... Og ja Gud virker i dag! Hvordan vet jeg det? Fordi jeg har opplevd det.

Gutten skriver at han gjennom sine religiøse erfaringer opplever at Gud må eksistere og at Bibelen må være sann.

5.2.3 Informanter som styrker sin gudsforestilling gjennom hverdagslige tilfældigheter

Jeg vil nå trekke frem informanter som uttrykker at Gud hjelper dem i de små hverdagslige hendelsene. Informant 2 (gutt 15 år) skriver at «For meg er Gud en ekstra far i himmelen som jeg kan komme til når som helst med alle mine problemer. Selv om han ikke alltid løser problemene slik at dem er borte, så er han til stor hjelp og gjør det lettere å leve i hverdagen». Informant 3 (gutt 15 år) påpeker at «Siden syvende klasse har jeg snakket med Gud mer eller mindre hver dag. Uansett når på dagen så er han der og hjelper meg. Når jeg har opplevd dette så vet jeg at dette også kan hjelpe andre». Informant 9 (jente 15 år) sier at «Alle de gangene jeg har gått til Gud har det hatt en effekt hver gang. Noen ganger er det bare litt lettelse andre ganger hjelper det veldig. Uansett har det hjulpet, og det tror jeg heller ikke er tilfeldig».

Informant 25 (18 år gammel jente) forteller:

Nei, jeg får ikke oppfylt alle mine bønner, eller får direkte svar, men jeg kjenner en trygghet i å vite at han er der og han hører. Om jeg trenger trøst er han der med åpne armer, tørker mine tårer og kjenner smerten med meg. Jeg opplever at Gud gir meg fred i vanskelige, kaotiske og vonde situasjoner av angst. Ofte er det for meg rent fysisk. Jeg kjenner på en fred eller en slags trøst om at alt rundt meg kommer til å gå bra til slutt.

Informant 26 (gutt 18 år) sier at «Jeg har ikke fått noe sånn kjempe tydelig tegn fra Gud. Men kan kjenne en ro. En ro om at dette er sant». Informant 20 (jente 18 år) forklarer hvordan hun opplever Gud svarer henne i hverdagen, og hva det betyr for henne:

Jeg har ofte bedd til Gud. Mange kvelder, spesielt når jeg ikke har fått sove. En eller to ganger vil jeg si at jeg har fått bønnesvar. Det har kanskje skjedd flere ganger også, uten at jeg har lagt merke til det.

Bønnesvar tror jeg er med på å bevise Guds eksistens. Det hjelper iallfall meg til å tro at han finnes, når jeg tviler. For det gjør jeg selvfølgelig.

Informant 18 (gutt 18 år) understreker hvor viktig det er for han at Gud griper inn i hverdagen: «Jeg velger å tro, fordi jeg er 100% overbevist på at Gud eksisterer og at han er den han sier han er. Jeg bygger troen på hvordan jeg opplever han i livet mitt, og på bønnesvar. Alt fra å be om prøver, til å bli reddet ut av en snøstorm av en bil som plutselig forsvant da det ble sikt». Informant 4 (gutt 15 år) skriver: «Dersom vi skal spille en viktig kamp så pleier jeg å be til gud om at vi skal vinne den, og at jeg skal gjøre det bra. Går det dårlig på garden hjemme så ber jeg også om at det skal gå bedre».

Gjennom utsagnene fra informantene i dette avsnittet, kommer det frem at selv om de ikke henviser til de store ekstraordinære religiøse erfaringene, påpeker de at de kjenner en trygghet, ro og en følelse av at Gud vil hjelpe dem i deres hverdagslige aktiviteter. To av informantene understreker at for dem er bønnesvar og religiøse erfaringer bevis for Guds eksistens. Informant 7 (gutt 15 år) skriver noe av det samme, men uttrykker i teksten sin at religiøse erfaringer må være en del av hans hverdag dersom han skal kunne kalle seg 100% kristen:

For å bli 100% kristen må jeg få ett eller annet bevis på at Gud lever. Ja, det kan være at jeg får små hint i løpet av dagen, men det er, i mange tilfeller, noe som kalles tilfeldigheter. Alle tilfeldigheter kan ikke tolkes som en melding fra Gud. Det er selvfølgelig en trygg tanke å ha, at Gud sender «tilfeldigheter». En drøm, en visjon, ett eller annet må til for å befeste min tro i Jesus, ikke mer. Jeg velger selvfølgelig å tro det, og forhåpentligvis, i fremtiden, sender Gud ett eller annet som gjør at jeg kan bli en 100% kristen.

Gutten poengterer at det er avgjørende for hans tro at Gud sender daglige «meldinger» som bekrefter hans eksistens.

5.2.4 Informanter som ikke vektlegger de religiøse erfaringene som avgjørende for sin gudsforestilling, og som synes det er vanskelig å forstå Guds handlinger.

Informant 6 (jente 15 år) sier at:

Vi hører ofte om mennesker med et veldig sterkt forhold til Gud, som har hatt sterke møter og fått hjelp i vanskelige tider. At jeg ikke har et slikt forhold til Gud stresser meg ikke, noe jeg vet at det gjør for mange andre. Å høre om andres opplevelser med Gud kan være interessant, men er ikke det viktigste for meg. Jeg vet at jeg tror på en Gud som bryr seg om meg, og jeg trenger ikke å få det bekreftet fra andre.

Jenta er tydelig på at andres religiøse erfaringer ikke er avgjørende for hennes tro. For henne er tilliten til Guds omsorg fundamentet for hennes gudsforestilling. Informant 12 (gutt 18 år) forteller:

Jeg opplever også til tider bønnesvar og Guds innblanding i mitt hverdagsliv osv. Likevel vil dette aldri kunne være et hovedargument for meg, da dette er noe som oppleves i nærmest alle religioner. Jeg tror det er sentralt at vi (kristne) baserer troen på noe objektivt og håndfast, nemlig Guds ord.

Gutten skriver selv senere i sitt essay hva som er grunnlaget for hans tro: «Bibelen skal være den endelige, og fundamentale autoriteten, (sola scriptura)». Informant 23 (jente 18 år) reflekterer i teksten sin over noe hun synes er problematisk i forhold til religiøse erfaringer. Hun skriver:

Noe som er litt vanskelig å forstå av og til er hvorfor jeg ikke alltid opplever at jeg får et svar når jeg spør Gud om noe. Det kan være vanskelig å forstå hvorfor Gud vil meg eller andre noe vondt kan jeg av og til tenke. Men jeg vet at Gud ikke ønsker meg noe vondt, og jeg tror på at Gud har en plan med alt han gjør. Gud er så stor at det ikke går an å forstå, og derfor kan det være vanskelig å forstå hvorfor han gjør som han gjør.

Jenta reflekter rundt problematikken lidelsens og det ondes problem som omhandler hvorfor den kjærlige Gud ikke griper inn og gjør noe med ondskaper i verden. Hun sitter igjen med et spørsmål til Gud om at det er vanskelig å forstå hans hensikter, men at hun stoler på at han har en plan med det hele.

5.2.5 Drøfting

Presentasjonen over viser ulike religiøse erfaringer og reaksjoner på disse hos informantene. Enkelte informanter (Informant 10, 16, 22, 27) viser til ekstraordinære og overnaturlige fenomener som har skjedd. De forteller om: Føtter som begynner å vokse ut, at de rister, skjelver og gråter, kjenner ekstrahender på sine skuldre under forbønn, emosjonelle åndelige gjennombrudd, helbredelser, profetiske ord, tungetale og en følelse av «gudsnærvær» i flere uker etter en hendelse. Disse hendelsene er opplevelser som har gjort sterkt inntrykk, og har vært med på å forme informantenes gudsforestilling. To av informantene (Informant 18 og 20) sier at gjennom sine religiøse erfaringer er de sikre på Guds eksistens. I tillegg sa en tredje (Informant 16) etter sin gudsopplevelse at da «startet jeg å tro igjen». En fjerde (Informant 7) skrev tydelig at dersom han skal kunne føle seg kristen nok, måtte Gud sende en melding eller beskjed til han. Med andre ord påpeker informantene at deres religiøse erfaringer er med på å legge grunnlaget for at gudsforestillingene deres oppleves som ekte og troverdige.

Informantene vektlegger sine religiøse opplevelser høyt når fundamentet for gudstroen forklares. Selv stiller jeg spørsmål om de religiøse erfaringene bør vektlegges i så stor grad som enkelte informanter gjør. Hva skjer dersom de religiøse erfaringene uteblir? Forsvinner gudstroen da? Forfatterne av boken *Troen er løs* skriver om hvor viktig religiøse erfaringer er for gudsforestillingen: «Den personlige religiøse erfaringen eller opplevelsen synes langt viktigere for mange enn sammenheng og konsistens i tros-forestillingenes tankemessige innhold» (Engedal & Sveinall, 2000, s. 15). Med dette bekrefter forfatterne at for å bevare sin gudsforestilling, betyr de religiøse erfaringene for mange en viktigere rolle, enn troens intellektuelle og teoretiske innhold.

Videre finner jeg at ungdommene gjennom de ekstraordinære og hverdagslige tilfældighetene (eller Gudfældighetene som en informant kalte det) opplever Gud som personlig og nærværende. Gud blir en person som ikke bare er der oppe, men som aktivt griper inn i hverdagen ved å lytte, vise kjærlighet og omsorg. En av teoretikerne sier at religiøs erfaring, er erfaring der vi kan «se Gud som virksom i livet» (Henriksen i Engedal & Sveinall, 2000, s. 309). Funnene hos flere av mine informanter bekrefter dette ved at de gjennom sine religiøse erfaringer opplever at Gud virker for og gjennom dem. En av informantene opplevde blant annet at Gud brukte henne gjennom å gi formaninger og profetiske ord til andre.

Henriksen sier videre at de religiøse erfaringene kan være ekstraordinære hendelser som på en spesiell måte påvirker vår religiøse tro og hvordan vi opplever Gud (Henriksen i Engedal & Sveinall, 2000, s. 297). Dette stemmer overens med erfaringene til enkelte av informantene som «startet på ny» eller fikk sin tro bekreftet gjennom sine opplevelser.

Forfatterne poengterer videre at religiøse erfaringer ikke nødvendigvis må være knyttet til overnaturlige fenomener, men de kan være erkjennelse av at hverdagens hendelser kan stå i en større sammenheng, som både gir vårt liv mening, og danner en opplevelse av å tilhøre noe større enn seg selv (Henriksen i Engedal & Sveinall, 2000, 299). Flere av informantene understreker nettopp dette når de opplever at Gud er nær gjennom de små hverdagslige «tilfældighetene». En av informantene skriver: «Jeg har ikke fått noe sånn kjempe tydelig tegn fra Gud. Men kan kjenne en ro. En ro om at dette er sant». Når slike religiøse erfaringer fortelles og formidles som sannhet, er det raskt å komme med kritiske bemerkninger eller spørsmål som: Hvordan kan ungdommene vite at denne roen de opplever og erfaringer kommer fra Gud? Hvordan kan de vite at det ikke er deres egne følelser og tanker som setter i gang det hele, og som skaper en fiktiv illusjon? Informant 12 (gutt 18 år) stiller seg også spørrende til at religiøse erfaringer skal være fundamentet i ens tro, siden disse «opplevs i

nærmest alle religioner». Han sier videre at for han er det viktig at troen baseres på «noe objektivt og håndfast, nemlig Guds ord».

Om disse erfaringene er gudgitte eller egne fantasier får vi ikke svar på, og til slutt kommer det an på hvilke «briller» vi ser virkeligheten utfra. Ser jeg den med Freuds briller, blir slike erfaringer rene oppdiktninger siden Gud er skapt i menneskets bilde (kap. 3.3). Ser jeg opplevelsene fra en kristen virkelighetsoppfatning tolker jeg det som om at Gud fremdeles virker gjennom sin tilstedeværelse.

Det finnes flere informanter som syns det er vanskelig å forstå Gud, og hvorfor han handler som han gjør. Flere skulle ønske at Gud grep inn og viste seg for dem gjennom bønnesvar og beviser. Noen av dem har forsonet seg med at det bare er slik, og er likevel trygg i troen sin. En av informantene skriver: «Å høre om andres opplevelser med Gud kan være interessant, men er ikke det viktigste for meg. Jeg vet at jeg tror på en Gud som bryr seg om meg, og jeg trenger ikke å få det bekreftet fra andre».

5.3 Hva er innholdet i informantenes gudsforestillinger?

Det tredje forskerspørsmålet jeg ønsker å se nærmere på er hva innholdet i gudsforestillingene til informantene er. Dette temaet ønsker jeg å dele i fire deler:

1. I første del ønsker jeg å se nærmere på hvordan elevene oppfatter eller ser for seg Gud. Oppfatter de Gud som; person, en personlig eller upersonlig kraft / -energi, eller en del av selve mennesket?
2. I andre del vil jeg se nærmere på kristne dogmatiske begreper elevene bruker om Gud. Eksempler her er Gud som skaper, hellig, kjærlig, allmektig, rettferdig og treenig.
3. I tredje del kommer jeg til å trekke frem hverdagslige uttrykk, kontraster og metaforer informantene bruker for å uttrykke sin forestilling om og forhold til Gud. «En metafor er et ord eller uttrykk som brukes i overført eller billedlig betydning» (Grue, 2020). Eksempler på kontrast og metafor er: Gud som lyser i mørket, og Gud som far.
4. I fjerde del presenterer jeg innholdet til informanter som har en ikke-teistisk virkelighetsoppfatning.

5.3.1 Hvordan uttrykker informantene at de oppfatter Gud?

Gud - en person

Informant 28 (jente 18 år) skriver:

Gud kan oppleves som noe fjernt og stort som er vanskelig å definere. Selv ser jeg på Gud som en «person», ikke i form av at han er et menneske, men likevel har jeg en oppfatning om at han har en personlighet. Denne personligheten preger hans handlinger og tanker om oss som mennesker, slik som vår personlighet preger hvordan vi er som mennesker.

Noen av informantene underbygger dette synet på Gud, blant annet Informant 18 (gutt 18 år) som poengterer «Jeg tror på en personlig Gud». Informant 4 (gutt 15 år) sier at «For meg så er Gud en bra person. Jeg tror han lever». Videre ser jeg i essayene til informantene at de fleste omtaler Gud som en person de har en relasjon til.

En Gud, flere guder, eller troen på Gud som en del av seg selv, kraft eller energi

I tekstene hos de fleste ungdommene, kommer det frem at de omtaler Gud som den ene Gud. Det er ingen i mitt utvalg som uttrykker at de tror på flere guder. Informant 12 (gutt 18 år) viser dette når han sier at: «Læremessig tror jeg at Gud er en, men tre personer». Dette underbygger også Informant 14 (jente 18 år) ved å si at det «finnes en Gud som står bak alt og alle». Jeg ser dermed at det store flertallet forestiller seg Gud som en monoteistisk Gud. Ingen av informantene forteller at de tror på Gud som en del av seg selv, en «kraft» eller «energi» som de søker enhet med. Informant 16 (jente 18 år) sier imidlertid dette: «Jeg personlig tror at vi alltid vil trenge håp, mål og tro. Noe som kan hjelpe oss i mørke stunder og være der i gode dager. Om det er Gud, flere guder eller noe annet, tror jeg alle ønsker noe å finne trøst i, håp, kjærlighet, mål og mening». Jenta åpner dermed opp for at det kan finnes noe mer i hennes forestilling enn bare den ene Gud. Hun understreker senere i essayet at hun imidlertid har valgt å tro på den kristne Gud.

5.3.2 Drøfting

Det første jeg legger merke til er at de fleste informantenes gudsforestilling er preget av en tro på en personlig Gud. Flere av informantene skriver om en Gud som de kommuniserer med og har et forhold til. Sammenligner jeg dette funnet med Modalsli og Engedals forklaringer om kristentroens dogmatikk i boken *Evangelisk tro*, stemmer dette med hvordan de forklarer kristendommens Gud. De sier at Gud oppfattes som en person som kommuniserer og vil ha kontakt med oss (Modalsli & Engedal, 1992, s. 88). Sammenligner jeg med funn fra tidligere

forskning ser jeg at Jenny Marie Ågedal kom frem til at den dominerende gudsforestilling var at Gud var en personlig og omsorgsfull Gud, noe som stemmer med mine resultater. Sissel Bøe bekrefter også dette i sine funn (Bøe, 2013, ss. 67-70). Morten Holmqvists resultater sier at 15% av dem som tror på Gud velger å beskrive ham som en personlig Gud. For flere av ungdommene i hans undersøkelse var det mer naturlig for de troende å omtale Gud som far, energi og et høyere vesen, i stedet for at han var en personlig Gud for dem. Dette trenger det ikke være noen motsetninger i, siden mine informanter ikke måtte velge et av disse alternativene for å beskrive deres forestilling om Gud.

Det andre som kommer frem i tekstanalysen er at de aller fleste ungdommene uttrykker at de tror på en Gud. Selv om jeg ikke stilte dette spørsmålet direkte til mine informanter i essayet, kan jeg utfra deres tekster se at de aller fleste uttrykker en tro på den kristne Gud som det står om i Bibelen. Dette funnet samsvarer godt med funnene til Bøe som sier at mange av hennes informanter tar utgangspunkt i en kristen gudsforestilling (Bøe, 2013, s. 69). Sammenlikner jeg disse funnene med Holmqvist sine resultater fra 2006, ser jeg at mine resultater ikke stemmer overens med hans. Hans resultater viste at 43% av ungdommene trodde på en Gud, mens 29 % ikke visste om de trodde på en Gud, og 27 % sa de ikke trodde (Holmqvist, 2007, s. 51). Jeg ser dermed at det er en mye større andel av ungdommene fra Tryggheim Skular som tror på den kristne Gud, enn resultatene hans fra Akershus, Oslo, Agder, Troms og Oppland. Dette skyldes nok i stor grad at min undersøkelse er gjort ved en kristen skole, og at mange som søker dit har en kristen gudstro.

For det tredje åpner en av ungdommene (Informant 16) opp for at det kan finnes en eller flere guder, eller noe annet som kan gi mennesker håp og trøst. Funnet bekreftes også i Ahlins undersøkelse fra 2005 som viser at hele 63% av de spurte mente at sannheten kan finnes i flere religioner (Ågedal, 2009, s. 18). Det er viktig å påpeke at det i min undersøkelse er en mye mindre prosentandel som hevder dette. Hva dette «et eller annet» innebærer, går informanten ikke nærmer inn på, men det kan være at hun tenker at det kan finnes en personlig kraft / energi som kan kommunisere med oss, og som gir oss håp og trøst. Birkedal går i sine teorier gjennom ulike gudsbegrep som kan favne ulike gudsforestillinger. Derav finnes det gudsforestillinger som stadfester denne informantens forestillinger der Gud opptrer som en upersonlig kraft eller energi som kan påvirke vårt liv (Birkedal, 2008, s. 12). Sissel Bøe viser også til slike funn hos sine informanter der de forbinder Gud med en kraft og noe som er større enn seg selv (Bøe, 2013, s. 62). Disse forestillingene bærer preg av nyreligiøse

tanker som har blitt en større del av vårt religiøse landskap i dag (Engedal & Sveinall, 2000, s. 15).

5.3.3 Hvilke dogmatiske begreper bruker elevene om Gud?

Gud som skaper

Flere av informantene skriver at deres gudsforestilling er preget av troen på Gud som skaper. Informant 20 (jente 18 år) skriver dette:

For det første tenker jeg at han har skapt verden. Hele universet vi bor i, alle menneskene, alle levende vesener er skapt av Gud. Han er stor og allmektig, har eksistert for alltid. Akkurat det syns jeg er litt vanskelig å fatte. Det må finnes en begynnelse, alt har en begynnelse. Men jeg faller sånn halvveis til ro ved å tenke at Gud er utenfor tidsperspektivet.

Jenta sier her at hun synes det er vanskelig å forstå at Gud alltid har eksistert, men tror tross dette at det er Gud som står bak tilblivelsen av universet. Informant 13 (gutt 18 år) begrunner sin gudstro i skapelsen:

Jeg tenker vår kjennskap til Gud kommer fra to steder. Når jeg ser på naturen/skaperverket, må jeg tenke at det er en skaper bak. Alt dette kan ikke ha kommet fra ingenting, det må ha vært noe som står bak. Alt ned til hver minste detalj er planlagt. Alt fra samvittigheten til mennesker, til den perfekte avstanden jorda har fra sola som gjør det mulig for liv å eksistere. Det virker «for meg», ubegripelig at det kan ha kommet fra ingenting. Dette lager grunnlaget mitt for at det må finnes en Gud.

Informant 19 (jente 17 år) begrunner sin omvendelse til kristen tro i Guds skapelse:

Jeg ville ikke være kristen, fordi ingen av mine venner var det. Selv om jeg ikke ville være kristen greide jeg ikke å ikke tro. Jeg skjønnte etter hvert at det måtte være noe som var større enn oss mennesker. Jeg begynte også å tenke på hvordan verden kunne bli til av en eksplosjon, hvis det ikke var noen partikler eller energi til det. Dette fikk meg til å søke tilbake til Gud og kristendommen. Grunnen til at jeg velger å tro, er fordi jeg føler en trygghet med Gud og Jesus, og jeg vet at det er noe som er større enn oss mennesker.

Jenta beskriver her at hun var i sterk tvil om hun ville være en kristen. Det som overbeviste henne, var troen på at det måtte være noe større enn oss mennesker. For denne jenta ble det naturlig å gå tilbake til troen på den kristne skapergud.

Den treenige Gud

Noen informanter beskriver at de ser på Gud som en treenig Gud. Når informant 1 (gutt 15 år) beskriver sitt gudssyn skriver han: «Uansett hvordan Han ser ut, tror jeg Han er hva Bibelen forteller, Skaperen, Faderen, og Sønnen ... Den treenige Gud». Informant 12 (gutt 18 år) uttrykker dette: «Læremessig tror jeg at Gud er en, men tre personer. Jeg tror på den ortodokse kristne læren om treenigheten, og jeg baserer også dette på det Bibelen sier om Gud». Informant 28 (jente 18) sier dette om sin gudstro:

Først og fremst så har jeg ett standard bibelsk syn på treenigheten, og tror derfor at Gud er «tre i en». Altså at Gud er Faderen, Sønnen og Den Hellige Ånd. Når jeg tenker på Gud så er det nok først og fremst «Faderen» jeg tenker på. Gud som «Faderen» kan nok også beskrive mye av mine tanker og forestillinger om Gud.

Jeg ser her at informantene beskriver Gud som en treenig Gud, der Gud er Faderen, Sønnen og Den Hellige Ånd. De baserer sin tro utfra Bibelens lære om treenigheten.

Gud som kjærlighet

Informant 25 (jente 18 år) forteller dette om sin gudsrepresentasjon: «Gud er en kjærlig Gud. Han stråler kjærlighet, varme og godhet. Gud er barmhjertig, og han er en god lytter». Videre sier Informant 23 (jente 18 år): «Nå tror jeg på en Gud som er god. Min Gud er en trofast Gud. Gud har videre sagt at alle synder blir tilgitt fordi Jesus døde for dem». Informant 12 (gutt 18 år) utdyper i sitt essay: «Gud er hellig, rettferdig og god. Han er også kjærlighet. Derfor møter jeg Gud med en frimodighet, siden han er min Far, men på samme tid med en naturlig gudsfrykt, siden han er min herre og konge». Informant 6 (jente 15 år) skriver: «Gud er god, omtenksum, sterk og vil oss godt. Dette tror jeg på». Informant 10 (jente 15 år) påpeker at «Det står i Bibelen at Gud er allmektig og god og tilgir uansett hva. Han vil alltid det beste for deg og alle andre. Hvem vil ikke tro på det?» Informantene som her er sitert er alle enige i at Gud er en kjærlig Gud som bryr seg om alle mennesker. En av elevene, Informant 17 (jente 18 år), henviser også til det kjente verset Joh. 3.16 fra Bibelen for å underbygge Guds omsorg og kjærlighet til oss mennesker. Guds kjærlighet er en av de egenskapene ved Gud som flest av informantene trekker frem for å beskrive sine forestillinger om han.

Gud som hellig

Informant 26 (gutt 18 år) beskriver hvordan han ser for seg Gud:

Gud er Hellig. Gud er så mye større enn det vi kan forestille oss. Men Gud sendte sin sønn for å ta den straffen som vi fortjente, og vi blir frelst av tro, som er en gave av Gud. Vi kan lese flere plasser i Bibelen at Gud straffer, og vi kan tenke at dette er ondt. Vi ser på verden i dag og ser all elendigheten, og tenker hvorfor Gud tillater dette. Jeg har mer og mer fått et forhold med Gud der han er Gud. Uansett hva som skjer, og uansett hva Gud gjør så er det rettferdig. Vi bestemmer ikke hva som er godt og ondt. Gud er standarden på hva som er godt.

Videre begrunner gutten hvorfor han mener Gud kan straffe mennesker:

Gud er god, som også vil si at Gud må være rettferdig. Det er rettferdig at de som har brutt loven skal bli straffet. Dersom en morder slipper straff, er det ikke rettferdig. Gud må derfor straffe. Enn straff som alle vi mennesker fortjener, fordi vi ikke klarer å leve opp til Gud sin standard. Men Gud sendte sin sønn for å ta den straffen som vi fortjente, og vi blir frelst av tro, som er en gave av Gud.

Informanten beskriver hvordan Gud kan være en kjærlig Gud, samtidig som han er en hellig Gud som straffer mennesker for deres synd og ondskap. Gutten forklarer at Guds straff over synd og ondskap er en rettferdiggjørende handling fra Guds side, som bunner i Guds kjærlighet til menneske.

Gud som evig, som gir håp om nytt liv etter døden

Flere av informantene begrunner sin gudstro med at de har et ønske om å være med Gud i himmelen når livet tar slutt. Informant 9 (jente 15 år) sier: «Jeg tror på Gud fordi jeg tror det er noe mer etter vi dør, jeg tror på himmelen. Jeg tror ikke bare vi blir født for å dø».

Informant 17 (jente 18 år) sier nesten tilsvarende: «Dette livet på jorden er på mange måter bare et lite stopp før den virkelige evigheten i lag med Gud». Informant 4 (gutt 15 år) påpeker:

Du må tro på han dersom du skal komme til himmelen. Jeg synes synd på dem som ikke tror på Gud, fordi de kommer ikke til himmelen når de dør. Jeg skal ikke gi opp, fordi jeg vil til himmelen når jeg dør. Nesten alle i slekten min er kristne. Oldefaren min var heldigvis en kristen og jeg har tenkt å møte han i himmelen når jeg dør. Det er også en grunn for jeg vil fortsette å være kristen.

Gutten sier her at en av grunnene for å være kristen er troen på å komme til himmelen for å treffe slektningene sine igjen. Han sier at han ikke skal gi opp, for det er til himmelen han vil. Hva gutten mener med ikke å gi opp, går han ikke nærmere inn på, men det kan være det å ikke gi opp troen han sikter til her. Informant 7 (gutt 15 år) sier noe liknende om det å komme til himmelen:

Det er bare fordi jeg vil møte mennesker jeg har mistet. Tanken om helvete er ikke en tanke jeg liker, derfor velger jeg å tro på Jesus og kristendommen. Å møte mennesker jeg har mange minner med er den største inspirasjonen og motivasjonen min for å tro på Gud ... Jeg er kristen, men det er vanskelig å tro. Og forhåpentligvis, er jeg en god kristen nok til å ikke bli sendt til helvete.

Gutten sier han tror fordi tanken på et helvete er noe han er redd for og ikke liker. Han håper han er en god nok kristen slik at han kan komme til himmelen og møte mennesker som han har gode minner med.

Informant 15 (gutt 18 år) skriver:

Jeg tror ikke folk tenker på hva som vil skje når en dør på jorden. Dersom en tror på Gud og at en kommer til himmelen når en dør, hva har en å tape? Vil en leve en evighet i Himmelen hvor alt er godt og fint, eller i fortapelsen hvor alt det onde og fæle er, altså helvete.

Informanten bruker sterke ord om hva som vil skje når han dør. Gutten sier han ønsker å tro på Gud for å komme til himmelen, og for å slippe å komme til helvete der det onde og fæle er.

Elevene trekker også frem flere andre dogmatiske begreper om Gud i sine essaystiler. Jeg går ikke nærmere inn på dem her, men presenterer dem kort. Disse er blant annet Gud som: allmektig, tilgivende, ufeilbarlig, herre, konge, frelser, uendelig, trofast, barmhjertig, tålmodig og fullkommen.

5.3.4 Drøfting

I tekstene til informantene uttrykkes det at flere bruker skapelsesberetningen som begrunnelse for sin tro. Flere leter etter svar på dette store livsspørsmålet. Hvordan ble alt til? Furseth & Repstad kaller menneskets søken etter noe som skal fylle manglene i livet for deprivasjonsteori. Eksistensiell deprivasjon er når mennesker mangler svar på livets mening, og føler utilstrekkelighet i forhold til denne spørsmålsstillingen (Furseth & Repstad, 2003, s. 139). En av informantene (Informant 13) påpeker at alt det vakre han ser rundt seg «ikke kan ha kommet fra ingenting, det må ha vært noe som står bak». Gud blir dermed svaret for gutten på hvordan jorden har blitt til. Gud blir den som fyller hennes mangler i livet, og den som gir hennes liv mening. Sammenligner jeg jentas konklusjon opp mot en kristen gudsforestilling, underbygger Modalsli & Engedal at de er tydelige på at det er Gud som er verdens skaper. De skriver at Bibelen bekrefter at Gud skapte himmel og jord ved sitt ord, og at han fremdeles opprettholder sitt skaperverk (Modalsli & Engedal, 1992, ss. 107-110). Det er flere informanter som kommer inn på denne tematikken, og flere påpeker at de ikke klarer å tro før

de har bevis på om Gud finnes. For noen informanter blir skapelsen et bevis godt nok, for andre holder det ikke. Sammenlikner jeg mine resultater med Smiths fra amerikanske ungdommer sammenfaller de med hans funn. Han påpeker at de fleste ungdommene uttrykte at Gud skapte og opprettholder jorden (Smith, 2019).

Et annet dogmatisk begrep informantene bruker på Gud, er at han er en treenig Gud. Enkelte opplever imidlertid at det er vanskelig rent logisk å holde fast på denne treenighetsforestillingen, men begrunner troen med at dette er en bibelsk sannhet. Ser vi hva Modalsli & Engedal og Strøm sier om treenighetslæren, bekreftes denne i deres teorier om hva som kjennetegner en kristen gudsforestilling. Forfatterne sier den kristne gudstroen bunner i en monoteistisk tro, der Gud er delt opp i tre, Faderen, Sønnen (Jesus Kristus) og Den Hellige Ånd (Modalsli & Engedal, 1992, s. 88). Forfatteren av boken *Religioner i dag* stadfester også denne treenighetslæren i sin presentasjon av en kristen gudstro (Strøm, 1987, s. 95). Sammenlignet med tidligere forskning, er det få forskere som trekker frem dette funnet som grunnleggende for informantenes gudsforestilling. Det viser seg at de andre sidene ved gudsbildet som er diskutert i dette kapitlet, trer sterkere frem, og er mer avgjørende for deres trosforestilling.

De fleste informantene omtaler Gud som en kjærlig Gud som bryr seg om dem. En av informantene henviser til Joh.3.16 for å illustrere Guds store omsorg for menneskene. Både Ågedal (Ågedal, 2009, s. 74) og Bøe (Bøe, 2013, ss. 68-69) bekrefter dette funnet i sine avhandlinger, og Birkedals forskning viser også at Gud som omsorgsperson står i fokus (Birkedal, 2008, s. 109). Smiths forskning fra University of North Carolina, understreker også funn som viser at amerikanske ungdommers gudsforestillinger er Gud som god og snill (Smith i Høeg, 2017, s. 131). Også Holmqvist trekker frem Gud som kjærlig (Holmqvist, 2007, s. 53), og Sødal, på sin side, poengterer fra sine studier at Gud oppleves som en omsorgsfull Gud (Sødal i Holmqvist, 2007, s. 54). Under Gud som metaforen «far», uttrykker flere informanter at Gud erfares som kjærlig for dem. Ser vi hva deprivasjonsteorien sier om dette, underbygger den hvorfor mennesker kan søke Gud. Mangler mennesker omsorg og kjærlighet, kan vi søke dette utenfor oss selv hos Gud, slik at han fyller dette tomrommet (Furseth & Repstad, 2003, s. 139). Et særpreg i min undersøkelse er at informantene uttrykker at Gud gir dem omsorg og kjærlighet i hverdagen.

Det dogmatiske begrepet hellig blir brukt om Gud hos enkelte av mine informanter. En av informantene (Informant 26) bruker begrepet hellig for å vise at Gud er mye større enn det vi

mennesker klarer å forestille oss. At Gud kan straffe mennesker på grunn av deres synd, begrunner informanten med at Guds hellige kjærlighet krever inngripen og reaksjon mot det onde. Dersom Gud er en rettferdig og hellig Gud kreves derfor handling mot disse ødeleggende kreftene i verden mener informanten. Forfatteren av boken *Religioner i dag* sier at Jesus ble straffet av Gud for at hans soningsdød skulle forene forholdet mellom Gud og mennesker (Strøm, 1987, s. 94). Jeg ser dermed at informantens forestillinger og ordbruk om Gud samsvarer med teorier og begreper som brukes i kristen terminologi for å beskrive kristen tro. At Gud er en hellig Gud, er en egenskap det kanskje fokuseres mindre på i forkynnelsen i dag enn i kristne kirker og bedehus for noen tiår tilbake. Sissel Bøe stiller i sin avhandling spørsmål ved om forkynnelsen i dag har gått over til å få et for ensidig fokus på Guds omsorg og kjærlighet, der en glemmer sider ved Gud som for eksempel at han er opphøyd og hellig (Bøe, 2013, s. 68). Modalsli & Engedal (Modalsli & Engedal, 1992, ss. 91-92) og Strøm (Strøm, 1987, ss. 94-95) påpeker at for å dekke hele det kristne gudsbilde, er det viktig å få frem at Gud er en hellig Gud som reagerer mot synd og ondskap. Ser jeg på Holmqvists funn, merker jeg meg at flere karakteriserer Gud som allmektig (31%), og at bare 10% bruker begrepet dommer om Gud. Dette sier Holmqvist viser oss at flere forholder seg til Gud som allmektig, men at Gud som hellig og normgiver er mer fjernt.

Holmqvist sier videre at ungdom påpeker at de godt kan tro på Gud, men at å stå til ansvar for det man gjør og de valg man tar, ikke er så viktig (Holmqvist, 2007, ss. 53-54). Dette samsvarer også med Smiths funn fra undersøkelsen gjort på ungdom i USA. Tendensen, sier Smith, er at ungdom vil ha Gud med i livet når de trenger han til å løse opp i problemer, men at han ellers i livet ikke trenger involvere seg i deres valg og livsførsel (Smith i Høeg, 2017, s. 131). For mange av mine informanter er derimot Gud en viktig faktor i ulike viktige valg i livet.

Flere informanter sier de tror det er noe mer enn livet her på jorden, og de trekker frem at de ønsker å komme til et bedre sted når de dør. Elevene kaller dette stedet for himmelen, og det er et sted hvor de håper å treffe igjen familie og venner fra livet her på jorden. Noen informanter begrunner sin gudsforestilling i nettopp dette ønsket. Videre begrunner også enkelte elever sin trosforestilling i frykt for helvete, der det er ondt. Redselen for helvete var mer en vanlig tanke tiår tilbake, men i historiens løp har helvetes- og skjærildsforkynnelse ved flere anledninger vært dominerende. Går vi helt tilbake til reformasjonstiden, var det nettopp bilder og prekener om tiden i skjærilden den kjente dominikanske avlatspredikanten Johan Tetzel (1465-1509) brukte for å bevare eller skremme mennesker over til den katolske tro

(Halvorsen, 2020). I nyere tid husker flere radiotalen til Ole Hallesby der han sa til de norske radiolytterne: «Hvordan kan du som er uomvendt, legge deg rolig til å sove om kvelden, du som ikke vet om du våkner i din seng eller i helvete?» (NRK, 2020). Å skremme religiøse forestillinger på mennesker har vært debattert, men denne formen for «svovelprekener» har det blitt mindre av siste tiår.

Tross dette påpeker Modalsli & Engedal når de fremlegger sine dogmatisk-kristne trosteorier, at frelsesmålet til de troende er at de en dag skal reises opp, få en ny kropp og komme til det himmelske fredsrike (Modalsli & Engedal, 1992, s. 290). Forfatterne skriver at de troende der kommer til å leve i en evighet under Guds omsorg og kjærlighet, mens de ikke troende havner i fortapelsen som en konsekvens av deres nei til Jesu kjærlighet (Modalsli & Engedal, 1992, ss. 291-293). Når jeg analyserer sitater fra enkelte informanter, ser jeg at de er redde for usikkerheten om hvorvidt de kommer til himmelen eller helvete. Enkelte går med en uvisshet og frykt for om livet de lever er godt nok til at de gjør seg fortjent for å komme til himmelen. Jeg ser dermed at tanken på og frykten for å bli utelatt fra himmelen og havne i helvete, er en realitet for enkelte ungdommer på Tryggheim skular. Sammenligner jeg funnet mot Smiths resultater fra USA nevnes det der lite om frykt for ikke å komme til himmelen. Funnene derfra er at alle gode mennesker kommer til himmelen (Smith, 2019).

5.3.5 Hvilke hverdagslige uttrykk, kontraster og metaforer bruker informantene for å uttrykke sin forestilling og forhold til Gud?

Gud som lyser i mørket

Noen informanter beskriver hvordan de fysisk ser for seg Gud. Informant 5 (jente 15 år) forteller at «Mine tanker om Gud er at han er en stor og sterk mann oppe i himmelen som bestemmer alt som skal skje på jorden ... Jeg ville beskrevet Gud som en vakker person som aldri har gjort noe galt». Informant 10 (jente 15 år) sier: «Jeg har alltid sett for meg Gud som en fyr med langt mørkt hår og hvit lang kjortel. Egentlig ligner Jesus på bilder som vises i filmer». Informantene beskriver her Gud med de hverdagslige begrepene: «stor», «sterk», «vakker», «en fyr med mørkt langt hår og med hvit lang kjortel». Flere av disse ytre fysiske beskrivelsene kan kjennes igjen fra filmer om Jesus, som informanten sa.

Informant 1 (gutt 15 år) bruker flere hverdagslige begreper og metaforer for å beskrive sin gudsforestilling. Han skriver:

Det er ikke lett å forstå, men jeg pleier å forestille Ham som en litt gammel, stor, kjærlig, men bestemt, rettferdig, og vis mann, nesten som en bestefar. Jeg er nokså sikker imidlertid på at dette er en antatt fremstilling av Gud ... Vanligvis ser jeg meg for Ham som et slags menneske, omgitt av en glorie av lys.

Informanten er her tvetydig på hvordan han vil beskrive Gud. Først beskrives Gud som en «gammel», «kjærlig», «bestemt», «rettferdig», «vis mann» og «bestefar». Hver av disse egenskapene sier i seg selv mye om hva slags syn gutten har på Gud. Informanten forteller videre at synet på Gud som gammel kan henge sammen med slik han så for seg Gud som liten. Slik han vanligvis ser for seg Gud er som «et slags menneske, omgitt av en glorie av lys». Dette fysiske bildet på Gud er vanlig å se igjen fra flere kristne filmer som er laget. Gud blir ofte da fremstilt i en slags menneskeskikkelse som er omgitt av lys. Informant 17 (jente 18 år) beskriver også hvordan Gud som «lys» gir mening for henne. Jenta beskriver en verden med mye ondskap og «mørke», og at livet er som å være inne i en «mørk tunnel». For denne informanten blir Gud den som kan hjelpe mennesker ut av dette «mørket». Hun forteller:

Er det ikke da viktigere nå enn noen gang at vi som kristne lys leder andre inn i evigheten? Det er i disse tider det er nødvendig å ha Gud i livet ... Vi mennesker trenger å se lyset i enden av tunnelen, vi trenger å se lys i mørket. Gud er nettopp dette lyset og nettopp derfor trenger vi Gud.

Gud som far

Gud som en god «far», er en metafor som flere av elevene bruker om Gud. Informant 2 (gutt 15 år) forteller at «Det å kunne ha en ekstra far i himmelen er suverent». Informant 14 sier at «Jeg er oppvokst i visshet om at det finnes en kjærlig far som elsker meg høyere enn alt annet». Informant 18 (gutt 18 år) skriver:

Jeg ser på Gud som en Far, en som alltid er der for deg. Mitt forhold til Gud, er et far sønn forhold. Jeg kommer med alt til han, og vil la han påvirke mitt liv. Jeg vet han elsker meg mer enn noen andre noen gang vil kunne gjøre, og jeg elsker å kunne finne min verdi hos ham.

Informant 25 (jente 18 år) skriver: «Han virker som en far i mitt liv eller noen ganger som en kjærlig storebror og bestevenn». Informant 27 (gutt 18 år) understreker: «Som bunnlinje ser jeg for meg Gud som en allmektig fullkommen far». Alle disse informantene, samt flere til, beskriver Gud som en god far som bryr seg om dem, gir trygghet og er en de kan snakke med. Gud hører dem, og informantene opplever at de kan komme til han med både store og små problemer. Informant 25 (jente 18 år) utvider farsbegrepet til at Gud kan oppfattes som en kjærlig storebror og bestevenn.

Informant 2 (gutt 15 år) utdyper nærmere om hvordan han opplever at Gud er til stede og hører han: «Jeg kan snakke med noen som ikke tenker på noe annet eller holder på med telefonen. Når jeg snakker med Gud så er det kun meg og han. Han hører på alt jeg sier uten å holde på med en telefon». Her skimter jeg en liten frustrasjon hos gutten over at mennesker i hans omkrets ikke hører og ser han på grunn av telefonbruk. Gutten påpeker imidlertid at Gud er der, og hører på det han har å si.

Gud som nær, lærer og veileder

Informant 28 (jente 18 år) forteller: «Likevel har jeg en tanke om at Gud aldri er fjern, og mitt forhold til Gud er ikke preget av hvordan jeg føler meg. Jeg ser på Gud som tidløs og derfor noe som man også trenger i dag». Ordene «aldri fjern» er en beskrivelse jenta bruker om hvordan hun opplever Gud. Fjern og nær er kontrastord som kan brukes i ulike sammenhenger. Det kan blant annet være i geografisk meningstydning, men kan også bli brukt i relasjonsbeskrivelse mellom to personer – hvor det i dette henseende er mellom Gud og jenta. Denne jenta uttrykker at Gud oppleves nær og tilstedeværende. Informant 28 forteller videre at for henne er Gud «tidløs», et begrep som brukes for å beskrive at noe ikke er begrenset av tiden. For jenta blir Gud, en person som alltid har vært, og som kommer til å være der for henne i fremtiden.

Informant 22 (jente 18 år) forteller at for henne er Gud en lærer og veileder. Hun skriver:

Gud er skaper, han er lærer, veileder og herre. Han hjelper meg, han er min trygge klippe som jeg søker tilflukt hos. Å se for meg livet mitt uten ham er vanskelig, men jeg vet det ville sett veldig annerledes ut. For Gud er der alltid og derfor er det mitt valg om jeg velger å bruke tid med ham og om jeg velger å høre etter hans stemme.

En veileder er ofte en man stoler på, tar imot råd fra og hører på. Utfra teksten til denne informanten ser jeg at hun er en jente som legger hele livet sitt under Guds vilje og veiledning.

Gud som moralens vokter. Andre mennesker som moralens voktere? God nok kristen?

Noen få av mine informanter trekker frem forestillingen om at de ikke føler seg gode nok som kristne. Informant 9 (jente 15 år) forteller:

Jeg vil ikke si at jeg har en veldig kristen levemåte. Jeg tror, men jeg går ikke i kirken. Jeg banner, og jeg er for at homofile skal kunne gifte seg i kirken. Jeg syns at skilsmisse er greit hvis det er nødvendig. Selv syns jeg at det er greit, men andre kan mene at jeg ikke er «skikkelig» kristen, bare sånn halvveis. Men jeg tror egentlig ikke det er det som betyr mest, det som betyr mest er troen. Tror du på Gud eller ikke, og det gjør jeg.

Informant 10 som også er en jente på 15 år skriver om liknende erfaringer:

Mitt forhold til Gud var veldig enkelt som liten, fordi jeg ikke tenkte så mye over det, men nå med årene har det blitt det mer og mer komplisert. Det var egentlig veldig enkelt, men like vel så vanskelig (høres sikkert veldig dumt ut). Jeg syns det er vanskelig å si til andre at jeg er kristen. Det har skjedd flere ganger at det er noen jeg ikke kjenner så godt, men som vet om noe dumt jeg har gjort som kommer bort og sier. «Er du egentlig kristen?» «Ja, sier jeg. «Å ja, men du er vel ikke sånn super kristen?». «Jo jeg er det» påpeker jeg. «Nei, det kan du ikke være for kristne gjør ikke slike ting som du gjør». Det er akkurat som om de sier at jeg ikke er god nok til å være kristen. Noen ganger føler jeg skyldfølelse av å be til Gud fordi jeg ikke føler meg god nok til å være kristen, eller verdt nok til å kunne kalle meg en kristen».

Informantene uttrykker selv at de tror på Gud, men opplever at andre mennesker fratar dem retten til troen ved å si at deres livsførsel ikke holder standarden som kreves for å være en kristen.

5.3.6 Drøfting

En av informantene skriver at Gud er «lyset» i mørket (Informant 17). Hun beskriver en verden med mye ondskap og elendighet. For henne er Gud lyset, som kan hjelpe mennesker ut av denne vanskelige situasjonen. Lys og mørke er ofte kontraster som blir brukt for å forklare de store svingningene i livet og verden generelt. Er mennesker gjennom tøffe perioder, uttrykkes det ofte som at vedkommende har hatt en «mørk» periode i livet. Motsatt kan jeg si at jeg ser lyst på livet, noe som betyr at livet oppfattes som positivt og godt. I religiøse sammenhenger kan også lys og mørke være krefter som står mot hverandre. Gud og djevelen kan stå for kontrastene lys og mørke. I sammenhengen til informanten overfor kan lyset tolkes som at Gud må gripe inn mot all ondskap og vanskeligheter som finnes på jorden. Gudsforestillingen til jenta er preget av at Gud er den som kan hjelpe, trøste og få slutt på det mørke som truer livet på jorden.

Furseth & Repstad bruker blant annet deprivasjonsteorien til å forklare hva som skjer når gudstroen erstatter de «mørke» periodene våre med «lys». Forfatterne skriver at Gud blir den som gir trøst eller kompensasjon i situasjoner der mennesker mangler noe (Furseth & Repstad, 2003, s. 139). Funksjonen til gudstroen blir da at den hjelper mennesker til å kjempe mot de dypeste problemene i livet (Yinger i Furseth & Repstad, 2003, s. 33). Et av Bøes sentrale funn var at «Gud blir en som fyller behov for trygghet» (Bøe, 2013, s. 67). Gud har dermed funksjonen å hjelpe informantene bort fra deres utrygghet.

Metaforen som flest av informantene bruker for å beskrive sin gudsforestilling, er Gud som «far». Flertallet av informantene nevner at Gud er som en kjærlig og omsorgsfull far, som de kan snakke med alt om. Gud blir dermed en person som gir omsorg, trygghet og som alltid er der for dem. Sissels Bøe kom i sin masteroppgave frem til at «Gud var en kompis» som vi kunne ha en relasjon til, og som viser omsorg i vanskelige situasjoner (Bøe, 2013, s. 67). Helje Kringelbotn Sødal understreker i sin forskning at Gud blir en fortrolig venn (Holmqvist, 2007, s. 54). Jeg ser dermed at disse funnene stemmer godt overens med hverandre. Alle beskrivelsene forteller om nære og trygge relasjoner. Det som imidlertid er en liten forskjell er hva som ligger i metaforene Gud som kompis, fortrolig venn og far. For meg betyr kompis og venn en som er på samme nivå som meg selv, mens far betyr en som i utgangspunktet er på et annet nivå, at vi ikke er likestilte. Det er vanskelig å definere nivåforskjellen mellom disse, men i et far - sønn/datter forhold blir en far den som i utgangspunktet skal være den autoritative, grensesettende, støttende og omsorgsfulle parten. I overført betydning i

relasjonen menneske og Gud, blir da Gud den myndige og kjærlige parten. Om informantene har dette i tankene når de kaller Gud for far er usikkert, men flere av informantene uttrykker at Gud er en som støtter, rettleder og viser dem omsorg. I Ågedals konklusjoner var nettopp den dominerende gudsforestillingen at Gud har omsorg og at han elsker dem (Ågedal, 2009, s. 75). Hos Bøe uttale også enkelte informanter at de kalte Gud for far eller pappa (Bøe, 2013, s. 58). I Holmqvists undersøkelse sier bare 15% at de ville valgt å kalle Gud for far. 24% ville i stedet brukt begrepet høyere vesen, 13% energi og 15% personlig Gud (Holmqvist, 2007, s. 53). Jeg ser dermed at en mye høyere andel av mine informanter ville brukt metaforen «far» om Gud, enn i flere av de andre undersøkelsene som har blitt gjort.

Gud blir av enkelte ungdommer i min undersøkelse beskrevet som «aldri fjern». Dette kontrastordet forteller meg at Gud oppleves som en tilstedeværende og en aktiv deltakende Gud, som ønsker å være nær i ungdommenes liv. Henriksen og Repstad kom i 2005 frem til nettopp dette som et av hovedfunnene i deres forskning (kap.1.2.). Forfatterne sier at forestillingen om Gud som den «fjerne allmektige» ikke lenger var rådende, og at Gud som «den trøstende og hjelpende allmektige som er en venn» ble mer fremtredende (Henriksen & Repstad, 2005, ss. 91-92). Funnene mine samsvarer derfor med erfaringene gjort på Sørlandet.

Informant 22 (jente 18 år) forteller at Gud gir henne rettledning og hjelp på veien gjennom livet. Hun er en jente som legger hele livet sitt i tjenesten for Gud, og han blir en person som skaper mening og retning for hennes hverdag. Ser jeg på Gud som nær og en veileder, forteller dette meg hvilken funksjon trosforestillingene har for ungdommene. Furseth og Repstad skriver at den viktigste funksjonen til religion er å skape mening og identitet i hverdagen for mennesker (kap.3.5). Informantenes forestillinger bekrefter denne teorien.

Enkelte av mine informanter opplever at livsførselen deres ikke holder de moralske kravene som Gud og mennesker rundt dem forventer, for å være gode nok som troende kristne. Henriksen og Repstad understreker fra sin forskning, at slike trosoppfatninger er vanlige å ha (Henriksen & Repstad, 2005, ss. 131-137). Det er imidlertid viktig å understreke at informantene skriver at det nødvendigvis ikke er troende (kristne) mennesker som kommer med slike moralske forventninger, men at dette kan være mennesker med ulike typer trosståsted. Henriksen og Repstad henviser i sin undersøkelse til forestillinger der mennesker ikke klarer å leve opp til kristendommens radikale ideer. Forfatterne stiller et viktig selvransakende spørsmål til denne trosforestillingen: «Gir det kristne fellesskapet inntrykk av å være så vellykket og så lite i stand til selvkritikk at det hos dem som står utenfor, skapes et inntrykk av uoppriktighet og hykleri med en gang man ikke lever i overensstemmelse med det

man lærer?» (Henriksen & Repstad, 2005, s. 132). Har en kristen gudsforestilling blitt omgjort til en praktisk moralreligion? Blir kristne felleskap fariseiske miljøer der fromme gjerninger er det sentrale? Jeg tror alle mennesker, uansett trosståsted, har noe å lære av å tenke over egne fariseiske motiver.

Ser jeg dette moraltankesettet opp mot Modalsli- og Engedals beskrivelser om hva kjernen i en kristen gudsforestilling er, blir dette tankesettet snudd på hodet (kap.3.4). Forfatterne sier at i en kristen gudsforestilling, handler budskapet nettopp om det å klare å se ens egen utilstrekkelighet, og at en ikke klarer å gjøre seg fortjent til frelse via gjerninger. De understreker at dette er ett av trosfundamentene i den kristne lære. Å være en god nok kristen kommer ikke an på menneskets bestrebelser, men på troens forankring i Jesu frelsesgjerning (Modalsli & Engedal, 1992, ss. 238-239).

5.3.7 Informanter som mener deres gudsforestilling er irrelevant

Gud – menneskeskapt?

Enkelte av informantene understreker at de ikke har noen egen gudstro. Informant 8 (jente 15 år) som selv har vokst i et kristent hjem skriver dette om troen på en Gud:

Jeg har funnet ut at dette er ikke noe for meg. At det finnes en Gud kan godt være, men jeg trenger bevis på at det stemmer. Jeg tror det finnes ting mellom himmel og jord som er større enn menneske, men at det finnes en Gud tror jeg ikke. De kristne snakker om denne fantastiske Guden som finnes, men hvis denne Guden finnes, hvorfor stopper han ikke krigene, fattigdommen og sulten i verden? Jeg tenker at alt som skjer i livet ditt skjer av en grunn, men at det er noen som styrer det fra en helt annen plass er veldig urealistisk spør du meg.

Jenta har tidligere i sitt essay skrevet at «hun trodde det familien sa hun skulle tro på». Videre sier hun at «jeg vil levet livet mitt som jeg selv føler for». Utfra disse utsagnene møter vi en jente som reflekterer over sin egen tro, og at hun begrunner sitt valg med at den kristne trosforestillingen ikke passer henne. Hun trenger bevis for å tro, noe også andre informanter uttrykker. Informant 11 (gutt 15 år) tar i teksten sin avstand fra en gudstro og skriver at det er vanskelig å tro på en god Gud når vi ser hvordan verden rundt oss er. Dette er samme argumentet som Informant 8 bruker når hun begrunner sitt brudd med troen. Dersom vi går tilbake til Informant 11, skriver han om Gud: «Først så vil jeg si at prinsippet av en Gud er noe godt, personlig tror jeg ikke på Gud, eller en Gud». Gutten er tydelig på at han ikke er en troende, og bruker begrepet «prinsippet Gud» når han skal prøve å beskrive hans gudssyn.

Gud er en ikke-eksisterende person i hans virkelighet, og gutten definerer selv et teoretisk begrep som er dekkende for hans gudsforestilling. Han har også en helt annen oppfatning om Gud som veileder, enn jenta (Informant 22) vi hørte om tidligere. Han skriver:

Gud kan bli sett på en som skal veilede oss gjennom livet, og være der for oss når vi trenger han. Hvis vi trenger noen å snakke med så er han alltid der. Personlig ser jeg ikke behov i mitt eget liv for sånn veiledning, det får jeg fra andre plasser som hjemme hos foreldre eller gjennom å tenke selv. Jeg klarer fint selv å tenke meg fram til hva som er rett og galt, og hva jeg tjener på i livet, og det er å være rettferdig og snill mot alle.

Gutten formidler tydelig at for han er det unaturlig å få rettledning fra noe guddommelig. Han uttrykker at han selv på en god måte klarer å navigere seg frem til hva som er rett og galt i livet, og at han får god veiledning hos sine nærmeste.

5.3.8 Drøfting

Det kommer frem av tekstene at enkelte av informantene har en ikke-teistisk forestilling. De velger å ikke tro, siden ingen klarer å bevise Gud for dem. Gud blir en ikke eksisterende skikkelse, og en av informantene kaller han for «prinsippet Gud». Dette skriver blant annet Sigmund Freud om i sine teorier der han sier at gudstroen og religiøse tanker er illusjoner, noe mennesket selv har skapt i sine indre tanker (Nyhus, 2019, s. 15). Sissel Bøe bekrefter også slike funn hos sine informanter der en av disse skriver at Gud blir den «du tenker at han er» (Bøe, 2013, ss. 63-64). Mange mennesker støtter Freud i sine teorier, og vårt religiøse landskap har de siste årene stadig blitt mer individualisert og sekularisert, bekrefter Ida Marie Høeg (Høeg, 2017, s. 25). Videre ser jeg hos mine informanter, at bare et lite fåtall uttrykker at de deler denne trosforestillingen. De fleste opplever Gud som en reell person som de kan kommunisere med, og ha en relasjon til. I Holmqvists undersøkelse ser jeg at opp mot 30% av ungdommene sier de ikke tror på noen Gud, noe som er et mye større antall enn hos mine informanter (kap. 1.2).

5.4 Hvordan uttrykker informantene seg til hvorfor de trenger Gud eller ikke i 2020?

Mitt fjerde forskerspørsmål jeg ønsker å se nærmere på er hvordan elevene uttrykker de trenger Gud eller ikke i 2020. Jeg kommer først til å presentere informanter som understreker at Gud er viktig for dem i 2020, og etterpå trekker jeg frem dem som mener Gud ikke har relevans for deres hverdag og fremtid.

5.4.1 Gudstro som gir mening og håp

Informant 17 (jente 18 år) forteller om hvorfor hun mener hun trenger Gud i 2020:

Dagens samfunn preges gjerne av at en ikke trenger Gud. Jeg kan ærlig innrømme at jeg har tenkt tanken selv: Er det egentlig nødvendig med Gud i 2020? Likevel tror jeg at, ja, vi trenger Gud. Foruten han hadde jeg ikke sett noe mening med noe som helst. Nå vet jeg at jeg er plassert her av en grunn. Jeg har muligheten til å spre Guds godhet til de rundt meg, og jeg har et håp som trenger gjennom alt og som står over denne verden; et håp om et evig liv med Gud. Dette livet på jorden er på mange måter bare et lite stopp før den virkelige evigheten i lag med Gud ... Uten Gud tror jeg verden ville vært preget av meningsløshet og ondskap. For dersom kjærligheten, Gud, forsvinner, hvordan kan det da finnes noe godt i verden? Uten Gud ville alt vært forgjeves, så ja, jeg tror absolutt at vi trenger Gud i dag.

Jenta forteller her om troen som gir henne mening, hensikt og et håp ved å leve. Også

Informant 28 (jente 18 år) skriver om hvordan Gud kan gi livet mening: «Selv om vi i Norge har det svært godt materielt, er det ikke slik at dette kan erstatte ett rom som Gud kan fylle.

Gud er fortsatt den som gir livet og tilværelsen mening, og det kan ikke det materielle gjøre».

Informant 20 (jente 18 år) skriver noe liknende, men med andre ord: «Bare fordi vi bor i et sekulært og moderne samfunn så betyr ikke det at vi ikke trenger Gud. Vi trenger Gud uavhengig av livssituasjon på jorda, tenker jeg».

Videre skriver Informant 15 (gutt 18 år) hvorfor han trenger Gud: «Gud er der for deg, uansett hva. Gud har alltid vært til stede og vil alltid være der. Vi trenger Gud minst like mye i dag som vi gjorde for 2000 år siden. Så mye elendighet det er her i verda, må vi ha en Gud å få hjelp fra». Informant 16 (jente 18 år) underbygger noen av de samme tankene: «Jeg personlig tror at vi alltid vil trenge håp, mål og tro. Noe som kan hjelpe oss i mørke stunder og være der i gode dager». Disse informantene understreker at vi trenger Guds tilstedeværelse, og at han gir oss håp for evigheten.

Informant 24 (gutt 18 år) kommer inn på et tema som flere informanter kommenterer i sine essay: «Jeg synes absolutt at vi trenger Gud i 2020. Mange i dag, spesielt unge, sliter med psykiske problemer. Dette er derfor noe Gud kan hjelpe oss med». Også Informant 5 (jente 15 år) sier noe om hvorfor Gud kan hjelpe oss med disse psykiske problemene: «Jeg synes vi trenger Gud i 2020 fordi det er mange som sliter og ikke har noen å snakke med. De snakker heller med Gud, fordi de ikke vil åpne seg for noen andre». En av informantene (helt anonymisert her på grunn av sensitiviteten i det informanten skriver) forteller ærlig om hvorfor Gud er god å gå til med psykiske problemer som man sliter med: «Derfor velger jeg å tro på en Gud. Livet mitt har ikke akkurat vært lett ..., med flere forbindelser i psykiatrien enn jeg kan telle på to hender. Det har derimot alltid vært trygt og godt å vite at det finnes en Gud».

Informant 13 (gutt 18 år) utdyper hvorfor han mener vi trenger Gud i 2020:

Gud har særdeles en viktig plass i året 2020. Verden blir mer og mer sekularisert. Flere og flere vender seg bort fra læren og det som står i Bibelen. Før i tiden vendte folk seg til Gud når ting ble vanskelig (og det var mye som var vanskelig før). Men i dagens samfunn, har ikke mennesker behov for Gud og Jesus lenger. Man skal klare alt selv, og være uavhengige. Men jeg tenker at det er noen ting som man ikke klarer selv, og det er å frelse seg selv. Dette er og vil for alltid være låst til Jesus.

Informant 18 (gutt 18 år) skriver «Jeg tror at vi alltid vil trenge Gud på grunn av at han er skaperen til alt liv. Uten han ville ikke noen vært på jorden. I tillegg er vi helt avhengig av Jesus for at vi skal kunne få ha evig liv med Gud i Himmelen». Begge disse informantene (Informant 18 og Informant 13) er tydelige på at de trenger Gud i 2020 for å forstå sin identitet, og for å bli frelst og komme til himmelen. Samtidig er de tydelige på at det er Jesus som er avgjørende for om de skal klare det. Jesus er viktig for alle i 2020, mener informantene.

Informant 12 (gutt 18 år) understreker hvorfor han mener Gud er viktig i 2020:

Som kristen tror jeg at hele vår eksistens er fundamentalt avhengig av Gud. Dersom vi ser bort fra dette, er likevel Gud og kristne verdier sentrale i våre liv. Tanker om mening, sannhet, likeverd, rettferdighet, godt og ondt, og mye annet kan rett og slett ikke begrunnes uten Gud som utgangspunkt. Derfor trenger vi Gud enten vi vil det eller ei, og dette gjelder enten vi lever i år 319, 2019 eller 5019.

Gutten bruker som argument at for å leve trenger vi Gud som er utgangspunktet for all eksistens. I tråd med dette sier også Informant 14 (jente 18 år): «Vi trenger Gud, alltid, over alt og uansett».

5.4.2 Informanter som mener Gud er irrelevant for dem i 2020

Som tidligere presentert har enkelte informanter en ikke-teistisk virkelighetsoppfatning. Disse informantene uttrykker at Gud blir lite relevant for dem i 2020. Når Informant 8 (jente 15 år) får spørsmålet om vi trenger Gud eller ikke i 2020 svarer hun: «Om vi trenger Gud i 2020 er et litt sært spørsmål vil jeg si, for meg nei fordi jeg ikke tror på noe av det, så livet mitt er ikke avhengig av noen som styrer det». I kap. 3.8 ble det presentert andre informanter som også deler dette synet. Gud blir en teoretisk skikkelse som ikke har rot i virkeligheten, og en som de ikke søker hjelp eller veiledning hos. De stoler på seg selv, og at de selv ved hjelp av andre klarer å mestre livet på en god måte.

5.4.3 Drøfting

Informantene uttrykker ulike argumenter om hvorfor de trenger Gud eller ikke i 2020. Når det gjelder de som tror at Gud er nødvendig for dem i 2020, sier de fleste informantene at Gud gir dem både mening for dette livet og et håp for det kommende. For dette livet gir Gud mening i at han har en plan for dem, og at de skal videreføre hans godhet til andre mennesker. Gud kan fylle et tomrom i dem som bare han kan fylle sier en av informantene. For flere av elevene gir Gud dem også håp om at de en gang skal få komme til himmelen, der alt skal være godt, og all ondskap være borte. Det er der den «evige virkeligheten starter» skriver en av informantene (Informant 17).

Videre påpeker flere informanter at de trenger Gud i 2020 for å få hjelp til problemer de sliter med her på jorden. Elevene nevner da ondskap og elendighet, men kommer også innpå hverdagslige problemer, og at mange blant annet sliter med psykiske problemer. Gud kan hjelpe, og er god å snakke med, spesielt for dem som «ikke vil åpne seg for andre», sier en informant (Informant 5). Sammenligner jeg disse resultatene med Smiths forskning fra amerikanske ungdommers (Kap.1.2), ser jeg at enkelte funn samsvarer med mine. Smith skriver blant annet at ungdommene uttrykker at de trenger Gud når han er nødvendig for å løse et problem, men at de ellers ikke ønsker at Gud skal involvere seg i deres liv (Smith, 2019). Tekstene fra informantene mine forteller også at Gud er viktig for dem når de møter utfordringer i livet (eks. Informant 15). Samtidig er det viktig å poengtere at flere av informantene uttrykker at Gud ikke bare er viktig som problemløser og terapeut, men at ««Vi trenger Gud uavhengig av livssituasjon på jorda», som Informant 20 uttrykker det.

De fleste religiøse mennesker tror av en årsak. I teoridelen henviser jeg til Furseth & Repstad som sier at deprivasjon er et religiøst engasjement ved at religion gir trøst eller kompensasjon i situasjoner der mennesker er deprivert, det vil si at de «mangler noe» (Furseth & Repstad, 2003, s. 139). Religiøs tro kan dermed bli en trøst eller kompensasjon for dem som føler de mangler noe. Ser vi på informantenes svar på hvorfor de trenger Gud i 2020, er flere av argumentene at menneskene på jorden «mangler noe». På jorden er det synd, elendighet og ondskap, og det nevnes at «et tomrom» i mennesker må fylles av Gud. Samtidig er menneskers psykiske problemer særskilt nevnt som et problem eller en mangel som Gud kan ordne opp i. Gud blir en terapeut som ordner opp i deres mentale problemer (Høeg, 2017, s. 131.132). Jeg ser også at flere av informantene sier at uten Gud mangler de håp og mening for tilværelsen. Når Furseth & Repstad snakker om eksistensiell og psykisk deprivasjon stemmer dette med funnene jeg har gjort blant mine informanter på Tryggheim skular. Flere av informantene sier Gud gir tilværelsen mening og håp, og kan hjelpe dem og andre mennesker til å komme gjennom sine ulike fysiske og psykiske problemer. Gud blir den som «fyller» manglene deres og gir dem livsmot.

Når jeg analyserer tekstene til informantene som ikke ser på Gud som viktig i tilværelsen, fremkommer det at de selv ønsker å gi livet mening, løse sine egne problemer, og styre sine egne liv uten å involvere en guddom. Disse tankene stemmer godt overens med tidligere forskningsresultater. Holmqvist viser i sine funn til at rundt 30% av ungdommer ikke tror på noen Gud, og at samme prosentandel ikke vet om de tror på noen Gud (Holmqvist, 2007, s. 51). Denne tendensen understreker at de ikke-teistiske forestillingene disse informantene besitter, deles av mange ungdommer i landet vårt. Dette bekrefter Høeg fra sin forskning når hun beskriver at samfunnet i dag er i en sekulariseringsprosess der de kristne trosholdningene svekkes og at stadig mindre grupper definerer seg som religiøse (Høeg, 2017, s. 25).

Utviklingen viser at det blir mer og mer vanlig i det norske samfunnet at slike tanker gjør seg gjeldene. Ser jeg på alle mine informanter er det derimot bare et fåtall som deler disse trosforestillingene. Det er trolig fordi Tryggheim skular er en kristen skole, og at flertallet av elevene her deler den samme kristne trosforståelsen.

6. Sammenfatning

Da jeg skulle svare på min hovedproblemstilling, valgte jeg fire forskerspørsmål som skulle hjelpe meg til å få en helhetlig besvarelse. Jeg kommer i dette kapitlet til å sammenfatte og trekke ut de viktigste funnene som er gjort fra spørsmålene. Kap. 6.3 som omhandler gudsforestillingens innhold har jeg valgt å tillegge større fokus enn de andre forskerspørsmålene. Dette har jeg valgt siden det er dette spørsmålet som belyser min hovedproblemstilling klarest.

6.1 Kontekstens påvirkning på elevenes gudsforestillinger

Mitt første forskerspørsmål var hvordan konteksten påvirket elevenes gudsforestillinger. Jeg ser her tydelig at de nære relasjonene har stor påvirkning for informantenes trosståsted (Kap.5.1.1) Særlig foreldre/foresatte spiller en avgjørende rolle i dannelsen av en gudsforestilling. Flere utsagn fra informantene underbygger dette, eks: «Gud har vært i huset mitt mens jeg vokste opp», «mor og far har formet min tanker om Gud og tro», «jeg fikk kristendommen inn med morsmelken». Imidlertid viser tekstene at enkelte informanter bryter med sine foreldres tro. En av informantene sier at til «eldre han ble, til vanskeligere ble det å tro». Enkelte begrunner sitt brudd med at de trenger bevis for å klare å tro.

Videre ser jeg at venner er viktige forbilder og skaper trygghet for informantenes trosliv (Kap. 5.1.2). Informanter fra den videregående skolen oppgir at å være i fellesskap på skolen sammen med andre troende medelever, har vært trosstyrkene og avgjørende for dem. Det ser ut til at elevenes innbyrdes tro spiller en stor rolle for den enkeltes trosståsted ved skolen, og enkelte som før ble mobbet ved andre skoler, finner trygghet i å være med likesinnede.

Få av elevene oppgir kristendomsundervisningen, møtene og samlingene i helgene på skolene som viktig arenaer for deres gudsforestilling. Det er imidlertid viktig å presisere at informantene ikke direkte fikk spørsmål om hvordan disse aktivitetene påvirker deres trosforestilling (Kap. 5.1.4). Et motstridende men interessant funn er at tekstene fra elevene i den videregående skolen, har en betydelig bredere dogmatisk begrepsbruk. Dette kan selvfølgelig ha med informantenes modning og andre kristne aktørers påvirkning å gjøre, men det er heller ikke unaturlig å anta at skolens kristendomsundervisning og møteaktivitet påvirker begrepsapparatet (Kap. 5.3.3.). Skolens kristne møteaktiviteter kan derfor ha større påvirkning på deres gudsforestillinger, enn det de selv har uttrykt i sine tekster.

Informantene oppgir flere ulike aktører som bidrar til å forme deres forestilling om Gud. Populære medier, campingplasser, leirer, møter, konserter, gudstjenester, bibelgrupper, bedehus og forsamlingen der de holder til, er alle med i denne dannelsesprosessen (Kap. 5.1.3).

6.2 Religiøse erfaringers betydning på gudsforestillinger

Mitt andre forskerspørsmål viser hva de religiøse erfaringene betyr for mine informanternes trosforestilling. For enkelte informanter ser jeg at konsekvensen av de ekstraordinære gudsopplevelsene har gjort at de velger å være troende (Kap. 5.2.1). De begrunner sin tro med at erfaringene deres beviser Guds eksistens. Ulike gudserfaringer som informantene trekker frem er: støt gjennom kroppen, kropper som skjelver og rister, føtter som vokser ut, tungetale, profetiske ord, emosjonelle åndelig gjennombrudd og helbredelse. En av informantene skriver at hun opplever at Gud virker gjennom henne via helbredelse og profetiske ord. Jenta sier hennes gudstro blir styrket og bekreftet av å se Guds gjerning blir gjort gjennom og rundt henne (Kap. 5.2.2).

Flere informanter beskriver at deres hverdagslige møter med Gud styrker deres gudsforestilling (Kap. 5.2.3). De opplever en ro om at det er sant, og at Gud er en person som lytter, og som de alltid kan snakke med. Enkelte av ungdommene er opptatt av at Gud må gi dem bønnesvar for å klare å tro (Kap. 5.2.4), mens andre derimot poengterer at de religiøse erfaringene ikke er sentrale for deres trosoverbevisning (Kap. 5.2.4). For dem er det Guds ord fra Bibelen som er det bærende trosfundamentet.

Et tema som flere av informantene tar opp, er hvorfor de ikke opplever å få svar når de spør eller ber Gud om noe. Flere stiller spørsmål ved hvorfor Gud ikke griper inn mot lidelsen og det onde som eksisterer på jorden. Enkelte informanter begrunner sitt brudd med gudstroen nettopp i denne passiviteten og fraværenheten de opplever fra Gud. Andre informanter uttrykker at de opplever det er vanskelig å «forstå Guds hensikter, men stoler på at han har en plan med det hele» (Kap. 5.2.4).

6.3 Gudsforestillingenes innhold

Mitt tredje forskerspørsmål handler om innholdet i ungdommenes gudsforestillinger. Her viser funnene at de fleste informantene oppfatter Gud som en person de kan ha en relasjon til, og kommunisere med. Ingen av informantene uttrykker at de tror på en Gud som en del av seg selv, en «kraft» eller «energi» som de søker enhet med (kap. 5.3.1).

For flere av ungdommene står forestillingen om Gud som skaper sterkt. Enkelte informanter baserer sitt trosfundament på at det må være noe som er større enn mennesker, en Gud som står bak dette skaperverket. En av informantene skriver: «Jeg begynte også å tenke på hvordan verden kunne bli til av en eksplosjon, hvis det ikke var noen partikler eller energi til det. Dette fikk meg til å søke tilbake til Gud og kristendommen» (Kap.5.3.3).

Noen få av mine informanter påpeker i sine tekster forestillingen om at Gud er en treenig Gud. Dette forteller at treenighetslæren ikke står så sentralt i ungdommenes trosforestillinger, og at det er andre egenskaper ved Gud som trer sterkere og tydeligere frem (Kap.5.3.3).

Den av gudsegenskapene som kanskje trer sterkest frem hos informantene er Gud som kjærlig. Ungdommene uttrykker at Gud er en god Gud som vil det beste for menneskene. En av informantene viser til skriftstedet Joh. 3.16 for å få frem den omsorgen og kjærligheten som Gud har og viser for menneskene (Kap. 5.3.3).

Analysen av tekstene viser videre at gudsegenskapen «hellig» er lite fremtredende i ungdommenes gudsbilde. Det er noen få som uttrykker at Gud er en hellig og rettferdig Gud som setter standarden for hva som er godt og ondt, og som straffer mennesker for deres synd og ondskap. En av ungdommene påpeker at dette «er en rettferdiggjørende handling fra Guds side, som bunner i Guds kjærlighet til menneske» (Kap. 5.3.3).

Noen informanter skriver at deres trosståsted står fast i forestillingen om at Gud er evig og gir de troende tilbud om evig liv i himmelen. De forteller at de har et sterkt ønske om å være med Gud i himmelen, og at de der ønsker å møte familiemedlemmer og personer i nære relasjoner. Flere begrunner nettopp sin tro i dette håpet (Kap. 5.3.3). En av informantene sier at «Jeg tror ikke bare vi blir født for å dø, det må være noe mer etterpå».

En av informantene poengterer at for han er «Tanken om helvete ikke en tanke jeg liker, derfor velger jeg å tro på Jesus og kristendommen» (kap. 5.3.3). Sitatet viser kanskje at redselen for å komme til helvete skaper en frykt som gjør at gutten tror. Jeg synes det er et interessant funn at frykten for helvete enda eksisterer hos ungdommer i 2020. Det hevdes jo at

den kristne forkynnelse i dag har tonet ned forkynnelsen av Guds dom og helvete, en forkynnelsesform som var mer vanlig på Jæren tidligere (Kap. 5.3).

Når informantene bruker kontraster for å forklare sin forestilling blir blant annet Gud som «lys» trukket frem (Kap. 5.3.5). Gud blir en som skal hjelpe verden og menneskene ut fra de mørke og vanskelige problemene. Religionens funksjon kommer her tydelig frem, der Gud blir en som hjelper og støtter mennesket i deres mangler.

Et av hovedfunnene for masteroppgaven er at informantene bruker metaforen «far» om Gud. Informant 2 (gutt 15 år) forteller at «Det å kunne ha en ekstra far i himmelen er suverent». Når jeg tenker på farsmetaforen, forteller det meg om en relasjon som er tett, og som er preget av omsorg. Denne trosforestillingen forteller derfor om en Gud som oppleves som nær, støttende, grensesettende, kjærlig og som man kan komme til med alt man har på hjertet. For noen informanter brukes Gud som en veiviser for livet. Gud blir en de spør, og som de tar med seg i deres veivalg videre i livet. Felles for disse forestillingene er at trosforestillingens funksjon kommer tydelig frem (Kap. 3.5). Dette er også et funn som jeg finner igjen hos flere forskere (Kap.1.2).

Et interessant funn er trosforestillingen om at Gud og medmennesker blir oppfattet som moralens voktere. Dette resulterer for noen av informantene i usikkerheten om de selv kan regne seg for gode nok kristne. De stiller spørsmål til seg selv om deres gudsforestilling holder, eller om de gjennom gjerninger må blidgjøre Gud og medmennesker for å være gode nok. En kristen gudsforestilling viser derimot det motsatte fokus, at troen alene på Jesu frelsesgjerning er det som holder (Kap. 5.3.5).

Noen få av informantene viser en ikke-teistisk trosforestilling. Her er Gud en menneskeskapt skikkelse som ikke er relevant for dem. Informantene ønsker selv å bestemme over sine liv, og en guddoms påvirkning er irrelevant. Disse tankene er vanlig innenfor Freuds teorier, og samfunnets sekulariseringsprosess viser at det er økende grad av disse forestillingene i det norske samfunn (Kap. 5.3.7, og kap. 2.1).

6.4 På hvilken måte uttrykker informantene seg til om de trenger Gud eller ikke i 2020?

Funnene i mitt fjerde forskerspørsmål viser at flertallet av mine informanter uttrykker at de trenger gudstroen fordi den gir dem mening og retning for livet (Kap. 5.4.1). Noen påpeker at uten Gud mangler tilværelsen mening, og andre påpeker at Guds omsorg og kjærlighet gir dem retning for hvordan de kan bidra til å spre budskapet og kjærligheten videre til andre i det nåværende livet.

Enkelte informanter oppgir at på grunn av all ondskap og lidelse her på jorden, trenger vi mennesker hjelp fra noen som er større enn oss selv. Selv om vi har det vi trenger i form av materielle goder, sier flere av ungdommene at det kun er Gud som kan hjelpe oss ut fra disse sekulære og mørke tidene. Informanter understreker at Gud kan hjelpe dem som sliter med hverdagslige og psykologiske problemer. De sier at Gud er en de kan snakke med og som vil hjelpe. Flere av informantene uttrykker også at de ikke bare trenger Gud som en problemløser og terapeut, men at de trenger han til stedet uansett livssituasjon på jorden (Kap. 5.4.1).

Flere oppgir videre at livet for dem her på jorden bare er et lite oppholdssted, før de endelig skal være sammen med Gud i den virkelige evigheten. Å tro på evigheten gir dem derfor håp og hensikt for livet her på jorden. Informantene er imidlertid tydelige på at det er troen på Jesus som er redningen for hvordan mennesker kan komme dit (Kap. 5.4.1).

En av ungdommene sier at Gud er opphavet til all eksistens og at vi derfor i 2020 trenger han mer enn noe annet. Videre skriver en annen «Vi trenger Gud, alltid, over alt og uansett». En tredje understreker: «Gud har alltid vært til stede og vil alltid være der. Vi trenger Gud minst like mye i dag som vi gjorde for 2000 år siden» (Kap. 5.4.1).

Et fåtall av informantene uttrykker at det viktigste for dem er selv å kunne bestemme over egne liv, uten at en guddom styrer og kontrollerer det. Disse informantene har en ikke-teistisk virkelighetsoppfatning der Gud ikke er en realitet. Om Gud er viktig for dem i 2020, blir derfor et irrelevant spørsmål som ikke gir mening, poengterer dem (Kap. 5.4.2).

7. Konklusjon

Oppgavens hovedproblemstilling er «Hvilke forestillinger om Gud har ungdom i 15 til 18 år alderen ved Tryggheim skular i 2020?». I min konklusjon kommer jeg først og fremst til å trekke frem de funn som svarer på min hovedproblemstilling og mine forskerspørsmål. Jeg trekker imidlertid også frem andre tydelige resultater som jeg mener er interessante og viktige å få frem fra denne analysen.

Mine funn viser at relasjonen med Gud har de fleste fått via foreldre og andre nære forhold, som blant annet gode venner. Det er dette det første forskerspørsmålet mitt omhandler. Informantene sier lite i tekstene sine om skolens påvirkning på deres gudsforestillinger.

Det andre forskerspørsmålet dreier seg om religiøse erfaringers betydning for gudsforestillingene. For flere av ungdommene er både deres daglige og ekstraordinære erfaringer med Gud sentrale for hvordan de forestiller seg han. For noen har deres erfaringer vært helt avgjørende for troen de har i dag. Andre opplever at roen de føler ved at troen er sann, er nok for å bekrefte deres gudstro.

Det tredje og kanskje viktigste forskerspørsmålet mitt handler om innholdet i informantenes gudsforestillinger. De fleste elevene har en forestilling om Gud som den ene og eneste Gud. Denne ene Gud er en person som vi kan kommunisere med, og ha en tett relasjon til.

Metaforen «far» er den beskrivelsen flertallet av informantene bruker om Gud. En av informantene forteller at å ha «Gud som en ekstrarfar i himmelen er suverent». Dette begrepet uttrykker at ungdommene opplever å ha et nært forhold til Gud. Farsbegrepet assosieres ofte med kjærlighet og omsorg, og en som har tid til å lytte og gi råd. Disse gudsegenskapene kommer frem som tydelige funn i tekstene hos informantene mine.

I Sissel Bøes avhandling var hovedkonklusjon at Gud var som en «kompis», mens hos meg blir Gud sett på som en «far». For meg er forholdet «far og kompis» ikke likestilt. I relasjonen «kompis», likestiller jeg personene, mens i relasjonen «far» øyner jeg en relasjon som viser ulikhet i nivå/orden. Denne differansen kan tolkes i ulike retninger, den viktigste at informantene i min undersøkelse setter Gud på et høyere nivå enn seg selv. Om dette skyldes respekt eller redsel for Gud, kommer ikke tydelig frem.

Forestillingen om Gud som streng og dømmende er ikke fremtredende i min analyse. Gud som kjærlig er derimot en av de dominerende gudsegenskapene i elevenes tekster. Hans trygghet og støttende omsorg kommer også frem som sentrale elementer i de fleste tekstene.

Flere av informantene uttrykker at de ikke bare trenger Gud som en problemløser og terapeut, men de trenger at han er til stede uansett livssituasjon.

Et annet interessant funn er at tekstene viser en markant forskjell i elevenes dogmatiske begrepsbruk. Elevene fra den videregående skolen har et betydelig bredere dogmatisk ordforråd når gudsforestillingene beskrives i essaystilene.

Noen få av informantene viser en ikke-teistisk gudsforestilling. For dem er Gud en ikke-relevant person, og de ønsker selv å bestemme over sine liv. Siden Tryggheim skular er en kristen skole og de fleste elevene kommer fra fylkene med flest kristne, er dette fåtallet kanskje forventet.

Når det gjelder spørsmålet om hvorfor vi trenger Gud i 2020, som er det fjerde forskerspørsmålet, uttrykker flere informanter at vi trenger Gud som kan hjelpe oss mot synd og ondskapen her på jorden. Flertallet uttrykker at gudstroen gir dem mening og retning for livet her på jorden. Troen gir en retning slik at vi i dette livet kan gi videre hans kjærlighet og budskap til dem vi lever sammen med. Videre skriver mange at gudsforestillingen gir en mening med at vi kan komme til hans evige himmelrike etter dette livet.

Litteraturliste

- Ahlin, L. (2005). *Pilgrim, turist, eller flyktning? En studie av individuelle religiøs rørlighet i senmoderniteten*. Stockholm: Brutus Østlings Bokforlag Symposion.
- Birkedal, E. (2008). *"Kanskje jeg tror på en Gud, men ..."*. Oslo: IKO-Forlaget.
- Brunstad, P. O. (1998). *Ungdom og livstolkning. En studie av unge menneskers tro og fremtidsforventninger*. Trondheim: Tapir forlag.
- Bøe, S. (2013). *Gud - en kompis...* Oslo: Det teologiske menighetsfakultetet.
- Endsjø, D. Ø., & Lied, L. I. (2011). *Det folk vil ha*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Engedal, L. G. (1996). *Gudsrelasjon, primærrelasjoner og den intrapsyke scene. Psykoanalytiske tolkninger av religiøs erfaring*. Modum: Unipub AS.
- Engedal, L. G., & Sveinall, A. (2000). *Troen er løs*. Trondheim: Tapir Akademiske Forlag.
- Fostås, A.-G., Horn, H., Johnsrud, E., Nilsen, J., Nitteberg, M., Ommundsen, Å., & Ødegaard, H. (2015). *Fabel 10*. Skien: Aschehoug.
- Furseth, I., & Repstad, P. (2003). *Innføring i religionssosiologi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Grue, J. (2020, 04 13). *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/metafor>
- Halstensen, K. (2019, 03 19). NRK. Verdibørsen. Hvordan blir vårt personlige gudsbilde til? (L. K. Øverland, Intervjuer)
- Halvorsen, P. B. (2020, 04 07). *Store norske leksikon*. Hentet fra https://snl.no/Johann_Tetzel
- Henriksen, J.-O. (1994). *Tegn, tekst og tolk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Henriksen, J.-O. (2001). *Gud - fortrolig og fremmed*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Henriksen, J.-O., & Repstad, P. (2005). *Tro i Sør*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Holme, I. M., & Solvang, B. (1986). *Metodevalg og metodebruk*. Oslo: TANO.
- Holmqvist, M. (2007). *Jeg tror jeg er lykkelig ... ung tro og hverdag*. Oslo: Kloster Forlag.
- Høeg, I. M. (2017). *Religion og ungdom*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kvale, S., & Brinkman, S. (2018). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Køhn, R., & Sønnerbo, S. (2003). *Gode Gud?* Oslo: Pax Forlag A/S.
- Modalsli, O., & Engedal, L. (1992). *Evangelisk tro*. Drammen: Nye Luther Forlag.
- Norsk Luthersk Misjonssamband. (2019, 26 10). *Verdidokument for NLM's skoler*. Hentet fra <https://www.nlm.no/globalassets/dokumenter-og-filer/formelle-dokumenter/grunnregler-og-strategidokumenter/verdidokument-godkjent-270805---oppdatert-mai-2015.pdf>
- NRK. (2020, 04 07). *NRK- Kultur*. Hentet fra <https://www.nrk.no/kultur/bok/predikanten-ole-hallesby-1.6669621>
- Nyhus, I. W. (2019). *Troen sett fra psykologiske perspektiver. En fremstilling av sentrale psykologiske teoris forståelse av troen tilblivelse og utvikling*. Oslo: Det teologiske menighetsfakultetet.

- Rafoss, T. W. (2017). *Nordmenns bibelbruk. KIFO Rapport 2017: 1* . Oslo: KIFO, Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning.
- Repstad, P. (1993). *Mellom nærhet og distanse*. Oslo: Universitetsforlaget .
- Sjöborg, A. (2006). *Bibeln på mina egna vilkor*. Stockholm: Elanders Gotab, Uppsala universitet,.
- Smith, C. (2019, 08 25). Hentet fra Catholic Education Resource Center:
<https://www.catholiceducation.org/en/controversy/common-misconceptions/on-moralistic-therapeutic-deism-as-u-s-teenagers-actual-tacit-de-facto-religious-faith.html>
- Store norske leksikon*. (2019, 11 08). Hentet fra <https://snl.no/ungdom>
- Strøm, H. (1987). *Religioner i dag*. Oslo: Aschehoug forlag.
- Svendsen, L. F., & Säätelä, S. (2007). *Det sanne, det gode og det skjønne: En innføring i filosofi*. (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Ågedal, J. M. (2009). *"For en ukjent Gud"*. Oslo: Det teologiske Menighetsfakultet.

Vedlegg

Vedlegg 1: Elevundersøkelsen

Vedlegg 2: Godkjenning fra NSD

Vedlegg 3: Informasjonsbrev og samtykkeerklæring til elever og foresatte.

Vedlegg 1

Essayoppgave i KRLE:

Kjønn og alder: _____

Hva slags tanker og forestillinger har du om Gud?

Hvis du trenger hjelp til å skrive dette essayet kan du se på et eller flere av hjelpespørsmålene under

Hjelpespørsmål til essayet

- Hvilke ord syns du passer sammen med din forestilling om Gud?
- Hvordan tenker du at du kan ha kjennskap til Gud?
- Hvordan vil du beskrive Gud?
- Hvordan vil du beskrive ditt forhold til Gud?
- Hvordan kan du snakke med Gud?
- Er det i spesielle situasjoner du snakker med Gud?
- Har du hatt, eller hørt andre som har hatt opplevelser/erfaringer med Gud?
- Hvem / hva tror du har vært med å forme dine tanker og forestillinger om Gud?
- Hvorfor velger du å tro / ikke tro på Gud?
- Synes du vi trenger Gud i 2020?

Essay

- «Essai» – fransk ord som betyr forsøk. Forsøke å tenke seg frem til, reflektere over hvordan noe kan være / er.
- Essay er en reflekterende tekst
- I et essay skriver man ut tanker om et emne
- Forfatteren tar gjerne utgangspunkt i personlige erfaringer
- Forfatteren bruker teksten til å reflektere og undre seg over et tema, og trenger ikke å komme fram til svarene. Trenger ikke ha en klar konklusjon.

Vedlegg 2

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Hvilke tanker og gudsforestillinger har elever på Tryggheim skular?

Referansenummer

590990

Registrert

25.10.2019 av

Behandlingsansvarlig institusjon

MF vitenskapelig høyskole for teologi, religion og samfunn

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Sverre Dag Mogstad, Sverre.D.Mogstad@mf.no, tlf: 22590606

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student**Prosjektperiode**

20.11.2019 - 15.05.2020

Status

12.11.2019 - Vurdert

Vurdering (1)**12.11.2019 - Vurdert**

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 12.11.2019 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

NSD legger til grunn at det innhentes informerte samtykker for deltakelsen til elever under 16 år fra deres foreldre/foresatte, i tillegg til elevens egne informerte samtykker.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle særlige kategorier av personopplysninger om religion og filosofisk overbevisning og alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 15.5.2020.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og art. 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a, jf. art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Lisa Lie Bjordal

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

Vedlegg 3

**Til elever og deres foresatte på Tryggheim skular, som ønsker å delta i
mastergradsprosjektet:**

**«Ungdoms religiøse tanker og forestillinger på Tryggheim
skular»**

Dette er et spørsmål til elever som går på Tryggheim skular og deres foresatte, om de ønsker at dem selv (myndige elever på vgs.)/deres ungdom kan delta i et mastergradsprosjekt som omhandler ungdoms religiøse tanker og forestillinger. I dette dokumentet gir jeg litt informasjon om hva som er målet for oppgaven og hva en eventuell deltakelse medfører.

Hovedmålet er å få kunnskap om hvilke religiøse tanker og forestillinger 15-19 åringer har her på Tryggheim skular. Resultatene ønsker jeg å bruke i min masteroppgave og i møte med ungdom som lærer senere.

MF vitenskapelig høgskole har ansvaret for undersøkelsen.

Hvorfor får du spørsmål om å delta, og hva innebærer det å delta?

Grunnen til at du får spørsmål om å delta, er at du dette året er elev ved Tryggheim skular.

For deg vil det innebære at du vil få i oppgave å skrive et essay om dine religiøse tanker og forestillinger. Dette vil skje i skoletiden, og tidsrammen for dette er en til to skoletimer, som vil si fra 45-90 minutter.

Personvernet ditt – hvordan oppbevarer og bruker jeg opplysninger

Undersøkelsen er anonym, som vil si at navn ikke blir notert på tekstene. Tekstene blir anonymisert, og blir gjort utilgjengelig for andre, og slettet / makulert etter bruk. Elevene vil også få et skjema hvor de samtykker, og hvor det opplyses at de når som helst kan trekke seg.

Jeg kommer ikke til å samle på noen personopplysninger om den enkelte elev. Som masterstudent har jeg taushetsplikt og vil ikke fortelle videre hvem som har deltatt i undersøkelsen. All informasjon som blir bearbeidet er konfidensielt og i samsvar med regelverket for personvern.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Målet er at oppgaven blir avsluttet 15. mai 2020. Jeg går da gjennom dataene og forsikrer meg om at det ikke finnes noen personopplysninger. Tekstene vil da bli slettet /makulert.

Rettigheter

Å delta i denne undersøkelsen er frivillig, og du kan når som helst trekke deg fra å skrive essayet uten å måtte oppgi grunn. Det vil selvsagt ikke innebære noen negative konsekvenser for deg som elev, og kommer ikke til å påvirke ditt forhold til skolen/lærer.

Hvis du som elev kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,

- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger, og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir meg rett til å behandle personopplysninger om deg?

Jeg behandler informasjonen om deg/eleven med grunnlag på samtykke fra deg/foresatte.

På oppdrag fra MF – har vitenskapelig høyskole har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Lurer du på noe mer? Hvor og hvem kan jeg spørre?

For spørsmål eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Masterstudent: xxxxxx Mobil: xxxxxx
- Personvernombudet, NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, personvernombudet@nsd.no
Kontaktperson: Lisa Lie Bjordal Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)
Referansekode 590990

Dersom du ønsker å delta på masterprosjektet, er det flott dersom du eller en av de foresatte/foreldre fyller ut «Samtykkeerklæring» som jeg har lagt ved til slutt i dette dokumentet.

Informasjon om når og hvor undersøkelse vil gjennomføres vil du få av kontaktlærer eller undertegnede.

Med vennlig hilsen

xxxxxx

Masterstudent ved MF vitenskapelig høyskole